

Ž I V O T

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS ☆ APRÍL ☆ KWIECIEŃ 1996 ☆ Č. 3 (454) CENA 85 GR. (8500 zł)

**Príjemné
vel'konočné sviatky
želá**

**ÚV SSP
a redakcia**

Belania a Krempašania na 10. mimoriadnom zjazde Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý sa uskutočnil 11. februára t.r. v Krakove. Podrobnejšie o zjazdových rokovaniach píšeme na str. 1 - 8 a 16 - 17. Foto: J.P.

V ČÍSLE:

Pozdrav veľvyslanca SR.....	2
Zo zjazdovej diskusie.....	3
Uznesenie 9. zjazdu KSSČaS	7
Uznesenie 10. mimoriadneho zjazdu SSP.....	8
Zlatá svadba Heldákovcov.....	9
Ako sme začínali.....	10
Osudom stíhaný.....	11
Školy odkázané na samosprávy.....	13
Oravka včera a dnes.....	14
Zvolili sme predsedu.....	16-17
Novoty v našej tlačiarňi.....	18
Poviedka na voľnú chvíľu	19
Čitatelia - redakcia	20-22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31
Stáva sa	32

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-36-88

ORGAN TOWARZYSTWA
SŁOWAKÓW W POLSCE
(ORGÁN SPOLKU
SLOVÁKOV V POĽSKU)
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4
tel. 34-11-27

Wydawca

Zarząd Główny TSP

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny

JÁN ŠPERNOGA

Zespół

Peter Kollárik, Jozef Pivovaráčik

Spoleczne kolegium doradcze

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková,
Jozef Čongva, František Harkabuz, Žofia
Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav
Knapčík, Lýdia Mšalová, Anton Pivovaráčik

Skład i łamanie

„IKTUS”

Druk

Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny,
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów

Towarzystwa:

1 miesiąc - 85 gr (8.500 zł)
kwartalnie - 2.50 zł (25.000 zł)
rocznie - 10 zł (100.000 zł)
Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%

Do ceny prenumeraty indywidualnej doli-
cza się koszty wysyłki

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów
nadesłanych tekstów.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

Z REFERÁTU ÚSTREDNÉHO VÝBORU

Je pre nás neobvyklou udalosťou fakt, že v dôsledku neočakávanej smrti predsedu, dr. Eugena Mišince, ústredný výbor bol nútený zvolať po prvý raz v dejinách mimoriadny, 10. zjazd nášho Spolku. Preto na začiatku našej správy musíme konštatovať, že svojím odchodom E. Mišinec zanechal prázdny priestor, ktorý, žiaľ, len ťažko dokážeme zaplniť. Nebohý Eugen sa od svojho návratu zo Slovenska roku 1982 natrvalo zviazal s našim Spolkom a pôsobiac v rôznych dôležitých funkciách zostal mu verný. Je to veľká strata pre naše krajské hnutie, pre všetkých Slovákov v Poľsku, no najmä pre našich krajanov na Orave. Ústredný výbor SSP s veľkým zármutkom prijal tento smutný fakt a na II. plenárnom zasadnutí v Krakove dňa 19. marca 1995 poveril podpredsedu ÚV, prof. dr. hab. Jozefa Čongvu, plnením funkcie predsedu Spolku. Na III. zasadnutí v Chyžnom dňa 26. novembra 1995 sa ÚV rozhodol zvolať v Krakove 10. mimoriadny zjazd Spolku Slovákov v Poľsku.

Napriek tejto smutnej udalosti bol uplynulý rok pomerne dobrý. Veľký záujem o veci Slovákov v Poľsku prejavili viacerí slovenskí politici. Náš Spolok už 26.1.1995, teda necelý týždeň po 9. zjazde, navštívil prezident Slovenskej republiky Michal Kováč. 21. apríla 1995 prišiel k nám námestník ministra zahraničných vecí SR Jozef Šesták a 27. apríla riaditeľ Domu zahraničných Slovákov v Bratislave, Ing. Vladimír Repka, 5. júna 1995 - predseda zahraničného výboru Národnej rady SR Dušan Slobodník, v dňoch 25.-26. júna 1995 - minister kultúry SR Michal Hudec a ministerka školstva Eva Slavkovská, 2.-3. septembra - predseda Spolku sv. Vojtecha, biskup Peter Dubovský a 3.9.1995 - minister pôdohospodárstva SR Peter Baco. Okrem toho sa vedenie Spolku stretlo na pôde Veľvyslanectva SR vo Varšave s ministrom zahraničných vecí SR Jurajom Schenkom a s predsedom Národnej rady SR Ivanom Gašparovičom.

Tieto návštevy boli zorganizované pomerne dobre, mali pre nás veľký význam, aj keď nie všetky predkladané problémy sa nám podarilo vyriešiť. K vyriešeným patrí najmä finančná pomoc Ministerstva kultúry SR vo výške 1,2 milióna Sk, oddelená na nákup falcovacieho stroja pre našu tlačiareň, ako aj zvýšenie počtu štipendií na 12, ktoré nám bude Ministerstvo školstva SR každoročne poskytovať. Hodne úsilia sme vynaložili na vybavenie otázok týkajúcich sa dvojitého občianstva, dlhodobého pobytu našich študentov na Slovensku, odoberania slovenskej televízie na Spiši a Orave, pomoci našim krajanom zamestnaným na Slovensku, ako

aj otázkam hospodárskej spolupráce so Slovenskom. Nie všetky tieto otázky sa podarilo vyriešiť, veľa je ešte pred nami. Totiž nestretávali sme sa vždy s pochopením na Slovensku. Stáva sa však, že nikdy napriek pochopeniu nedokážeme plniť to, o čo sa sami usilujeme a čo žiadame. Veľmi neprijetným príkladom je tuná otázka vývozu mlieka z Oravy do Námestova.

S veľkým zármutkom musíme tiež konštatovať, že naša spolupráca s Maticou slovenskou veľmi ochabla, že sme s ňou po prvý raz za posledných dvadsať rokov nepodpisali žiadnu zmluvu o spolupráci. Preto nevedno, ako hodnotiť postoj MS, ktorá by rada utvárala svoje odbory na Spiši a Orave, ale o ich činnosť sa skoro vôbec nestará, alebo sa stará len mierne. Treba tu tiež spomenúť fakt, že právne postavenie odborov Matice slovenskej je naďalej nedoriešené.

Ďalšou mimoriadne dôležitou udalosťou pre Slovákov na Spiši a Orave bola návšteva Sejmovej komisie pre národnostné a etnické menšiny, ktorá sa uskutočnila 4.-6. apríla 1995. Poslanci Sejmu PR sa priamo na Spiši a Orave chceli oboznámiť s problémami krajanov a našej menšiny. Počas návštevy sa uskutočnili dve zasadnutia tejto Komisie - v Jablonke a Lopusznej, ktoré ukázali, že stav realizácie našich práv je viac než diskutabilný. Na stretnutiach so zástupcami miestnych samospráv vyšlo najavo dvojité chápanie problému slovenskej národnostnej menšiny. Jedno z hľadiska odborné pripravené Sejmovej komisie, druhé z hľadiska väčšinou neochotných vojtov, ktorí starostlivosť o menšiny žijúce na ich území považujú za zbytočnú príťaž a všemožne sa snažia

dokázať, že Slováci Na Spiši a Orave vôbec neexistujú. S určitým sklamaním treba konštatovať, že tieto stretnutia neprinesli odpoveď na základnú otázku: kto má financovať miestnu slovenskú kultúru a chrániť pamiatky duchovnej a hmotnej kultúry slovenskej menšiny v Poľsku. Tieto otázky sú naďalej otvorené. Naďalej tiež neexistuje štátom podporované stredisko pre výskum našej kultúry.

V oblasti kultúrnej činnosti sa nám v minulom roku podarilo zorganizovať nasledujúce podujatia:

- Deň slovenskej poézie a prózy '95 v Jablonke (14. júna),
- Deň kultúry slovenskej menšiny v Krakove (23. júla),
- Deň slovenskej kultúry v Jablonke (13. augusta),
- Výstavu prác Lýdie Mšalovej v Krakove (v júli a novembri),
- Prehliadku dychoviek v Dolnej Zubrici (3. septembra),
- Divadelnú prehliadku v Krempachoch, Novej Belej a Jurgove (23.-24.I.1996).

Prehliadky ukázali, že naša kultúrna aktivita slabne, že sa nám súbory rozpadli a na dnešný deň nemáme prakticky koho prezentovať. Výnimkou sú dychovky, kde je stav dobrý. Preto nalichavou úlohou bude oživenie činnosti folklórnych súborov a divadelných krúžkov.

V súčasnosti aktívne pôsobí prakticky len jeden folklórny súbor - Zelený javor z Krempách, ktorý nás najčastejšie reprezentoval o.i. na Dňoch slovenskej kultúry v Bielisku Bialej, na prehliadke v Jablonke, na Dňoch kultúry slovenskej menšiny v Krakove a na Festivale kultúry národnostných menšín v Ursuse pri Varšave. Súbor Veselica z Nedec vystupoval v tomto období len raz, na výročnom stretnutí Klubu Zamagurčanov v Košiciach. Najaktívnejší je v súčasnosti divadelný krúžok Ondrejko z Podvlka, ktorý viackrát vystupoval ➤

V zasadacej sále pred začatím rokovani. Foto: J.Š.

na Slovensku a na našej prehliadke v Jablonke. Pozornosť si zasluhuje i aktivita A. Krištofekovej, ktorá na našu divadelnú prehliadku pripravila hru so žiackym súborom zo Základnej slovenskej školy v Novej Belej. S uznávaním treba taktiež oceniť činnosť mladých Chyžňanov zo súboru Rombaň.

Keď ide o oblasť školstva, nedošlo v minulom roku k väčším zmenám. Väčší problém vznikol len so školou v Novej Belej, kde školské úrady zrazu zistili, že je tam len jedna škola, a nie dve, čo vyvolalo obavy, že takéto členenie školy môže spôsobiť problémy v jej financovaní od 1. januára 1996.

Naďalej sa prejavuje veľký záujem o štúdiá na Slovensku. V minulom školskom roku o tieto štúdiá požiadalo 17 žiakov: 4 na vysoké školy a 13 na stredné. Všetci boli prijatí, okrem jednej osoby, ktorá nastúpila na vysokú školu. Vzhľadom na to, že sme uprednostnili vysokoškolákov a mali sme priznaných len 10 štipendií, opäť vznikli problémy s ich deľbou. S veľkým nepochopením nášho postupu sa stretávame najmä na Orave, kde niektorí krajanovia naďalej nedokážu pochopiť, že sa deti nesmie rozdeľovať, že je to nepedagogické a že treba vytvárať jednotu. Predsedníctvo ÚV snažiac sa vyriešiť túto situáciu sa na svojom zasadnutí dňa 12. novembra 1995 rozhodlo udeliť štipendiá vo výške 200 zl mesačne trom študentom, ktorí začali študovať v r. 1994 a v tomto školskom roku sa im napriek všetkým snahám - štipendiá nepodarilo vybaviť. Naše štipendiá sme začali vyplácať v novembri, samozrejme za obdobie od septembra 1995. Ostatní traja študenti, medzi nimi aj Adam Rataj z Kacvína, získali štipendiá dodatočne z Ministerstva školstva SR. V tomto školskom roku na Slovensku študuje spolu 59 študentov - 19 na vysokých školách a 40 na stredných

školách. Jeden stredoškólák z Jablonky sa v priebehu roka vrátil domov.

Vzhľadom na opakujúce sa problémy, v budúcnosti bude treba pre nábor študentov pripraviť zreteľné kritériá, aby si niektorí krajanovia nemysleli, že „vybavenie“ štipendia závisí vyslovene od dobrej vôle alebo nevole tajomníka ÚV.

Spolkový a organizačný život

V priebehu minulého roka sa konali 4 plenárne zasadnutia ÚV (jedno pred 10. mimoriadnym zjazdom), jedno zasadnutie Predsedníctva ÚV, dve zasadnutia HRK, tri zasadnutia OV na Orave a len jedno zasadnutie OV na Spiši (venované problematike návštevy Sejmovej komisie pre národnostné a etnické menšiny). Treba konštatovať, že OV na Orave prejavil nepochybne viac aktivity, najmä zásluhou predsedu OV.

Keď ide o realizáciu základných úloh Spolku treba konštatovať, že väčšinu podujatí v minulom roku organizoval ústredný výbor. Na druhej strane však treba oceniť veľmi dobrú prácu Miestnej skupiny SSP v Krempachoch, Jurgove, Novej Belej a Podvlku, dobrú v Kacvine (spojenú najmä s výstavbou tamojšej klubovne) a Lapšanke. Musíme si tu otvorene povedať, že spolkový život v niektorých MS, najmä na Orave, skoro celkom zamrel. Preto sa treba zamyslieť, čo ďalej robiť, aké formy vyvíjať, aby menšie MS začali pôsobiť aktívnejšie. Veľké rezervy v tomto smere majú obvodné výbory, ktoré by svoju činnosť mali prejavovať rozhodne v širšom rozsahu. K neúspechom v činnosti OV treba zaradiť o.i. to, že za celý rok nedokázali napr. upresniť súpis členov, ktorého aktualizácia je veľmi naliehavá najmä preto, že len niektoré MS platia členské príspevky. Keď ide o Oravu, členské v ÚV nerozpočítala ani jedna MS.

Odvádzanie členského, resp. jeho zbieranie a účtovanie na ÚV je dôležité a potrebné najmä pre aktivizáciu MS, tým viac, že naše prostriedky na činnosť klubovní a miestnych skupín sú obmedzené. Na druhej strane je to potrebné aj preto, aby niektorí členovia vôbec vedeli, že členmi sú.

Chceme podotknúť, že súčasná ekonomická situácia Spolku nie je zlá. Prispeli k tomu investície, aké sme vynaložili v minulosti. Najviac vlastných príjmov dala tlačiareň, ktorá priniesla 80.042 zl čistého zisku. Ďalší zisk priniesli: dom v Krakove - 16.829 zl, predplatné Života - 16.832 zl, členské, dary a pod. - 4.126 zl.

Ministerstvo kultúry a umenia PR poskytlo Spolku nasledovnú dotáciu: na vydávanie časopisu Život - 128.000 zl, na prehliadky a iné podujatia - 29.000 zl. Úrad mesta Krakova na zorganizovanie Dňa kultúry slovenskej menšiny v tomto meste prispel sumou 1.700 zl. Okrem toho Ministerstvo kultúry SR dalo dotáciu na nákup falcovacieho stroja vo výške 96.700 zl.

Z týchto prostriedkov bola hradená celková činnosť Spolku. Okrem spomínaných kultúrnych podujatí, výstavby klubovne v Kacvine, vydavateľskej činnosti a ďalších prác, ústredný výbor pokračoval v oprave domu v Krakove. Medziiným do marca minulého roka sme opravili ďalší byt a dali sme ho do prenájmu, opravili sme tiež hlavné schodište a pokračovali v zástavbe druhého schodišťa. Okrem toho sme postavili kanalizáciu pre tlačiareň a vybetónovali cestu pre dopravu papiera do tlačiarne.

Najväčšou investíciou v minulom roku bol nákup falcovacieho stroja, ktorý umožní rozšíriť tlačiarenskú činnosť, ako aj knihárskeho lisu a ohýbačky. Zároveň pre redakciu Život a oddelenie fotosadzby sme kúpili počítačové vybavenie...

POZDRAV VEĽVYSLANCA SR

Milé krajanke, drahí krajanovia,

dozvedel som sa, že mimoriadny zjazd SSP bude mať skôr uzatvorený charakter, preto Vás chcem pozdraviť písomne a poďakovať za konkrétne výsledky ročnej práce zastupujúcemu predsedovi prof. J. Čongvovi, pánu tajomníkovi E. Molitorisovi, pánom obvodným predsedom a predsedom miestnych skupín na Orave a Spiši, ale predovšetkým, a to chcem podčiarknuť, všetkým krajanom, ktorí opatrovali odkaz otcov, starali sa o slovenské školstvo, slovenské bohoslužby, o kultúru, o mládež a o obľúbený časopis Život.

Prijmite, prosím, aj odo mňa istú republiku toho, čo chcel zastupiteľský úrad v minulom roku pre krajanov urobiť.

Som rád, že na moje pozvanie sídlo SSP navštívil štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí SR J. Šesták a predseda Zahraničného výboru Národnej rady SR a terajší podpredseda Parlamentného zhromaždenia Rady Európy Dušan Slobodník.

Vďaka iniciatíve premiéra V. Mečiara boli na Orave a Spiši traja ministri slovenskej vlády: minister kultúry I. Hudec, ministerka školstva E. Slavkovská a minister pôdohospodárstva P. Baco. Počas ich pobytu sa na viacerých stretnutiach s krajanmi prebrali otázky slovenského školstva v Poľsku, kultúrnej spolupráce, ale aj výkupu mlieka a mäsa od krajanov. Členovia vlády SR prejavili záujem pomôcť a prosili o sformulovanie požiadaviek za každú oblasť.

Predstavitel'ov krajanov spolu s ministrom školstva na moju žiadosť prijal kardinál F. Macharski.

Zástupcovia Spolku sa na pôde Slovenského inštitútu stretli s ministrom zahraničných vecí SR J. Schenkoma a s predsedom NR SR I. Gašparovičom. SSP počas svojho pobytu v Krakove navštívil prezident SR M. Kováč. Splnil som týmto svoj sľub, že všetkým predstaviteľom SR, ktorí majú naplánovanú cestu do Poľska, veľvyslanectvo navrhne stretnutie s krajanmi.

Rád Vám oznamujem, že bývalý minister národného vzdelávania PR R. Czarny podpísal dotáciu vo výške 150 000 000 zl / 15 000 nových zl/ na dofinancovanie štúdiá krajanov na SOŠ v SR v školskom roku 1995/96. Predchádzala tomu žiadosť SSP a moje opakované stretnutia s pracovníkmi MEN PR, ako aj s pánom ministrom Czarnym a jeho námestníkmi.

Na sekretariát SSP sme oznámili, že sa pokúsime pomôcť krajanom vo veci odpustenia poplatkov, ktoré musia platiť Vaši študenti počas štúdia v SR. Pomohli sme všetkým, ktorí sa na nás obrátili a zaslali požadované údaje.

Dúfam, že mladí krajanovia milo spomínajú na pobyt vo Varšave v lete v minulom roku. Aj v tomto roku chcem pozvať na stretnutie so slovenskými diplomatmi mladých roľníkov, absolventov stredných škôl, robotníkov, vysokoškôľakov, mladých magistrôv, inžinierov i lekárov.

Na poslednom zjazde bol spomenutý návrh, aby každý z nás získal aspoň jedného predplatiteľa Života. Ja som tak urobil. Môžem sa opýtať, či aj vy?

Ako ste sa dočítali v Živote, J. E. kardinál Macharski hovoril Svätému otcovi o slovenských omšiach na Orave a Spiši. Beriem to ako signál toho, že Boh chce vyslyšať prosby a modlitby našich krajanov. Ale ako povedal prof. Čongva na IX. zjazde, „bohoslužby si musíme žiadať my, nikto to za nás neurobí“. Myslel tým na obce, v ktorých slovenské bohoslužby nie sú.

Milí priatelia,

dovoľte mi na tomto mieste pripomenúť dobrú prácu tlačiarne, ktorá prináša pre SSP tak potrebný zisk a oceniť organizátorskú prácu pána tajomníka Molitorisa. Podľa fo-

tografií z porady Života i z obľákových stretnutí pozorujem isté omladenie, ale beriem to iba ako náznak nastupujúcej vlny mladých krajanov v SSP.

Myslím si, že budete so mnou súhlasiť, že od zajtra sa naozaj treba sústrediť na prácu v teréne. Viem, že sa pracuje, viaceri robíte za dvoch i za troch. Ide o to, aby práca bola rozdelená, systematická, teda každodenná, a aby ju už spoluorganizovala nová generácia.

Treba uvažovať o tom, ako zapojiť do práce absolventov slovenských stredných a vysokých škôl. Mladí ľudia by nemali chýbať vo výboroch miestnych skupín.

Mládež by mohla oživiť divadelné tradície na každej dedine. Možno, že by bol záujem o prázdninovú výmenu detí do rodín na Slovensko. Treba to však včas dohodnúť s Maticou slovenskou a s príslušnými organizáciami.

Približne 50 mladých Poliakov študuje slovenský jazyk na Sliezskej univerzite v Katoviciach, z toho väčšina má slovenčinu ako študijný odbor. Na Jagelovskej univerzite v Krakove je na slovakistike asi 30 poslucháčov. Vo Varšave sme na univerzite otvorili nový lektorát slovenského jazyka a od budúceho roka bude slovenčina aj na univerzite v Lodži. Bohužiaľ, začína chýbať na Lýceu v Jablonke, ale nie preto, že ju poľské orgány nechcú. Ako nás informovala pani riaditeľka, do 1. ročníka sa na slovenčinu

jednoducho nikto z krajských detí neprihlásil. A v Podsklí chceli deti chodiť na slovenčinu, aj sa prihlásili, nebol však učiteľ. Kto je za to zodpovedný? Pekne Vás prosím, aby ste namiesto hľadania odpovede vypracovali konkrétny program pre ústredný výbor, ale najmä pre miestne skupiny, na zlepšenie situácie v oblasti výuky slovenského jazyka.

Drahí krajanovia,

veľvyslanectvo SR Vám bude aj naďalej pomáhať. Sme hrdí na Vaše spišské a oravské kultúrne podujatia, na to, že Vašu prácu pozitívne hodnotia poľské štátne orgány. Okrem želania dobrého zdravia, prijímte prosím, ako pozdrav na rokovanie Vášho zjazdu nasledujúce slová:

Nestráčajme dni, ba ani len hodiny na osobné spory. Sústreďme sa na prácu, ktorej je dosť, ba až veľa, takže ujde sa pre každého. Každý sa môže realizovať. Nie každý môže byť predsedom alebo tajomníkom. Zvoľte tých, ktorým dôverujete, že povedú Spolok úspešne ďalej s tým, že im musíte pomáhať, lebo práca je to naozaj náročná a ťažká. Buďte však jednotní, aby ste si zachovali odkaz dedov a otcov.

MARIÁN SERVÁTKA

veľvyslanec Slovenskej republiky

Varšava 10. 2. 1996

ZO ZJAZDOVEJ DISKUSIE

**FRANTIŠEK
CHALUPKA**
čestný predseda
MS SSP
v Novej Belej

Najskôr by som chcel poďakovať našim vedúcim funkcionárom za to, že máme teraz krásny dom a tlačiareň, ako aj vládám Poľska a Slovenska, že nám k tomu dopomohli. Žijeme čoraz lepšie, rozvíjame sa. Máme demokraciu, hoci ju každý chápe na svoj spôsob. Chcel by som sa spýtať na tri veci: Už oddávna sa hovorí o krajskej karte. Čakáme na ňu netrpezlivo. Aj Život o tom písal, že by mala byť do konca tohto polroka. Preto by som chcel vedieť, či je to aktuálne, či sa jej dočkáme. Po druhé. V Bratislave bola výstava, na ktorú som aj ja požičal nejaké odevy, obrazy a iné exponáty. Bolo to už pred 2 rokmi a neviem, aký je osud týchto vecí, kedy sa nám vrátia. Nakoniec tretia, azda najhlavnejšia otázka, ktorá sa týka nášho kostola, a vlastne obrazov a slovenských nápisov v jeho vnútri. My, Slováci, sme chceli náš kostol vymaľovať, ale pustili sa do výstavby fary a táto otázka

sa musela odložiť. Všetko by bolo dobre, keby boli nápisy poľské, ale máme nápisy slovenské, a tak ich chcú odstrániť. A predsa vitráže v oknách sú popísané po poľsky, a na to nikto nič nehovorí. Preto potrebujeme pomoc, aby sme tieto naše pamiatky mohli zachovať. Keď boli u nás v obci poslanci poľského parlamentu, pýtali sa, či máme nejaké námietky. Povedali sme, že chceme kostol vymaľovať a všetko iné nech zostane tak, ako bolo doteraz. Na záver by som chcel uviesť príklad o svornosti a spolupráci z histórie. Buďte svorní, tak ako povedal Svätopluk svojim trom synom. Keď nebude jednoty, bude veľmi zle, ale keď budeme držať spolu, ešte veľa dokážeme.

JOZEF ČONGVA
predseda ÚV SSP

Milí krajanovia delegáti! Chcem vám všetkým pekne poďakovať za dôveru. Budem sa usilovať čestne vykonávať funkciu predsedu súhlasne so stanovami, ktoré sú našim najväčším vnútorným právom.

Priestor svojej pôsobnosti vidím v troch smeroch. Predovšetkým musíme udržať progresívny trend economickeho rastu Spolku. Vtedy budeme bohatší a viac finančných prostriedkov budeme môcť venovať na kultúru, vzdelávanie a na ďalšie sféry spolkovvej činnosti. Druhým smerom mojej pôsobnosti bude práve kultúra. Keď budeme bohatší, budeme môcť investovať do jej rôznych oblastí. Po tretie, čo je hádam najdôležitejšie, je to, aby sme spomalili polonizáciu a udržali si našu slovenskú identitu. Ide o to, aby sa zabránilo poklesu našich členov nielen v Spolku, ale vôbec počtu Slovákov na Spiši a Orave. Tento pokles môžeme, žiaľ, pozorovať s každým rokom. Chvalabohu ešte sme, ale obávam sa, že je nás z roka na rok stále menej. Svedčia o tom viaceré faktory. Keď ide o členskú základňu, tá sa nám nejak rapidne zatiaľ nerozrástla. Po druhé, z roka na rok je viditeľný pokles predplatiteľov Života a po tretie, nerozširuje sa počet kostolov na Spiši a Orave, ktoré majú slovenské bohoslužby. Ako vieme, situácia je nenormálna. Posielajú nám kňazov, ktorí sa horko ťažko naučia čítať po slovensky, ale už nie sú v stave povedať kážeň. Zase tých, ktorí lepšie ovládajú slovenčinu, posielajú na Slovensko. Je to paradoxné a mali by sme s týmto trendom bojovať.

Ako som už povedal pred rokom, čo pripomenul v gratulačnom liste aj veľvyslanec SR. M. Servátka, máme také možnosti. Chcem to ešte raz zdôrazniť, že v kon-

kordate medzi Vatikánom a Poľskou republikou, ktorý ešte nie je ratifikovaný, je taký odsek, ktorý vyslovene hovorí o tom, že poľskí sídelní biskupi, ktorí majú vo svojich diecézach aj malé percento národnostných menšín, sú právne zaviazaní zaviesť bohoslužby v jazyku týchto menšín. Nemožno to však urobiť ex officio, teda z úradnej moci... Len od nás to závisí, či budeme mať slovenské bohoslužby aj v ďalších spišských a oravských farnostiach, ale musíme si to žiadať. Pozrime sa na seba, z koľkých farností boli delegácie v Metropolitnej kúrii? Na Spiši sa to skončilo na šiestich farnostiach: Novej Belej, Krempachoch, Kacvine, Nedeci, Jurgove a Vyšných Lapšoch.

Na Orave sa zásluhou krajanu Andrašáka slovenská omša odbavuje len v Jablonke. Je to veľká záležitosť, ale predsa na Orave sú aj ďalšie farnosti a zatiaľ nikto z nich nepožiadala o slovenské bohoslužby. Kde sú tí Slováci na Spiši a Orave? Návštevy delegácií v Metropolitnej kúrii treba zopakovať. Veď ako ste čítali v Živote, keď išiel veľvyslanec SR M. Servátka s krakovským metropolitom k pápežovi, počas jeho pobytu na Slovensku, J.E. kardinál F. Macharski Sv. otcovi povedal: Máme záujem o zavedenie slovenských bohoslužieb na Spiši a Orave. A na to Sv. Otec odvetil: - To veľmi dobre. Preto ešte raz opakujem - treba za tým sústavne chodiť a žiadať.

Sú to - dalo by sa povedať - polička, na ktorých chcem ako predseda pôsobiť. A keďže k svojej práci pristupujem vždy svedomite, budem sa usilovať viesť Spolok podľa mojich možností čo najlepšie.

JÁN MOLITORIS
čestný predseda
SSP

...Chcel by som vám povedať trochu z histórie krajských zjazdov. V roku 1946 boli založené obvody Spolku Slovákov - oravský a spišský. Potom sa pod dozorom oddelenia vnútra okresného úradu konala spoločná schôdza, niečo ako zjazd, na ktorom jeden z delegátov zo Spiša Jozef Schlegel, ktorý bol českého pôvodu, navrhol, že Česi vstúpia do Spolku len vtedy, keď sa bude volať Spolok Čechov a Slovákov. Všetci účastníci z Oravy a Spiša s tým súhlasili. Takto vlastne vznikli Spolky Čechov a Slovákov na Spiši a na Orave. V roku 1957 sa konal prvý zjednocujúci zjazd, na ktorom bol za predsedu zvolený Adam Chalupca a za tajomníka Bohuslav Kopecký. Na vtedajšom ústrednom výbore vo Varšave pôsobili aj M. Iringh a tuňá prítomný V. Vitoch, ktorí pre nedorozumenia a sváry museli odísť z tejto organizácie, ktorá prijala

na názov Kultúrno-sociálna Spoločnosť Čechov a Slovákov. V roku 1959 táto Spoločnosť upadla, a 19. decembra 1961 bola založená nová, pod názvom Československá kultúrna spoločnosť v Poľsku. Vtedy na zjazde v Krakove bol za predsedu zvolený Ján Molitoris a za tajomníka Pavol Dereš. Aj na tomto zjazde boli nedorozumenia medzi V. Tomešom a P. Derešom. Tomeš chcel byť tajomníkom, ale ho nechceli úrady. Po prestávke, keď som prevzal vedenie zjazdu, oznámil som delegátom stanovisko úradov, že tajomníkom musí byť P. Dereš, ktorý bol potom aj zvolený. Nikto nebol proti. Vtedy tiež bolo rozhodnuté, že sídlo ústredného výboru bude v Krakove... Je nás už málo, preto je potrebné, aby sme spolupracovali, aby sme v našom Spolku boli jednotní, aby jeden druhému odpustil. Ešte raz prosím o jednotu.

MAREK ŚLUSARCZYK
tajomník MS SSP
v Krakove

Dovoľte, aby som vás privítal v mene veľkej krakovskej miestnej skupiny. Veľmi sa teším, že vás opäť vidím, aj keď v menšom počte. Čas, žiaľ, beží neúprosne. Chcem vám poďakovať za rozpravu, ktorú ste preukázali počas hlasovania. Zároveň ďakujem všetkým, ktorí sa podieľali na príprave zjazdu, za ich neprespané noci a úsilie, aby všetko dopadlo čo najlepšie. Ako sa gazduje s našim majetkom všetci vidíme. Možno povedať, že sa im to darí. Naša tlačiareň pracuje na plné obrátky. Aj nové stroje, ktoré sme len nedávno dostali, sú už inštalované a taktiež pracujú. Prebicha oprava domu. Pripomeniem len, že sme začínali prakticky od nuly, boli sme predsa odkázaní na pomoc štátu. Dnes sme už čiastočne samostatní, a sme v Krakove potentátmi. Som hrdý na to, že môžem patriť k tejto národnostnej menšine. Chcel by som sa s vami stretnúť aj na budúcom zjazde, ak ma krakovská MS zvolí za delegáta. Chcem vás uistiť, že tí, ktorých ste zvolili, urobia všetko, aby zveľadili náš Spolok. Som z toho trochu nervózný, a to myslím, že nielen ja. Dúfam však, že odtiaľto odídeme predsa len zjednotení a silnejší.

EUDOMÍR MOLITORIS
tajomník ÚV SSP

Chcel by som niečo povedať o práci Ústredného výboru a odpovedať na nie-

ktoré otázky. Ako sa už hovorilo v dopise pána veľvyslanca SR Mariána Servátka, vláda premiéra Vladimíra Mečiara prejavuje o nás veľký záujem. Je vytvorená osobitná komisia, ktorá zmapovala naše potreby. Pre informáciu uvádzam, že my sme všetky požiadavky krajanov, ktoré sme zistili, poslali do Bratislavy a očakávame, že budú prejednané. Veríme, že tak, ako to bolo v prípade strojov do tlačiarne, že nám budú pomáhať aj naďalej.

Máme pred sebou dva základné ciele: vytvoriť centrá slovenskej kultúry na Spiši a na Orave. Keďže sme v Kacvine už začali výstavbu klubovne, chceme ju v tomto roku ukončiť. Ďalším našim cieľom je - a to by som chcel, aby krajanovia z Oravy pozorne počúvali - urobiť v Jablonke centrum slovenskej kultúry, aby sme zase mohli v Jablonke niečo znamenať. Slováci totiž pre Jablonku a pre Oravu urobili veľmi veľa. Založili tam gymnázium, čo bol mimoriadne veľký kultúrny prínos Slovákov pre Jablonku, ktorá sa čoskoro má stať mestom. Toto centrum sa stane základom pre našu budúcu prácu na Orave. Priznám sa, že pred 3 - 4 rokmi sme s kr. Andrašákom preň hľadali vhodný pozemok na Orave. Vtedy sa nám to nepodarilo. Teraz však máme návrhy, aby sme kúpili v Jablonke dom Paniaka, v ktorom sídli klubovňa. Niektorí krajanovia však hovoria, že to nie je príliš vhodné. Samozrejme musíme brať do úvahy ich návrhy, že by chceli niečo poriadnejšie, väčšie. Myslím, že v Jablonke, ktorá je spádovou obcou na Orave, by sa dalo centrum urobiť na takom princípe, ako máme sídlo Spolku v Krakove. Toto je teda taká základná predstava. Samozrejme potom budeme chcieť zdokonaľovať naše základné formy práce, aby kultúrna činnosť v obvodoch bola riadená z týchto stredísk, teda aby sme sa od krajanov nevzdalaľovali. Ďalšia vec, ktorá sa týka ÚV, je dokončenie prác na výstavbe v Krakove a zlepšenie spôsobu riadenia Spoločnosti. Teda pre otázky vecnej krajskej činnosti, respektívne pre samú tlačiareň budeme musieť zamestnať ďalšiu osobu - človeka - ktorý by riadil jej činnosť. K dnešnému dňu to všetko robí tajomník Spolku, a preto niekedy nemá čas na niektoré spolkové veci, ktoré sú našou základnou témou. Krajanom z Oravy chcem povedať, že sa veľmi citlivo pozerať na každý problém, aký je na Orave, a fakt sa snažíme napomáhať tomu, aby tam bolo Slovákom dobre a aby nemali pocit, že pre členstvom početnejší Spiš ich akosi zanedbávame. To nie je pravda. Veď keď sa pozrieme z finančného hľadiska, tak väčšia časť prostriedkov, ktoré smerujú do miestnych skupín, ide práve na Oravu, kde nás trochu viac stojí údržba tamjšej klubovne.

Máme aj ďalšie ciele, napríklad snažiť sa, aby na Spiši a Orave, kde pôsobíme, boli slovenské tabule našich národných de-

teľov. Na Orave ide napr. o Tomáša Červeňa z Chyžného, prvého pokladníka Matice slovenskej, ďalej o brata Andreja Radlinského, ktorého hrob je vo Veľkej Lipnici, a mnohých ďalších. Ide o to, aby sme dokázali do našich obcí dostať tieto prvky histórie tak, aby sa stala našim kultúrnym dedičstvom. Budeme sa snažiť, aby táto problematika bola viac zastúpená aj na stránkach Života. Musíme popularizovať naše veľké osobnosti, aby boli známe všetkým.

Čo sa týka hospodárskej činnosti, bude potrebné investovať dopredu, aby sa to, čo robíme, rozvíjalo. Myslím si, že veľkú podporu máme na Slovensku vo viacerých politikoch aj preto, že sú to ľudia z našich rokov, z obdobia keď sme študovali. Teraz vchádzajú do politiky, a v mnohých máme ozajstnú, niekedy až kamarátsku podporu.

V závere by som chcel ešte odpovedať na niektoré otázky, napr. kr. Chalupkovi. Exponáty z výstavy v Bratislave sa nestratili, dávame na ne pozor. Ako viete, viacerí krajanovia ich požičali. Keď som sa minule rozprával s pracovníkmi Matice slovenskej, uistili ma, že sa nič nestratí. Výstava bola totiž reінštalovaná už aj v Námestove, teraz bude v Trenčíne. Preto prosia o predĺženie doby zapožičania, aby ju mohli ukázať širšiemu okruhu slovenskej verejnosti.

Pokiaľ ide o krajanškú kartu, je to tiež jeden z hlavných problémov. Do parlamentu SR bol už odovzdaný Návrh zákona o postavení zahraničných Slovákov a postoj nášho Spolku je súhlasný s tým, čo si krajanovia prajú, a o čom hovoríme na každom Zjazde, teda že chceme dvojité občianstvo. Pri argumentácii však s tým máme veľmi veľa problémov. Náš postoj sme zmenili tak, aby v zákone, teda aj v preukaze zahraničného Slováka bolo jednoznačne napísané, že je totožný s občianstvom. To je základná vec. Vtedy nebudú problémy s pracovníkmi v Javorine a Starej Vsi, nebudú ani problémy s našimi študentami, ktorí sa teraz musia podrobiť cudzineckému režimu, ktorý je na Slovensku tvrdý aj vzhľadom na veľký nápor z Východu. Máme v tejto veci istú podporu zo slovenského veľvyslanectva, ktoré však tiež nemôže všetko presadiť. Čo sa týka poplatkov za štúdium, časť z nich už bola zrušená, ale ostatným sa musíme podrobiť, ak chceme naďalej posielat' deti na Slovensko.

Teraz ďalšia, základná vec. Budeme robiť všetko, aby všetci, ktorí požiadajú o štúdium na Slovensku, sa na štúdium aj dostali, aby sme im ho umožnili. Takou prvou lastovičkou bolo to, že kým sme nevedeli, či nám Ministerstvo kultúry dá peniaze na štipendia, ÚV ich poskytol v rámci existujúcich možností zo svojich prostriedkov.

Ďalším našim základným cieľom je aktivizovanie mládeže. Ved' ako je to pekne napr. v Krempachoch. Keď miestna skupina robí podujatie, prídu všetci žiaci

a študenti a spolu s krajankami ho pomáhajú pripravovať. Sú takí aktívni, že je to až milo vidieť... Musíme byť na to hrdí a snažiť sa týchto našich mladých ľudí ešte viac zapájať, ved' naša členská základňa postupne starne. Máme však odhodlanie prekonať tieto problémy.

Na záver chcem povedať, že demokracia je demokraciou. Prišla k nám, a hoci nie všetci sme s ňou spokojní, lebo máme možno trochu iné zvyklosti, musíme sa jej podrobiť. Iné východisko nie je. Preto apelujem na všetkých delegátov z Oravy, zo Spiša a z iných stredísk, že my sme Spolok predovšetkým Slovákov. To bude našim odkazom. Za slovenskosť a nie za seba!

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ
predsedníčka MS SSP
v Malej Lipnici

Krajanovia a krajanovia! Nám nejde ani tak o to, že musí byť predseda z Oravy, ale skôr o to, aby sa na Orave v krajanovom hnutí niečo robilo, lebo to, čo je dnes, je málo. Preto by sme chceli, aby sa to zmenilo. Ako viete, chceme kúpiť dom Paniaka v Jablonke, v ktorom máme teraz klubovňu. Bude ho však treba prispôbiť a dokončiť.

Ďalšia vec, ktorá nás trápi, sa týka detí študujúcich na Slovensku a štipendií, ktoré si musia deliť žiaci z Oravy so žiakmi zo Spiša. Chceli by sme, aby sa delili Oravci s Oravcami a Spišiaci so Spišiakmi. Ved' napríklad matka žiaka z Malej Lipnice musela chodiť pre peniaze až do Spišskej Starej Vsi na Slovensku... Teda treba to urobiť tak, aby sa to zjednodušilo a aby všetci mali lepšie.

Ďalej by som chcela, aby sme si povedali, aké členské za jedného člena budeme platiť. Ako povedal tajomník Spolku, žiadna miestna skupina to nemá vyrovnané. Bolo by to treba čím skôr vyplatiť, ved' peniaze sú veľmi potrebné na všetko.

V Podvlku by sa zišla Klubovňa alebo Kultúrny dom. Máme tam predsa dobrý divadelný súbor. Tiež by bol potrebný pre Oravu aj inštruktor. Ako povedal Ján Špernoga, keď chceme naďalej rozvíjať našu činnosť, je potrebné k tomu vytvoriť aj podmienky. Ved' kde majú krajanovia rozvíjať svoje schopnosti, keď nemajú priestory, klubovňu... Tak je to napríklad aj v Homej Zubrici, kde chcela V. Bogaczová zorganizovať divadelnú činnosť, ale aj tam chýbajú priestory na navštevovanie. Zamyslite sa nad tým, ako by sa to dalo vyriešiť, ako by to mohlo ísť lepšie.

Na záver by som ešte chcela povedať, že ľudia nie sú spokojní so sumou 100 tisíc zlotých mesačne na činnosť klubovní. Je to podľa nich málo.

JÁN ŠPERNOGA
člen predsedníctva ÚV a šéfredaktor Života

Chcem nadviazať na to, čo tu povedal novozvolený predseda Spolku prof. Jozef Čongva, ktorému gratulujem, a poukázať na niekoľko najdôležitejších problémov, ktorým v nastávajúcom období musíme venovať mimoriadnu pozornosť.

Prvá vec, podľa mňa jedna z najdôležitejších, je to, aby nové orgány Spolku venovali osobitnú pozornosť miestnym skupinám. Totiž tam je základ našej činnosti, tam treba aktivizovať krajanov, tam vychádza navonok to, čo svedčí o nás, o našej práci. Teda bolo by treba pravidelne organizovať členské schôdze, podľa stanov aspoň raz do roka, častejšie by sa mali schádzať výbory MS. Ide o to, aby členovia pocítovali istú zodpovednosť za Spolok, aby sami platili členské, predplácali Život a pod. Bolo by dobre, keby výbory MS v najbližšom období zvolali schôdze a určili si nejaké pracovné plány. Ved' teraz máme lepšie podmienky pre činnosť, už nie sme závislí iba od prostriedkov štátu. Ostatne nie peniaze rozhodujú o našej činnosti, rozhoduje to, že sami chceme niečo robiť. Preto si myslím, že treba častejšie navštevovať miestne skupiny a povzbudiť ich k práci.

Ako už predseda povedal, máme teraz priaznivejšiu situáciu v oblasti zavádzania slovenských bohoslužieb na našich obciach. Dalo by sa povedať, že od nás závisí, či tie bohoslužby budú, alebo nie. Ide o to, aby krajanští farníci nečakali, ale sa obrátili na Metropolitnú kúriu a odovzdali jej žiadosti o zavedenie slovenčiny do bohoslužieb. Nerobme si problém z toho, či sa to dá, alebo nie, nech kúria má problém, ako ho vyriešiť. Podľa mňa nateraz najdôležitejšie je, aby sa začalo, potom sa budeme starať, aby slovenčina bola v bohoslužbách lepšia, aby v nej boli aj kázne a evanjeliá. Myslím si, že je viac obcí, kde je to reálne a možno sa o to pokúsiť, napr. v Čiernej hore od Jurgova a od Tribša, v Podvlku, Chyžnom, Malej Lipnici atď, atď.

Voľakedy sme v našom Spolku razili heslo, aby sa v každej miestnej skupine vyvíjala aspoň jedna z foriem ľudovej umeleckej činnosti. Nebolo to celkom reálne, ale faktom je, že sme mali hodne folklórnych súborov, niekoľko divadelných krúžkov a ľudových kapiel. Dnes ich, okrem divadelnej skupiny v Podvlku, prakticky vôbec nemáme. Nedávno sa konala divadelná prehliadka na Spiši, z ktorej chrípková epidémia vyradila Podvlčanov, a tak podujatie museli zachraňovať hosťujúci ochotníci zo Štefanova a školskí divadelníci z Novej Belej. Takto ďalej nemôže byť. My tu hovoríme o úspešnej hospodárskej činnosti, ale zabúdame na vlastnú kultúrnu činnosť. Pre-

to by som vás chcel vyzvať, aby sme sa pokusili obnoviť činnosť aspoň niekoľkých folklórnych súborov a divadelných krúžkov. Veď s čím sa ukážeme na verejnosti, ak nie so súbormi, s našou ľudovou tvorbou?

Zastavili sme pokles počtu detí na vyučovaní slovenčiny. Vyzeralo už na to, že pod vplyvom rôznych nátlakov nám slovenčina zo škôl úplne zmizne. Potom sa stav trochu zlepšil a my sme sa s tým uspokojili. A je to chyba. Ovšem, máme niekoľko škôl s vysokým počtom detí, napr. v Novej Belej, Krempachoch či Jurgove, ale v ostatných obciach je stav veľmi nízky a slovenčina tam len živorí. Myslím si, že výbory miestnych skupín a najmä krajskí rodičia by tejto otázke mali venovať prvoradú pozornosť. Pritom nejde len o zapísanie detí na slovenčinu, ale vôbec o ich výchovu v národnom duchu, čo sa v rodinách podľa mňa zanedbáva. Preto strácame mládež, preto sú v mnohých obciach problémy s náborom detí na slovenčinu, preto nám neustále ubúdajú školy, kde sa náš materinský jazyk vyučuje. Ako príklad môžem uviesť školu č. 2 so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke, do ktorej sa v tomto školskom roku nezapísalo ani jedno dieťa. Musíme s tým rozhodne niečo urobiť.

Na poslednej porade Života sa krajanovia z miestnych skupín zaviazali, že zberajú toľko predplatiteľov časopisu ako vlani. Všeobecne možno povedať, že tak na Spiši, ako aj na Orave, sa to viac menej aj podarilo. Ubudli len českí odberatelia zo Zelova, ako aj predplatelia zo Sliezska, ktorých doteraz organizoval krajan B.Knapčík. Viem pochopiť, že nebolo ľahko doručovať časopis krajanom roztrúseným po sliezskych mestách. Bolo by však škoda, keby v tomto roku Život na Sliezsku chýbal. Myslím si, že pri troške dobrej vôle a nápaditosti sa dajú prekonať všetky ťažkosti.

V správe ÚV sa sa viac menej hovorilo, že Matica slovenská nám nepomáha tak ako v minulosti. To je pravda. Je však v našom záujme, aby sme s ňou naďalej udržiavali živé kontakty a rozvíjali spoluprácu. Aj to, že na našich obciach vznikajú miestne odbory Matice, pôsobí v náš prospech. Sú v nich predsa naši krajanovia, tí istí, čo pôsobia v miestnych skupinách Spolku. Keď sa aktivizujú v odboroch MS, budú aktívnejší aj v našej spolkovej činnosti. To nám môže iba pomôcť. Myslím si, že tak isto nám môže pomôcť krajská karta, keď ju schváli slovenský parlament. Aj keď to nebude druhé štátne občianstvo, ktorého sa dožadujú krajanovia, dá jednako našej menšine akýsi pocit istoty, povzbudí sebavedomie a národné povedomie krajanov, upevní presvedčenie, že aj keď žijeme mimo našej starej vlasti, sme takí istí Slováci...

**ALOJZ
BUGAJSKÝ**
predseda MS SSP
v Jablonke

Chcel by som povedať len pár slov. Je to skôr prosba, aby redakcia Život opätovne uverejnila tie dávne články pod záhlavím Stránky z dejín Spiša a Oravy, ktoré mali v podpise Jozef Jurgovský. Ide o to, že ľudia teraz s veľkým záujmom čítajú Život a tieto články, ktorých redakcia uverejnila veľa, napísal profesor Jozef Čongva, za čo mu veľmi srdečne ďakujem. Tam je totiž opísaná história Oravy. Sú to veľmi povzbudzujúce články, ktoré upevňujú národné povedomie krajanov. Teší ma, že sa napriek mnohoročnému útlaku ešte nepretrhla reťaz slovenského národného povedomia krajanov. Pred chvíľkou šéfredaktor Života Ján Špernoga hovoril o školstve, že sa dá veľa vyriešiť. Možno, ale prečo sa to nevyriešilo? V jednom z predošlých čísel som prečítal, aké boli problémy s vyučovaním slovenčiny v Podsklí a Podsrní. Deti sa prihlásili, ale vyučovanie sa nezačalo. A predsa boli aj iné problémy. Na záver spomeniem peknú myšlienku krajanu Františka Chalupku, ktorý na obvodnej schôdzi v Kacvine povedal: Veľa sme vytrpeli, ale sme sa nedali. A nedáme sa!

**AUGUSTÍN
ANDRAŠÁK**
podpredseda OV
SSP na Orave

Chcem pogratulovať profesorovi Jozefovi Čongvovi k zvoleniu za predsedu Ústredného výboru Spolku a súčasne vyjadriť nádej, že krajan profesor využije svoju autoritu na zaktivizovanie nielen Spiša, ale aj Oravy, že si nájde trochu času aj na návštevu krajanov na Orave. Totiž v uplynulom roku, keď zastupoval vo funkcii predsedu Ústredného výboru, sme ho žiaľbohu u nás nevideli. Dúfam, že teraz si to zväží, že bude mať viac času pre Oravu a využije svoje schopnosti pre rozvoj nášho školstva, slovenských behoslužieb a podobne.

**JÁN
FRANKOVIČ**
delegát MS SSP
z Novej Belej

Veľmi dobre sa stalo, že sme zvolili nového predsedu na ďalšie volebné obdobie a teším

sa na dobrú spoluprácu v našom Spolku. Dobré vieme, že máme priateľov, ale máme aj silných odporcov. Napríklad v Nižných Lapšoch vychádza časopis Na Spiszu, ktorý sledujem a môžem prehlásiť, že ešte nevyšlo ani jedno číslo tohto časopisu, ktoré by našu slovenskú národnostnú menšinu neosočovalo. Týmto útokom musíme čeliť a jednotne proti nim postupovať. Musíme sa ukázať, že vôbec existujeme, lebo oni tvrdia, že je nás iba niekoľko. Čím sa môžeme preukázať? Predovšetkým dobrou činnosťou, jednotou, udržiavaním výučby slovenčiny na školách, behoslužbami, skrátka tým všetkým, kde sa používa náš materinský jazyk. Samozrejme môžeme sa preukázať aj našim tlačovým orgánom - Životom, ktorý si musíme za každú cenu uchovať. Mám nádej, že sa v budúcnosti naša situácia zlepši a som rád, že sa náš dnešný zjazd dobre skončil.

ANDREJ SKUPIN
delegát MS SSP
z Novej Belej

Najprv by som chcel poďakovať profesorovi Čongvovi a pánovi Molitorisovi za tak krásne opísanú našu históriu v almanachu Slováci v Poľsku. Nevie, či ju má každý z vás. Ak nie, prosil by som ústredný výbor, aby ju zadovážil pre všetkých. Je to almanach I a III. Tam sa dozviete všetko o tom, čo sme prežili. To nie je tak, ako dnes niekto povedal, že ak nebude predseda od nás, to my už skapitulujeme. Ja viem, koľko Oravci vytrpeli od tých našich „bratov“. Pozrite sa, keď sa nám teraz tak darí, mali by sme sa rozdeliť? Nie! Máme sa dať dokopy a uvidíte, že naša pravda zvíťazí...

**FRANTIŠEK
KURNÁT**
delegát MS SSP
z Novej Belej

Je nepochybné, že naša budúcnosť spočíva v škole, v krajskej mládeži. Je dobre, že máme veľa študentov na Slovensku. Treba si však všimnúť, či sa títo študenti podieľajú na krajskej činnosti, či vôbec niečo vedia o našom Spolku, či chodia na slovenské omše a sú členmi našej organizácie. Ako to vyzerá? Mládež treba aj takouto formou priťahovať a zapájať ju do činnosti miestnych skupín.

Keď sme už pri školstve, chceme spomenúť ešte jedno, že u nás v Novej Belej bola učiteľka zo Slovenska - Lýdia Richtáriková, ktorá, žiaľ, musela odísť. Stratili sme dobrú slovenčinárku. Chceli sme, aby zostala, ale nikto nám nepomohol, ani Ústredný výbor Spolku. Vraj to bola naša súkromná vec. A to nie je súkromná vec. Prečo na Orave učiteľka je, a od nás musela odísť? Keď budeme takto robiť, slovenčina upadne. Hovorí sa tiež,

že niet dokladov o existencii slovenskej školy v Novej Belej. To nie je pravda. Všetci vedia, že u nás v minulosti bola dvojjazyčná škola. Musíme si ju udržať.

Ešte jedno. Sme tu spolu Spiš a Orava. Snažme sa robiť viac podujatí a usilujme sa, aby na každej dedinke bol Spolok sv. Vojtecha a Odbor Matice slovenskej. Ako je to krásne, keď nás prídu navštíviť maticári a, že nám prichádzajú knihy zo Spolku sv. Voj-

techa. To krajanov povzbudzuje. Vyvíjajme úsilie, aby v každej obci na Spiši a Orave boli dvojjazyčné vývesné tabule. Viem, že to nebude ľahké, keďže obchody vlastní súkromníci. V správe tajomníka ÚV sa o tom nič nehovorilo, ale predseda Spolok by mal v tejto veci niečo robiť. Nakoniec by som mal návrh, aby novozvolený predseda Spolku, ale aj obvodného výboru zavítali občas do miestnych skupín, lebo to krajanov povzbudzuje.

UZNESENIE 9. ZJAZDU

KULTÚRNO-SOCIÁLNEJ SPOLOČNOSTI ČECHOV

A SLOVÁKOV V POĽSKU

9. zjazd Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, vychádzajúc z návrhov prihlásených počas volebnej kampane, ako aj záverov obsiahnutých v správe ústredného výboru a diskusných príspevkoch delegátov miestnych skupín a obvodov, schvaľuje nasledujúce uznesenie:

Spoločnosť sa zrodila z iniciatívy krajanov a vďaka svojej všestrannej činnosti sa stala hlavným reprezentantom a obrancom záujmov slovenskej a českej národnostnej menšiny v Poľsku, inšpirátorom a organizátorom spoločenského, kultúrneho a organizačného diania v krajskom prostredí. Preto zjazd považuje jej ďalšiu činnosť za nevyhnutnú a potrebnú.

Medzizjazdové obdobie uplynulo v znamení podstatných spoločensko-politických a ekonomických zmien - pádu totalitného systému a zrodu demokratického zriadenia. Vyvíjanie činnosti v nových podmienkach, najmä v počiatočnom období, nebolo ľahké. Zjazd konštatuje, že aj napriek tomu Spoločnosť v tomto období dosiahla rad pozoruhodných úspechov. Patrí k nim o.i. kúpa domu pre sídlo ÚV, zriadenie vlastnej tlačiarne a vyvinutie hospodárskej činnosti, čo bolo možné vďaka pomoci vlád Poľskej a Slovenskej republiky, ktorým zjazd vyjadruje srdečné poďakovanie.

Zjazd schvaľuje činnosť predsedníctva a ústredného výboru Spoločnosti v medzizjazdovom období, aj keď sa nepodarilo splniť všetky úlohy z uznesenia predošlého zjazdu. Preto ich treba zaradiť do realizácie spolu s úlohami nastolenými na IX. zjazde.

Vzhľadom na nepatrný, stále klesajúci počet členov českej národnosti sa zjazd rozhodol zmeniť názov organizácie na Spolok Slovákov v Poľsku, ktorý lepšie zodpovedá jej členskému zloženiu. Členovia českej národnosti budú však môcť naďalej pôsobiť v organizácii vo forme Českých klubov, pridrúžených k Spolku na podobnom princípe ako miestne skupiny. V súvislosti s tým zjazd

schvaľuje patričné úpravy v stanovách, ktoré tvoria súčasť tohto uznesenia.

K najdôležitejším úlohám Spolku v nastávajúcom období patrí naďalej povzbudzovanie i upevňovanie národného povedomia členov a rozširovanie členskej základne a krajského aktívu, najmä o príslušníkov mladej generácie. So zreteľom na to treba vo všetkých organizačných štruktúrach Spolku, a predovšetkým v krajských rodinách, vyvinúť širokú výchovnú činnosť, a vypracovať také metódy, ktoré by zabezpečili väčšiu účasť mládeže v krajskej činnosti.

Treba dbať o sústavný priamy styk ústredného výboru a obvodov s miestnymi skupinami, organizovať v nich pravidelné schôdze, stretnutia a iné podujatia, čo by malo podnietiť ich iniciatívnosť a povzbudiť k aktívnejšej činnosti.

Zjazd konštatuje, že zníženie štátnych dotácií v posledných rokoch malo výrazný vplyv na obmedzenie kultúrnej činnosti Spo-

lku. V nastávajúcom období treba ju nutne rozšíriť. Zvlášť je potrebné:

1. Obnoviť činnosť zrušených hudobných, folklórnych, divadelných a iných ochotníckych súborov, dbať o ich úroveň, vybavenie a pravidelné vystupovanie a podľa možnosti spieť k tomu, aby sa v každej miestnej skupine vyvíjala aspoň jedna z foriem ochotníckej umeleckej činnosti.

2. Prehodnotiť prácu jednotlivých klubovni, zabezpečiť im vhodné miestnosti, vybavenie a materiálne podmienky činnosti, aby mohli náležite plniť svoje poslanie ako sídla výborov a ozajstné centrá slovenskej kultúry a krajského diania v miestnych skupinách.

3. Rozvinúť spoluprácu s miestnymi samosprávami a gminnými kultúrnymi strediskami, aby sa krajské kultúrne hnutie stalo trvalou súčasťou celkovej kultúrnej činnosti vo všetkých gminách obývaných slovenskou národnostnou menšinou.

Sekretariát zjazdu. Zľava. Ž.Chalupková, M.Kačmarčíková a A.Krištofeková. Foto: J.Š.

Jednou zo základných úloh Spolku, a najmä miestnych skupín, je starostlivosť o rozvoj výučby materinského jazyka na základných školách. Treba neustále dbať o rast počtu žiakov prihlásených na slovenčinu - v čom základná úloha spočíva na rodičoch - a spieť k tomu, aby sa náš materinský jazyk vyučoval na každej škole a v každej obci, kde pôsobia miestne skupiny SSP. Pre ďalší rozvoj slovenského školstva je potrebná - popri krajskej aktivite - úzka súčinnosť Spolku s gminnými samosprávami, vedením škôl, Kuratóriom osvety a výchovy a Ministerstvom národného vzdelávania, čo bude zvlášť dôležité po úplnom prechode školstva pod správu gmin. V tomto kontexte zjazd postuluje, aby Ministerstvo národného vzdelávania prispievalo k materiálnemu zabezpečeniu výučby materinského jazyka, kontrolovalo jej realizáciu a súčasne vypracovalo systém prípravy učiteľských kádrov pre slovenské školstvo.

Zjazd schvaľuje doterajšiu vydavateľskú činnosť ústredného výboru a odporúča v nej pokračovať a súčasne spieť k plnému využitiu výrobných možností tlačiarne, aby sa toto pracovisko mohlo stať ekonomickou základňou pre ďalšiu činnosť Spolku.

Zjazd schvaľuje činnosť redakcie mesačníka Život a uznáva, že dobre splňa úlohu tlačového orgánu Spolku. Zároveň vyjadruje poďakovanie krajskému aktívu za obetavosť a úsilie v propagovaní nášho časopisu.

Zjazd vysoko hodnotí doterajšiu pomoc vlády Slovenskej republiky poskytovanú našej národnostnej menšine a vyjadruje presvedčenie, že ju Spolok Slovákov v Poľsku bude pociťovať aj v budúcnosti.

Zjazd sa obracia na vládu a Národnú radu Slovenskej republiky o vyriešenie otázky dvojitého občianstva pre krajanov, prípadne o zavedenie pre nich krajskej karty.

Zjazd kladne hodnotí spoluprácu Spolku s kultúrnymi ustanovizňami na Slovensku, v tom medziiným s Maticou slovenskou, jej

Delegáti z N.Belej. Zľava: J.Frankovič, V.Dluhý a F.Kurnát. Foto: J.P.

Ústavom pre zahraničných Slovákov, Krajským múzeom v Bratislave, uznáva ju za veľmi prospešnú pre našu organizáciu a odporúča ju rozvíjať ešte intenzívnejšie.

Cenným prínosom pre obohatenie nášho kultúrneho diania na Spiši a Orave je pohraničná spolupráca a výmena s kultúrnymi inštitúciami v susedných okresoch, dolnokubínskum a popradskom. Túto spoluprácu treba naďalej rozširovať.

Veľký význam pre našu menšinu má možnosť štúdia krajskej mládeže na stredných, odborných a vysokých školách na Slovensku. V súvislosti s tým treba rozšíriť kontakty s Ministerstvom školstva SR, ako aj s inými inštitúciami pre zaistenie našim študentom čo najväčšieho počtu štipendijných miest.

Zjazd s uspokojením konštatuje, že v uplynulom období sa v šiestich obciach na Spiši a v jednej na Orave začali odbavovať slovenské bohoslužby. Treba vyvinúť úsilie,

aby tieto bohoslužby boli zavedené v každej obci, v ktorej si to krajskí farníci budú želať.

Zjazd vyjadruje znepokojenie pomalým tempom demokratizačných procesov v Poľsku a obracia sa na Sejmový výbor pre národnostné a etnické menšiny o urýchlenie prác nad národnostným zákonom a novou Ústavou PR obsahujúcou patričný záznam, zaručujúci menšinám prislúchajúce im práva. Zároveň žiada vypracovať taký volebný poriadok, buď prijať iné zákonné riešenia, ktoré by menšinám umožňovali zastúpenie v parlamente.

Vzhľadom na časté prípady ničenia na Spiši a Orave slovenských nápisov a historických pamiatok v sakrálnych a iných objektoch zjazd dôrazne žiada, aby zodpovedné úrady zastavili tento proceder, pomohli obnoviť zničené a prinavrátit' odstránené pamiatky.

Krakov, dňa 11. februára 1996

UZNESENIE

9. MIMORIADNEHO ZJAZDU SPOLKU SLOVÁKOV V POĽSKU

Neočakávaná smrť Eugena Mišince, zvoleného na 9. zjazde za predsedu Spolku Slovákov v Poľsku, nanútila zvolanie 10. mimoriadneho zjazdu SSP. Zjazd schvaľuje tento postup.

Zjazd zároveň zdôrazňuje, že nebohý Eugen Mišinec sa od svojho návratu zo Slovenska roku 1982 natrvalo zviazal s našim Spolkom, bol mu sústavne verný. Je to veľká

strata pre naše krajské hnutie, pre všetkých Slovákov v Poľsku, no najmä pre našich krajanov na Orave. Zjazd s veľkým zármutkom prijíma tento smutný fakt a konštatuje, že dielo Eugena Mišince nebude nikdy zabudnuté.

Zjazd potvrdzuje aktuálnosť návrhov obsiahnutých v uznesení 9. zjazdu a poveruje ústredný výbor, aby ich realizoval. Zjazd

ukladá ústrednému výboru, aby podnikol všetky kroky pre vytvorenie centier slovenskej kultúry na Spiši a Orave, ktorých cieľom bude metodické riadenie práce obvodných výborov Spolku v oblasti kultúry. Zjazd sa obracia na vlády Poľskej republiky a Slovenskej republiky o pomoc pri realizácii týchto cieľov.

Zjazd sa zároveň obracia na všetkých členov našej organizácie, aby sa aktívne zapojili do realizácie týchto náročných zámerov.

Zjazd konštatuje, že počas tajných volieb bol za predsedu Spolku Slovákov v Poľsku zvolený krajan profesor Jozef Čongva.

Krakov, dňa 11. februára 1996.

Oslávenci sa do kostola viedli na saniach

Pred oltárom - druhýkrát ÁNO

ZLATÁ SVADBA HELDÁKOVCOV

Vo februári 1946 bola tuhá zima. Snežilo ako nikdy predtým, takže chlapi z Čiernej Hory museli sneh neustále odhrňovať - spomína Alžbeta Heldáková. Práve vtedy, 20. februára 1946, sa v nevelkom drevenom kostolíku v Tribši konal sobáš Alžbety Chudáčkovej a Vojtecha Heldáka. Dnes, ako sami hovoria, sa im ani nechce veriť, že odvtedy už uplynulo plných 50 rokov a mohli osláviť zlatú svadbu. Tá sa tentoraz nekona- la v Tribši, ale v novovysvätenom kostole Premenenia Pána v Čiernej Hore, v nedeľu, 18. februára t.r. Slávnostnú sv. omšu kon- celebrowali kňazi H. Kasztelan a H. Leszczyński. Počas omše bol prečítaný aj bla- hoprajný telegram z Vatikánu, v ktorom sa okrem iného hovorilo: *Jeho svätosť Ján Pa- vol II. sa duchovne zúčastňuje v povďačnej modlitbe Alžbety a Vojtecha Heldákovcov za všetky dobrodenia obdržané počas 50-ich rokov trvania manželstva. Zveruje ďalšie roky jubilantov do opatery najsvätejšej*

Nazaretskej rodiny a z celého srdca zvlášť požehnáva oslávencov a všetkých, ktorí sa zúčastňujú na slávnosti.

V závere sv. omše, počas ktorej miestny organista J. Kikla predhrával aj slovenské nábožné piesne, bola vysvätená nová ko- stolná zástava. Na jednej strane tejto zástavy je slovenský nápis: Kráľovná Najsvätejšieho ruženca oroduj za nás.

Po svätej omši sa rodina a pozvaní ho- stia stretli na milej slávnosti v miestnom katechetnom dome, na ktorej sa zišiel okruh blízkych a ďalších príbuzných z celého Spiša, zo Slovenska, ba aj zo zámoria. Gratuláciám nebolo konca kraja.

Poznamenajme, že kedysi neposedná nátura pani Alžbety spôsobila, že si zaumi- ňila navštíviť svojho švagra v Spojených štátoch amerických. Bolo to v roku 1969. Amerika ju natoľko očarila, že sa rozhodla tam zostať trochu dlhšie. Je pozoruhodné, že pritom spolu s manželom Vojtechom nik-

dy nezabúdali ani na svoj pôvod, ani na svo- ju rodnú obec, a kde len vládali, tam vždy pomohli. Vari najväčšie uznanie si získali pri zbieraní finančných prostriedkov na výstavbu kostola v Čiernej Hore. Možno povedať, že vďaka ich obetavosti a dobrej spolupráci s tamojším kňazom Hubertom Kasztelanom sa to podarilo. Hoci dnes má pani Alžbeta 72 rokov, naďalej sa zapája do života svojej obce a do činnosti tamojšieho miestnej skupiny SSP. Je o.i. členkou výboru MS a každoročne sa podieľa na zbieraní predplatného časopisu Život. Zúčastňuje sa aj našich porád a iných krajaných schôdzí. Spoločne so 77-ročným manželom vycho- vali päť detí - Máriu, Irenu, Andreja, Jozefa a Annu. Dočkali sa jedenástich vnukov, z ktorých najmladší má len dva roky a doce- stoval na slávnosť starých rodičov spolu s mamou až zo vzdalenej Ameriky.

Pri tejto nevšednej životnej udalosti, poprajme manželom Alžbete a Vojtechovi Heldákovcom v ďalšom živote veľa radosti a mnoho slnečných dní. Držte sa nám v zdraví!

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Zlatí jubilanti v rodinnom kruhu

DAR SRDCA

Uvádzame mená ďalších kraja- nov, ktorí finančne prispeli do našej akcie DAR SRDCA. Tentoraz je to Ján Frankovič z Novej Belej - 500 tis. starých zl, Peter Kollárik z Kra- kova - 150 tis. starých zlotých a An- ton Pivovarič z Kacvína - 100 tis. starých zl. Pekne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: BDK w Lublinie, II/O Kraków, nr. 333401-2017-132.

AKO SME ZAČÍNALI ...

Na budúci rok Spolok Slovákov v Poľsku osláví okruhle, 50. výročie svojho vzniku. Pol storočia je dlhá doba, mnohí z vtedajších organizátorov nás už navždy opustili a v Spolku pôsobí druhá, nezriedka aj tretia generácia krajanov. Aby sme čitateľom, najmä mladším, priblížili toto obdobie, začíname uverejňovať na pokračovanie spomienky ešte žijúcich zakladateľov našej organizácie, resp. rozprávania ich nástupcov.

ANTON BALIGA
z Jablonky

Z obdobia pred založením Spolku na Orave, teda z rokov 1945 - 46 sa najviac pamätám na to, ako poľskí vojaci, ktorí mali posádku a veliteľstvo v Jablonke, zatkli viacerých našich krajanov. Bolo to v roku 1946. Medzi zatknutými boli napríklad Ignác Machaj, František Vojt, Eugen Ďubek, Pekarčík /Piccušek/ a ďalší.

Prvé schôdze a stretnutia, na ktorých sme sa rozprávali o založení našej organizácie, sa konali u Jána Paniaka v Jablonke. Stretávali sa tam napríklad Ignác Kašprák, prvý predseda MS v Jablonke, Alojz Šperlák, neskorší tajomník Spolku, Ján Páleník, Anton Sonček, Anton Sobirák, Jozef Pirog a ďalší. K hlavným organizátorom našej činnosti však patrili Ján Kovalík a Eugen Kott z Dolnej Zubrice a Andrej Cisárik z Veľkej Lipnice, ktorí pre založenie Spolku na Orave urobili asi najviac.

Pamätám si tiež, ako sme v Jablonke - Matonogoch, tam, kde je teraz autobusová zastávka, vítali Dr. Mateja Andráša, vtedajšieho československého konzula v Katoviciach, ktorý v tomto období navštívil Oravu. Bol tým, ktorý nám veľmi pomáhal a radil, ako postupovať pri vybavovaní rôznych úradných záležitostí, ktoré bolo potrebné zariadiť pri vzniku našej organizácie. Pamätám veľmi dobre aj na p. učiteľa Alexandra Kniežackého zo Slovenska, ktorý nám po založení Spolku pomáhal organizovať školstvo, a už v roku 1949 viedol u nás aj prvý súbor. Prvá slovenská škola v Jablonke vznikla už v roku 1947. Veľké zásluhy na jej vzniku mali krajanovia, ktorí organizovali aj OV na Orave, napríklad už spomínaný Ján Páleník, tiež Štefan Václaviak a iní. Ako si pamätám, prvá klubovňa v obci bola v dome krajana Alojza Grelu pri pošte.

Na záver chcem spomenúť aj to, že v tomto období sa v Jablonke za Slovákov hlásilo až 95% občanov. Vládlo všeobecné nadšenie, aj keď boli ťažké povojnové časy, a mali sme okolo seba aj viacerých neprajníkov, ktorí našej veci nežičili. Dokázali sme však prekážky prekonať, a rok 1947, teda vznik nášho Spolku nás naplnil veľkou radosťou... Za to patrí poďakovanie mnohým dobrým ľuďom. Žiaľ, veľa z nich už dnes nežije.

FRANTIŠEK MŠAL
z Hornej Zubrice

Ako si spomínam, prvé informácie o tom, ako žijú a ako sa majú Poliaci v Čechách, nám prinášal Andrej Cisárik z Veľkej Lipnice, jeden z prvých organizátorov krajankej činnosti a neskorší predseda Spolku na Orave. To nás podnietilo k činnosti, a tak sme začali organizovať prvé stretnutia. Tieto naše schôdze, na ktorých sme sa radili o založení krajankej organizácie prebiehali tajne, lebo sme sa obávali poľskej polície /UB/. Často sme sa stretávali aj v lese medzi Hornou a Dolnou Zubricou /pod Kminovským kopcom/, ale aj v súkromných domoch krajanov, napríklad u Jozefa Soľavu v Hornej Zubrici, Ferdinanda Pavlíka, Ignáca Knapčíka a u ďalších.

Veľmi dobre sa pamätám aj na Dolnozubričanov - Eugena Kotta, spoluorganizátora Spolku, dobrého roľníka a uvedomelého Slováka, na Jána Kovalíka, prvého podpredsedu Spolku na Orave i ďalších. Vznik nášho Spolku na Orave v roku 1947 je nerozlučne spätý so snahou Slovákov o vytvorenie organizácie, ktorá by bránila naše práva.

Prvé schôdze a myšlienky o založení Spolku sa začali hneď v období krátko po skončení II. svetovej vojny. Bola to veľmi ťažká doba, všade plno biedy, a životy ľudí, i to málo potravín, ktoré zostali po vojnových útrapách ohrozovali rôzne bandy. Ľudia sa však nepoddali a zo všetkých síl, napriek mnohým ťažkostiam, sa držali pokope. Hneď po vojne, napríklad počas plebiscitu, sa u nás v Hornej Zubrici až 99,5% občanov prihlásilo za Slovákov. Dokonca, ako si spomínam, za Slováka sa prišiel zapísať aj istý Poliak, ktorý bol v obci poštovým úradníkom...

Veľa pomoci pri vzniku Spolku nám poskytol vtedajší československý konzul v Katoviciach, Dr. Matej Andráš, ktorý sa počas svojej návštevy na Orave stretol s nami v Hornej Zubrici. Bolo to tajné stretnutie a uskutočnilo sa v súkromnom dome môjho suseda Karola Kulaka. Tu sa p. konzul rozprával o.i. s Jozefom Soľavom, našim „prezesom“ a potom, keď sa o tomto stretnutí dozvedeli aj krajanovia z Dolnej Zubrice, prišli za ním Ján Kovalík a Eugen Kott. Pán konzul nám radil, ako vybaviť rôzne dokumenty, ktoré boli potrebné pre založenie našej organizácie. Neskoršie, bolo to v roku 1947, sa krajanovia v tejto veci obrátili na starostvo v Novom Targu. Trvalo však dlho, kým sme dostali schválené Stanovy.

Prvým predsedom MS v Hornej Zubrici sa stal Jozef Soľava. Vo výbore boli medzinými Ignác a Vendelín Knapčíkovci, František Kovalčík, Vendelín Soľava a Ignác Varešák, teda tí, ktorí u nás boli zakladateľmi našej miestnej skupiny. Vtedy, ako viem, začali vznikať miestne skupiny aj po iných obciach. Otvárali sa prvé klubovne, potom slovenské školy, v ktorých učitelia organizovali divadelnícku činnosť, zakladali súbory a pod. Spomínam si na Andreja Panáčka, prvého učiteľa u nás v Hornej Zubrici, ktorý vykonal veľa záslužnej práce.

VLADISLAVA BOGACZOVÁ
z Hornej Zubrice

Ja som vtedy bola ešte malá, ale môj otec, Ignác Knapčík, mi veľa rozprával o minulosti, o vojne, o ťažkých časoch, ako aj o tom, ako sa začala písať história vzniku nášho Spolku na Orave. Veď patril k zakladateľom MS v Hornej Zubrici. Spomínal napr. Andreja Cisárika z Veľkej Lipnice, Eugena Kotta a Jána Kovalíka z Dolnej Zubrice a ďalších, ktorí stáli v roku 1947 pri vzniku Spolku. Časté boli, ako spomínal, schôdze a stretnutia, mnohokrát konané potajomky, aby sa to, čo sa na nich hovorilo, nedostalo do nepovolanych uší. Mnoho strachu a obáv mali ich ženy, najmä po tom, ako sa niekde dozvedeli o prezradení alebo zatknutí niekoho známeho. Boli to nepokojné týždne a mesiace po skončení II. svetovej vojny. Snaha a nadšenie ľudí však bola odmenená úspechom. Krajanovia, povzbudení aj vtedajším československým konzulom v Katoviciach dosiahli svoje, keď sa v roku 1947 Spolok stal skutočnosťou. V každej obci pôsobili miestne skupiny Slovákov. Veľa im v ich práci pomohli učitelia, ktorí

prišli zo Slovenska a zakladali ochotnícke divadelné krúžky a folklórne súbory. O niekoľko rokov neskôr Slováci presadili postavenie prvého všeobecno-vzdelávacieho lýcea so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke. Boli to teda významné časy pre zachovanie našej identity a slovenského národného povedomia na Orave.

Zaznamenal: PETER KOLLÁRIK

SEBASTIÁN MILÁN
z Čiernej Hory

- Slovenský národ a my s ním sme boli tisíc rokov pod nadvládou Maďarov. Hneď za Bialkou bola už Halič. Po prvej svetovej vojne, keď sa rozpadla Rakúsko-Uhorská monarchia a vzniklo Československo i Poľsko, nastal pre nás rozhodujúci moment - kde budeme žiť. Mal o tom v roku 1920 rozhodnúť národnostný plebiscit, ktorý sa, žiaľ, neuskutočnil. Rozhodli za nás iní, v cudzine, ktorí Spiš a Oravu pripojili k Poľsku. V medzivojnovom období sme nemali žiaden slovenský spolok alebo združenie. Vláda to nepovolila, aj keď musím povedať, že boli u nás viacerí ľudia,

ktorí o tom vážne premýšľali. V tých neutešených rokoch sa niektorí aj vzdali.

Oživenie slovenského povedomia nastalo až v rokoch 1939-45, kedy sa Spiš a Orava vrátili k slovenskému štátu. Po vojne sme však boli opäť pričlenení k Poľsku. Mnohí predsa len ticho dúfali, že je to dočasné a my sa vrátíme k Slovensku. To sa však nestalo. Jedinou útechou bolo to, že nám po čase úrady povolili založiť slovenský spolok. Iniciatíva vyšla od samých krajanov. Schádzali sme sa po súkromných domoch, párkrát aj u mňa. Ako dnes si pamätám neskorošieho predsedu OV Jána Pivovarčíka, ale aj Vojtecha Pivovarčíka z Kacvína a Augustína Briju z Vyšných Lápš, ktorí k nám chodili a radili, ako založiť miestnu skupinu. Významne nám tiež pomohol vtedajší československý konzul v Katoviciach dr. Matej Andráš, ktorý sa nás zastal pred vládou. Spomínam si, že kdesi v roku 1948 sme na okresnom úrade v Novom Targu mali prvé stretnutie, na ktorom sme museli počúvať pripomienky úradov k našej činnosti, čo môžeme a čo nie. Našťastie povolenie sme dostali a Spolok sa stal skutočnosťou. Dnešná doba je pre činnosť národnostných spolkov oveľa priaznivejšia, ako pred 50-timi rokmi. Vtedy, po vojne, boli politické a hospodárske pomery ešte nestabilné. Za krajskú činnosť, najmä pred registráciou Spolku hrozili perzekúcie zo strany bezpečnostných orgánov. Dobré sa však stalo, že napriek ťažkým podmienkam sa Slováci v Poľsku nevzdali a už 50 rokov majú svoju organizáciu.

MÁRIA ŠOLTÝSOVÁ z Lapšanky

Počiatky činnosti miestnej skupiny slovenského Spolku si skôr pamätám už len z rozprávania môjho otca Pavla Žembu. Veď som vtedy mala len 8 rokov. Od neho teda viem, že keď boli po 2. svetovej vojne Spiš a Orava opätovne pripojené k Poľsku, veľa ľudí od nás odišlo na Slovensko. Otec bol tvrdý Slovák a cítil sa ním do posledných chvíľ svojho života. Preto nečudo, že len čo sa naskytla príležitosť, pustil sa v roku 1946 do organizovania tunajšej miestnej skupiny. Viem, že mal listinu, na ktorej bol zoznam ľudí, ktorí prejavili ochotu vstúpiť do slovenského Spolku. Chodil za nimi, ale nikoho nenútil, ani nemusel nahovárať. Naši krajanovia cítili takú potrebu, a veľmi radi do Spolku vstupovali. Z toho čo viem sa okrem jednej rodiny zapísali takmer všetci obyvatelia Lapšanky.

Na prelome rokov 1947-48 vznikla v Nižných Lapšoch asi prvá slovenská škola na Spiši. Rodičia nás nechceli posielat' do poľskej školy, preto sme v mimoriadne ťažkých podmienkach chodili do tejto školy. Každý deň niekoľko kilometrov.

Otec, ako som už spomenula, bol zakladateľom miestnej skupiny Spolku a tešil sa veľkej dôvere krajanov. Preto neprekvapuje, že bol predsedom MS takmer 30 rokov. Bol aj členom Obvodného výboru na Spiši. Opustil nás vo veku 88 rokov 31. decembra 1986.

Pripravil: JOZEF PIVOVARČÍK

OSUDOM STÍHANÝ

Na Orave sú medzi krajanmi mnohí, ktorých osudy sú zviazané s láskou k hudbe a folklóru. Spomeňme vychýrenú kapelu Vengrinovcov z Privarovky, či rodinu Capiakovcov z Chyžného. V Hornej Zubrici sú to zase Soľavovci. Zastavme sa dnes u jedného z nich, znamenitého hráča na altovku, Michala Soľavu, predsedu MS SSP v tejto obci.

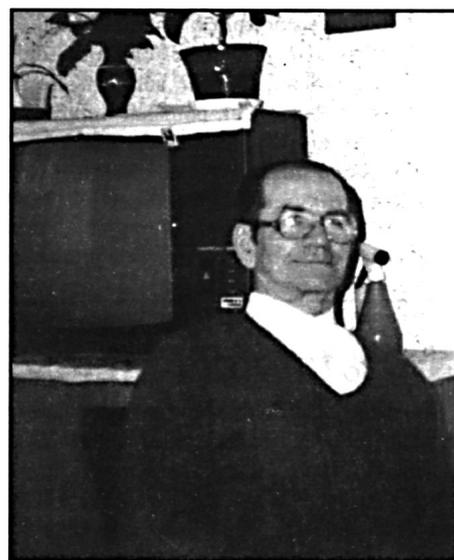
Detstvo, práca i utrpenie

Narodil sa 5. septembra 1931 v Hornej Zubrici, ako šieste dieťa v početnej, 12 - člennej rodine Vendelína a Márie /rodenej Nižnikovej/ Soľavovcov. Bolo ich 7 bratov a 5 sestier, z ktorých dve - Cecília a Veronika zomreli v mladom veku. Rodičia, napriek smútku, sa však nemohli poddať, museli žiť a pracovať, aby svojim 10 ratoľstiam za-

bezpečili aspoň skromnú obživu. Na chode domácnosti a práci v hospodárstve sa museli podieľať aj dorastajúce deti. Preto aj Michal, po vychovaní 6 tried na slovenskej základnej škole v Hornej Zubrici /1938-44/, nastúpil do služby u majetnejšieho gazdu Jozefa Kunkela, kde ako 13-ročný chlapec musel od skorej jari do neskorej jesene robiť tie najťažšie poľnohospodárske práce.

Po dvoch rokoch lopotenia /1945-46/ sa Michal aj s ďalšími Oravčanmi rozhodol ísť na sezónne poľnohospodárske práce na Slovensko, kde boli lepšie finančné podmienky. Veď len za 1 mesiac žatvy zarobil 650 kg obilia. Michal spomína túto historku preto, že mala tragické následky. Totiž roku 1948 sa našiel neprajník, ktorý ich udal. Hoci mali priepustky, poľskí colníci ich pri spiatočnej ceste domov zatkli a bez vysvetlenia previezli všetkých do vyšetrovacej väzby v Sosnovci, kde strávili krutých 9 mesiacov.

- Nevedeli sme prečo sme tu - hovorí M. Soľava. Nevideli sme žiaden rozsudok, ktorý by nad nami niekto vyriekol. Vedeli sme len jedno, že sme zatvorení... Celý čas nič nevedeli o nás ani naši rodičia, mali sme totiž zakázané aj návštevy, a nemohli sme svojim blízkym napísať ani riadok. A to jedlo, čo

Horozubrický predseda MS Michal Soľava

sme dostávali... Iste len preto, aby sme zostali ako - tak pri živote. Ráno čierna káva, kus chleba a na obed nejaká kaša z nedovarenej krmnej repy. Nečudo, že som bol po prepustení ako kosť a koža...

Predstavme si utrpenie 16-ročného mládenca, ktorý toto všetko síce prežil, ale domov sa vrátil s podlomeným zdravím. Ďalšie roky, až do nástupu na základnú vojenskú službu strávil doma, kde sa ako - tak pozviechal z prežitého. Úrady ho však mali, aj keď o tom ešte nevedel, stále na „muške“. Aj preto roky 1953-54, t.j. vojenčinu v Michalkoviciach nemohol stráviť pri bežnom výkone vojenskej služby, ale v trestnej jednotke, prácou v bani - aká to irónia - nazvanej Michal. Aby však nezabudol, ako sa drží v ruke puška, a čo sú to vojenské cvičenia, užil si aj toho. - *Veď ste na vojne* - hovorili mu veliteľia...

- *Keď tak rozmýšľam* - hovorí Michal Soľava - *prečo som bol na vojne v trestnej jednotke, napadá ma, že pri odvodoch na vojenčinu v Novom Targu, sa o.i. pýtali aj na národnosť. Akú inú som mal povedať, ak nie slovenskú? Čudné je to, že mi zapísali poľskú národnosť. Trpel som zrejme aj preto, že som sa nebál povedať, že som Slovák. Hádám k tomu prirátali aj tých 9 mesiacov väznenia za brigádu na Slovensku, hoci som sedel bez rozsudku...*

Hovorí sa, že spravodlivosť, ako tie božie mlyny, melie pomaly, ale iste. Veď 12. decembra minulého roka prišla so spätnou platnosťou Michalovi finančná náhrada za represie, ktoré ho postihli. A hoci žiadne peniaze zdravie človeku nenahradia, to, že ho rehabilitovali, je aspoň malou náplastou na rany z minulosti.

Konečne doma...

Na návrat z vojenčiny sa teší asi väčšina mládencov. Nemusíme zdôrazňovať, že Michal sa tešil dvojnásobne. Kruté obdobie 2 rokov a 1 mesiaca konečne pominulo ako ďalší ťaživý sen. Znovu bol doma, medzi svojimi najbližšími, rodičmi, súrodencami a priateľmi. Koľko vládal, pomáhal samozrejme rodičom aj naďalej, veď asi 9 ha pôdy rodičovského gazdovstva s kúskom lesa muselo užiť všetkých. Postupne sa však

život vracal do svojich kofaj, z ktorých ho nespravodlivý osud už dvakrát tak nemilosrdne vytrhol.

- *Človek by nebol človekom, keby nevydržal, neprekonal aj tie najťažšie momenty vo svojom živote* - hovorí - *takže aj ja som si v ňom hľadal svoje ďalšie miesto. Chodieval som často za bratom do Dolnej Zubrice, a tam, u jeho susedov, som spoznal svoju budúcu manželku Štefaniu /rodenú Kovalikovic/, s ktorou som sa oženil 18. októbra 1960.*

Ako si spomína, zoznámili sa pri driapačkách. Manželka Michala Soľavu pochádza z 9-tich súrodencov. Po svadbe začínali v Hornej Zubrici, kde 2 roky bývali u jeho rodičov, a pracovali na ich hospodárstve. V roku 1962 sa presťahovali do domčeka, ktorý im nechala teta. Postupne sa rozmáhali. Michal naďalej robil na gazdovstve a manželka začala pracovať v obuvníckom kombináte v Novom Targu, takže sa po viacerých rokoch dostali aj k postaveniu vlastného domu /1974/, v ktorom doteraz žijú a vychovávajú svojich 7 detí /2 dcéry a 5 synov/. Jeden zo synov, Jurek však už 6 rokov nežije. Stal sa obeťou havárie na motocykli vo Veľkej Lipnici. Dožili sa už 5 vnúčiek a 8 vnukov, ktorí sú ich veľkým potešením.

Hudba lieči všetky starosti...

Pri písaní o osudoch Michala Soľavu nemôžeme opomenúť jeho dlhoročný vzťah k hudbe, a najmä hranie na jeho obľúbenej „altovke“. Veď ako sme spomínali, hudbu majú v krvi Soľavovci oddávna.

- *K hudbe a hraniu som sa dostal už ako malý chlapec* - hovorí Michal. - *Veď ma učil hrať taký významný človek, akým bol p. učiteľ František Michniewski, organista a zakladateľ kapely v obci už v roku 1934. Od mala hrávali aj moji bratia Ján a Fero. Jeho učil hrať rodák z Hornej Zubrice, Ján Svetlák, po ktorom aj prebral taktovku, a viedol našu dychovku. Ja hrám už dobrých*

50 rokov a z rodiny hráme viaceri. Bratia Vendelin, Ján a František /zomrel 1994/, dvaja jeho synovia, a aj syn Vendelína.

K hudbe vedie svojich synov aj Michal. Hrajú dvaja - Jurek /do nešťastnej havárie/, hral na klarinete, a najmladší Adam, ktorý je asi najvšestrannejším hudobníkom. Hrá totiž na kridlovke, base, skrátka na všetkom čo chyti do ruky. Jeden rok sa chodil učiť hrať aj na Slovensko /do Liesku pri Trstenej/, a hrával aj ako organista v Jablonke. V súčasnosti má zubrická dychovka 24 členov a zúčastňuje sa mnohých vystúpení pod „kridlami“ miestnych požiarnikov. Pod ich patronát sa včlenila asi pred 15 rokmi. Veľmi dobrá je aj spolupráca dychoviek z obidvoch Zubric. Stačí len spomenúť, že Michalov brat Ján Soľava, stál pri zrode dychovky v Dolnej Zubrici a je jej kapelníkom.

Krajanská aktivita nechýba...

Človek ťažko skúšaný, krajan a vynikajúci hudobník - takým je Michal Soľava. V našom Spolku je členom prakticky od jeho vzniku. Teší sa veľkej dôvere krajanov, ktorí mu od roku 1994 zverili funkciu predsedu MS SSP v Hornej Zubrici. Chcú, aby ďalej rozvíjal kultúrny a spoločenský život krajanov. Je tiež členom miestneho Urbáru, zúčastňuje sa zjazdov Spolku a iných krajanských stretnutí, hoci jeho zdravotné problémy mu niekedy bránia v ešte plňšom nasadení. Musíme tu dodať, že od roku 1976 prekonal viacero vážnych operácií, a ako hovorí, pri živote ho držia lieky. Napriek tomu sa energicky venuje nielen hraniu, ale aj krajanskej činnosti. Navyše 7 rokov ako invalid pracoval pre firmu Zavrat z Zakopaného. Zúčastňuje sa na schôdzach, kde sa riešia rôzne závažné otázky obce, v poslednom čase napríklad s telefónmi. Predseda MS SSP sa nám trochu pošťázoval aj na to, že v Hornej Zubrici nie je klubovňa, takže majú ťažšie podmienky na vyvíjanie krajanskej aktivity.

- *Dobre je* - hovorí - *že nám Životy roznáša brat Vendelin, ktorý je v obci poštárom. Veľmi sa tiež teším, že až na dvoch školách /č.1 a 2/ sa dari vďaka p. učiteľu Reisovej, vyučovaniu slovenčiny.*

A my dodajme, že by bolo možné pokúsiť sa o zavedenie slovenčiny aj na „trojke“. Veď majú ďalšiu znamenitú učiteľku V. Bogaczovú, ktorá je síce na dôchodku, ale iste by neodmietla vyučovať. Ako teda vidíme, Horná Zubrica si v osobe Michala Soľavu vybrala vhodného človeka, ktorému záleží na osude krajanského hnutia. Výsledky jeho dlhoročnej činnosti v krajanskom hnutí boli ocenené aj medailou Za zásluhy pre KSČaS, ktorú obdržal od Spolku vlani. Zažejme Michalovi Soľavovi veľa zdravia, úspechov v jeho práci a mnoho ďalších vďačných poslucháčov hudobného umenia Soľavovcov.

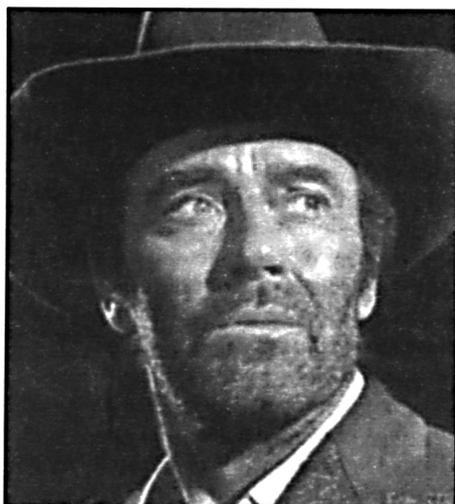
Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Naša ftohadanka

Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového herca. Počas takmer polstoročnej kariéry zahral skoro v 90 dlhometrážnych filmoch, vtom vo viacerých westernoch. Spomeňme aspoň niektoré: Pevnosť Apačov, Ovocie hnevu, Utečenec, Ako bol dobytý západ, Šerifská hviezda a pod. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

x x x

V Živote č. 2/96 sme uverejnili fotografiu Johna Waynea. Knihy vyžrebovali: Tomáš Rosák z Krakova, Michal Malina z Zakopaného a Eva Borecká z Varšavy.

ŠKOLY ODKÁZANÉ NA SAMOSPRÁVY

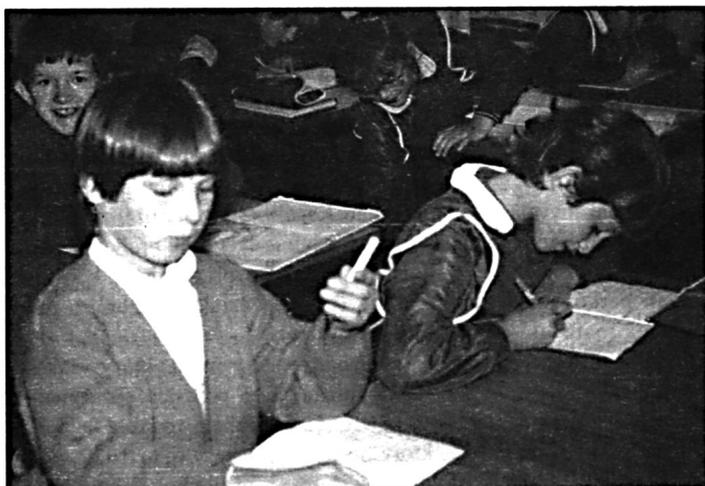
Od 1. januára tohto roka gminné samosprávy prevzali úplné financovanie škôl. Hovorí o tom zákon o samospráve. A tak sa pod finančnou opaterou našli aj školy, kde sa vyučuje slovenčina. Týka sa to 18 škôl, vtom aj dve, kde sa v slovenčine vyučujú aj ďalšie predmety - v Novej Belej a Jablonke. V ostatných 16 školách je slovenčina ako dodatočný povinný alebo nepovinný cudzí jazyk. Tam, kde sa slovenčina učí len ako predmet po 3 hodiny týždenne, gminy stačia. Ak sa však v slovenčine vyučujú aj ďalšie predmety, zrazu sa objavuje problém s financovaním školy. Tak je to aj v prípade školy v Novej Belej.

Ako vieme, do roku 1992 táto škola fungovala na trocha inom princípe ako dnes. Deti od 1. po 3. triedu sa učili osobitne v jazyku slovenskom a poľskom. Vo štvrtom ročníku sa triedy spájali, a vyučovalo sa až po 8. triedu v poľskom jazyku, okrem spevu a dodatočnej výučby slovenčiny. V máji 1992 rodičia detí poľskej národnosti došli k záveru, že treba školu podeliť na časť poľskú a slovenskú. Poslúžili si pritom vymyslenou argumentáciou, že vraj slovenské deti pre nedostatočnú znalosť poľského jazyka znižujú úroveň školy. Samozrejme krajskí rodičia školu nechceli deliť. Avšak postavení pred kategorickou požiadavkou, nakoniec za prítomnosti predstaviteľov Kuratória osvety a výchovy z Nového Sącza súhlasili s vytvorením poľskej školy „a“, a slovenskej „b“. Poznamenajme, že to bol rok 1992, kedy školy financovali ešte kuratória.

Nariadenie mlčí

V školskom zákone z roku 1991 je zaznamenané, že na území, kde žijú príslušníci národnostných menšín a etnických skupín, majú školy povinnosť zaistiť vyučbu materinského jazyka. Možno o takejto možnosti nevedia ani sami krajskí rodičia. V nariadení Ministerstva národného vzdelávania PR z 24. marca 1992 sa zase hovorí, že na otvorenie výučby materčiny v ZŠ stačí len 7 žiakov a pre strednú školu je potrebných 14 žiakov. Keď je žiakov menej ako sedem, vtedy škola vytvorí medzitriedne skupinové vyučovanie. Nariadenie tiež hovorí o troch možnostiach vzdelávania - teda, že je možné vytvoriť školu s vyučovacím jazykom menšiny, jednu dvojjazyčnú školu (akú máme dnes napr. v Novej Belej), alebo školu s dodatočným vyučovaním jazyka národnosti. Bolo to vari posledné nariadenie Ministerstva národného vzdelávania, týkajúce sa národnostného školstva. Dnešná situácia by si vyžadovala nové úpravy, najmä potom, ako samosprávy prevzali financovanie školstva.

V slovenskej triede v N.Belej pred piatimi rokmi

Naše učiteľky. Zľava: M.Głodasiková z Jurgova a A.Krištofeková z N.Belej

Škola „rukojemníkom“

V súčasnosti sa v poľskej časti školy v Novej Belej učí 128 detí a v slovenskej 88. Vyučuje ich 21 učiteľov, z toho len 5 so znalosťou slovenčiny, čo je podľa mňa rozhodne málo. Na škole pôsobí jeden zmiešaný školský žiacky výbor. Ako informuje tamojšia školská nástenka, predsedníčkou je Monika Majerčáková a jej zástupkyňou Krystyna Jerdoneková, tajomníčkami K. Kolodziejová a M. Zarembová. Pôsobia však dve rodičovské združenia - poľské, ako aj slovenské, ktorého predsedom je Dominik Bednárčík. Podľa neho v súčasnosti je slovenská časť školy veľmi ohrozená. Rodičia trvajú totiž na tom, aby sa vyučovanie predmetov v slovenskom jazyku udržalo, a aby to bola škola alternatívneho typu. Ide o to, aby krajské deti dobre ovládali poľský jazyk, keďže nie všetky pokračujú v štúdiách na Slovensku. Po druhej slovenčina sa nevyučuje v blízkom okolí na žiadnej učňovskej či strednej škole, napr. v Novom Targu. Završením povinnej školskej dochádzky sa tak vlastne pre mnohých končí aj akýkoľvek ďalší styk so živým slovenským slovom.

Hmlistá budúcnosť

Veľkú obavu o budúcnosť svojej školy vyslovujú krajskí rodičia najmä potom, ako novotargská gmina prevzala financovanie školy. Vojt, ale aj gminná rada zotrávajú v názore, že s udržaním slovenskej časti školy nebudú problémy vtedy, keď budú na jej údržbu finančné prostriedky. - *Nebudú problémy, keď budeme mať peniaze* - hovorí vojt Jan Smarduch. - *Na území našej gminy máme totiž 21 škôl. Pokiaľ nám Ministerstvo určí dodatočnú subvenciu na udržanie slovenskej školy, nie sme proti nej. Poslali sme už do Ministerstva žiadúci dopis. Zatiaľ však nemáme žiadnu odpoveď. Dodám len toľko, že v tomto roku nás údržba školy v Novej Belej ako celku stojí 4 miliardy 300 miliónov starých zlotých. Dnes nám už Kuratórium na vyučovanie neposkytuje žiadne prostriedky. Pomáha len pri školských investiciách...*

Mám pocit, že sa slovenské školstvo na Spiši a Orave stalo akýmsi „rukojemníkom“ medzi samosprávnymi a ústrednými orgánmi. Ako sme už spomínali, v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch bolo na Spiši a Orave oveľa viac slovenských škôl ako dnes. Rôznymi zámienkami a právnymi úpravami sa ich však podarilo úradom za 20 rokov úplne oklieštiť a mnohé prakticky zrušiť. Ostali len školy s dodatočným vyučovaním slovenčiny, a iba dve, ktorými sa ešte pýšime. Ako si mnohí pamätajú, s národnostným školstvom boli vždy „akési problémy“. Najprv nám chýbali učitelia - slovenčinári, potom učebnice a nakoniec sa ukazuje - začali chýbať už aj peniaze na udržanie škôl. Neodvolávam sa na medzinárodné dohody, ale spomeniem iba toľko, že aj Slováci v Poľsku platia dane a iné poplatky, majú teda plné právo na rozvíjanie svojej slovenskej identity, vtom aj na národnostné školstvo.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Perla Oravky - drevený kostol zo 17. storočia

Pred obcou, prvý kontakt s Oravkou

ORAVKA VČERA A DNES

Orava, to je čarovný kút na juhu Poľska, s prekrásnou prírodou, a vrchom Babia hora, odkiaľ je počas slnečných dní nádherný výhľad na majestátnu Tatru. Nečudo, že očarovala mnohých už v dávnej minulosti. Pod Babiu horu, ako vieme, chodil rád na vychádzky najväčší slovenský básnik Pavol Orságh-Hviezdoslav počas svojho účinkovania v Námestove. Očarujúca príroda tohto krásneho kúta Oravy ho inšpirovala k napísaniu diela Hájnikova žena a ďalších básní. Pod Babou horou sa v Hviezdoslavovej hájovni v Rovniach narodil napríklad významný slovenský prozaik Milo Urban, autor takých diel, ako Živý bič, Jašek Kutliak spod Bučinky a ďalších. Orava, to sú aj starodávne ľudové zvyky, neopakovateľný folklór a samozrejme typická, aj keď už zanikajúca drevená architektúra. Doslova perlou medzi starými drevenými stavbami je kostol zo 17. storočia, nachádzajúci sa v Oravke. Je to veľká obec, roztratená po okolitých kopcoch. Patrí k nej viac kopaničiarskych usadlostí, o.i. Studžonky, Za vodou, Šoltýstvo, Plučinkovka a iné. Popritom v samotnej Oravke žije len niečo nad 800 ľudí, v približne 230 domoch.

Krajan Juraj Čiščoň

História sa snúbi s dňom...

Navštívil som túto obec aj preto, aby som sa viac dozvedel o tom, čím žijú ľudia, čo sa tu za posledné obdobie zmenilo alebo vybudovalo, a prečo krajská činnosť, sústredená najmä v Studžonkách, pomerne zaostáva za dňom v iných obciach Oravy, či Spiša. Už prvý dotyk s Oravkou je pre návštevníka sympatický. Vedie sem pekná asfaltová cesta E-7, tiahnuca sa od hranice so Slovenskom v Chyžnom, cez Jablonku, Podvlk, Rabku a ďalej v smere na Krakov...

Pre tých, ktorí sa chcú zastaviť a občerstviť sa, je tu štýlový hotel „Pod Grapou“, lákajúci už svojím zovňajškom, ktorý harmonizuje s okolitou prírodou. Na opačnom konci obce sa zas nachádza stredisko „Pod Danielkami“, kde je aj jeden z troch obchodov, no a v strede obce čaká na turistu ďalšie „pokušenie“, reštaurácia „Krokus“ s obchodom. Tretí obchod je v Studžonkách. Súty a spokojný sa potom smelo môže venovať návšteve ďalších zaujímavostí.

Je to už spomínaná historická pamiatka - kostol zo 17. stor., ktorý sa odneďavna pýši novým šindľovým „kabátom“ a zvonnicou na elektrické vyťahovanie zvonov. Kostol vyhoveli reštaurátori z Nového Sączu.

- *Všetky práce na zachování našej významnej sakrálnej pamiatky - hovorí Anton Grobarčík, bývalý predseda MS SSP v Oravke - sa mohli uskutočniť najmä vďaka aktivite nášho knaza, a samozrejme občanov, ktorí sa sem schádzajú počas bohoslužieb zo širokého okolia.*

Pri kostole, za miestnym klubom /bývalá stará škola/, v ktorom bývajú obecné schôdze, ale ináč je v podstate nevyužívaný, v minulom roku vyasfaltovali parkovisko. Ako sme sa dozvedeli, občania majú niekoľko návrhov, ako lepšie využiť priestory klubu. Chceli by tu napr. zriadiť kuchyňu, obecnú knižnicu a pod. Iste by sa využili aj ďalšie miestnosti, teraz zivajúce prázdnotou. Čo napríklad spraviť tu aj krajskú klu-

bovňu? Ved', ako sme už hovorili, Oravka v krajskej aktivite pokrívka, zrejme je na vine aj väčšia vzdialenosť do Studžoniek, kde je teraz centrum krajského života. Predseda MS SSP Vladislav Otrembiak mi však na všetky otázky nevedel odpovedať. Preto som zašiel za Jurajom Čiščoňom, ktorý o Oravke a jej minulosti veľa vie.

- *Čo bolo v Oravke kedysi, a ako sa zmenila - hovorí - je na dlhšie rozprávanie. Ak chcete niečo z histórie nášho hnutia, tak hneď po II. svetovej vojne tu bolo, podľa zistení až 95% Slovákov. Po založení Spolku v roku 1947 k najaktívnejším krajanom u nás patrili Peter Jurčák a Ignác Kučko. Ľudia sa aktívne zapájali do činnosti, a pozrite sa teraz... Máme síce peknú, modernú školu /vybúvaná v rokoch 1967-69/, v ktorej dlho riadil p. Ciok, v jej priestoroch sa našlo aj miesto pre tých najmenších, t.j. škôlkárov, ale vyučovaniu slovenčiny sa v poslednom období akosi nedarí. Aj život má málo predplatiteľov. Výbor MS by mal byť aktívnejší. Keby mi zdravie dovolilo, sám by som po ľuďoch chodil, ale takto...*

Problémy, ale nielen v Oravke, robia aj pomerne veľké vzdialenosti medzi jednotlivými usadlosťami. Iste by sa to nejakou zariadením dalo. Tak isto aj vyučovanie slovenčiny. Treba len chcieť a konať. Samo sa nič neurobí...

V obci nemajú urbár, zato dobrú činnosť vyvíjajú miestni požiarnici, ktorým dlhé roky velil bývalý predseda MS Anton Grobarčík. V roku 1992 zakúpili požiarnické auto.

Ako bolo, a ako je teraz...

V Oravke sa o.i. môžu pochváliť už spomínanými tromi obchodmi. Voľakedy bol len jeden, ktorý spolu s krčmou postavil po vojne Ignác Kračík. Jeho manželka Mária vlastní teraz jednu z dvoch píl v obci. Druhá je u „Bonka“. Tak hovoria miestni, keď idú piliť k Jozefovi Piccusiakovi, ktorého píla pracuje asi dva roky.

V obci bol aj starý mlyn, ktorý však v lete 1948 zničila veľká povodeň. Jeho majiteľom bol Ignác Kadlubek, rodák z Jablonky, ktorý ho postavil ešte v roku 1922. Ako hovorí J. Čiščoň, Kadlubekovci boli čisto

Bude sa v tejto škole vyučovať slovenčina?

slovenskou rodinou. V obci okrem ciest /vlni ukončili asi 3-kilometrový úsek do Studžoniek/, veľké prostriedky vynaložili na budovanie mostov, či už do Studžoniek, cez riečku Čierna Orava, do Šoltýstva, na usadlosť Za vodou a najnovší - na Plučinkovku.

Podobne ako iné oravské obce, aj Oravka má telefóny. Pred niekoľkými rokmi dostali na to finančnú dotáciu a občania doplatili len zvyšok. Teraz by chceli novú, väčšiu telefónnu centrálu, lebo záujemcov z roka na rok pribúda. Tento problém sa hádam vyrieši po dobudovaní novej, medzinárodnej telefónnej ústredne v Jablonke.

Oravka, akú sme ju poznali v minulosti, sa s tou dnešnou nedá už ani len porovnať. Mnoho samozrejme záviselo od húževnatosti ľudí, bez ktorých by sa nič ani tu, ani nikde inde, nepohlo dopredu. Táto malebná obec má

Hotel „Pod Grapou“ láka návštevníkov

svoje ďalšie možnosti rozvoja, má vynikajúce lákadlá aj pre turistov, má ľudí, ktorí by to mali využiť ešte bohatšie ako doteraz. Veď zatiaľ možnosti na prítiahnutie turistov, napr. v hoteli „Pod Grapou“, využíva už druhý rok podnikateľ z Krakova. Ten však má smelé plány. Chce o.i. budovať bazén /12x25m/, zavádza do hotelových izieb telefóny, káblovú satelitnú TV, video a pod. Organizujú sa tu rôzne školenia, stretnutia, napríklad v septembri minulého roka sa tu zastavil aj minister pôdohospodárstva SR Peter Baco, ktorý bol na návšteve Oravy, a zúčastnil sa o.i. aj 13. prehliadky dychoviek v Dolnej Zubrici. Osoh z prosperity tohoto zariadenia majú aj Oravčania, keďže v ňom našlo prácu niekoľko osôb, navyše časť mäsových výrobkov dodávajú do miestnej kuchyne domáci.

Prečo by to nejakým podobným spôsobom nemohlo ísť, aj keď v menšom, napr. pri prenajímaní izieb turistom. Sú to nemalé zdroje príjmov, ktoré by sa mnohým zišli, veď veľké pracovné možnosti obec nemá. Poloha Oravky, jej najznámejšia pamätihodnosť, t.j. vyše 300 - ročný kostol a v neďalekých Matonogoch možnosti na lyžovanie /vtom aj vleč/, lesy plné hřibov, prírodné scenérie a pohostinní, srdeční ľudia - to všetko by bolo predsa hriechom nevyužiť. Mali by z toho zisk aj občania, obec by prekvitala ešte viac a zobudila by sa možno aj činnosť krajanov. Myslím, že to nie je príliš veľká fantázia, a Oravka, ktorá je iná dnes, než bola včera, bude ešte prítiažlivejšia. Všetky predpoklady na to má, stačí trochu chcieť...

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

21. februára uplynulo 61 rokov od dňa, kedy si povedali svoje áno krajanu Anton Baliga s manželkou Cecíliou, rodenou Raľáčovou, z Jablonky-Matonôg. Vychovali štyri deti. Poznamenajme, že deň pred týmto jubileom krajan Anton Baliga, jeden zo spoluzakladateľov Spolku Čechov a Slovákov na Orave, oslávil tiež svoje 85. narodeniny. K týmto významným výročiam im srdečne blahoželáme a do ďalších rokov želáme veľa zdravia a pohody.

xxx

Dňa 28. januára t.r. sa vo Veľkej Lipnici stala dopravná nehoda, počas ktorej služobná Lancia primátora mesta Krakov, Jozefa Lassotu, dostala na zľadovatelej ceste šmyk a sklzá do jarku. Ako sme sa dozvedeli od hovorca primátora, následky nehody boli našťastie malé. Vodič utrpel iba ľahší úraz na hlave, kým p. Lassota vyviazol z nehody bez zranenia. K nehode došlo počas návštevy primátora vo V. Lipnici, pri jeho návrate zo Zakopaného, kde sa konali preteky o Svetový pohár v skokoch na lyžiach.

xxx

Obdobie pôstu využili členovia folklórneho súboru SKALNIOK z Hornej Zubrice na prípravu ďalšieho programu. Pod vedením Jozefa Kulaviaka a za odbornej spolupráce Genovéfy Omylakovej vytvorili pásmo, v ktorom predvedú ukážku typickej zubrickej svadby. Premiéra programu má byť po sviatkoch v H. Zubrici pred vlastným publikom, a v máji majú naplánované vystúpenie na Slovensku.

xxx

V januári 1996 sa v Hornej Zubrici konalo oblátkové stretnutie s miestnou mládežou, ktorého sa zúčastnil chyžniansky rodák, biskup Jan Szkodoň.

xxx

Celoštátne referendum z 18. februára 1996 malo v jablonskej gmine dosť vysokú frekvenciu. Z celkového počtu 10 742 oprávnených voličov sa ho zúčastnilo 5 785 občanov, čo je 53,9%. Najmenšia účasť v referende bola v Malej Lipnici, kde sa z celkového počtu 2 064 oprávnených voličov zúčastnilo len 957 občanov, t.j. 46,37%, naopak najväčšia účasť na referende bola v Hornej Zubrici, kde sa k urnám dostavilo až 62,2% ľudí. Celkovo sa však v celom Poľsku referenda zúčastnilo len 32,4% občanov...

xxx

Ako nás informoval riaditeľ Gminného kultúrneho strediska v Jablonke Józef Szperlak, dňa 23. februára 1996 sa v jablonských Matonogoch uskutočnili lyžiarske preteky v slalome, ktorých sa zúčastnili žiaci a študenti zo škôl jablonskej gminy. Pretekári súťažili o tituly majstrov gminy na rok 1996.

V kategórii žiakov z 1. a 2. triedy zvíťazil D. Kwiatkowski /ZŠ č. 2 Podvlk/ a medzi dievčatami J. Jabłońska /ZŠ č. 1 v Jablonke.

V kategórii žiakov z 3. a 4. triedy vyhral P. Bochaczyk /ZŠ č. 3 Malá Lipnica/ a v súťaži dievčat J. Daninová /ZŠ č. 3 Malá Lipnica/.

V kategórii žiakov z 5. a 6. triedy 1. miesto obsadil G. Stasik /ZŠ č. 3 Malá Lipnica/ a z dievčat M. Świerczeková /ZŠ č. 1 Jablonka/.

V kategórii žiakov zo 7. a 8. triedy vyhral K. Lys /ZŠ Chyžné/ a v súťaži dievčat J. Kulaková /ZŠ Chyžné/.

V kategórii mládeže od 16 rokov a seniorov zvíťazil B. Haniaczyk /Lýceum Jablonka/ a v súťaži žien B. Kowalczyková /Lýceum Jablonka/. Víťazom srdečne blahoželáme.

PETER KOLLÁRIK

Za predsedníckym stolom. Zľava: tajomník ÚV L.Molitoris, predseda J.Čongva a podpredsedovia R.Kulaviak a D.Surma

Delegáti zo Spiša a Oravy. Zľava: V.Bosák z D.Zubrice, A.Skupin z N.Belej a V.Krištofek z Krempách

ZVOLILI SME PREDSEDU

11. februára t.r. sa v Krakove uskutočnil 10. mimoriadny zjazd Spolku Slovákov v Poľsku. Jeho zvolanie spôsobila neočakávaná, tragická smrť dr. Eugena Mišinca, zvoleného na vlnajšom 9. zjazde za predsedu našej organizácie. Totiž v súlade s novými stanovami SSP môžu predsedu voliť priamo len zástupcovia celej organizácie, teda delegáti MS a OV zhromaždení na zjazde.

Na rozdiel od predošlých zjazdov, Spolok tentoraz neorganizoval v miestnych skupinách a obvodoch novú volebnú kampaň. Právo účasti na tomto mimoriadnom krajan-skom fóre mali delegáti zvolení na 9. zjazd, ktorých bolo 109. Žiaľ, na terajšie zjazdové rokovania prišli do Krakova len 65.

Zjazd otvoril a privítal zhromaždených podpredseda ÚV, profesor Jozef Čongva, ktorého ústredný výbor v marci min. roka poveril dočasne plnením funkcie predsedu. Vo svojom príhovore o.i. zdôraznil hlavný cieľ zjazdu - voľbu nového predsedu, a súčasne poukázal na dnešný stav nášho Spolku, ktorý umožňuje rozvíjať vydavateľskú činnosť a investovať vypracované prostried-

ky do rôznych oblastí našej činnosti. Zároveň navrhol minútu ticha uctiť pamiatku zosnulého E.Mišinca a ďalších krajanov, ktorí nás v tomto období navždy opustili.

Po zvolení predsedov zjazdu, ktorými sa stali Robert Kulaviak a Dominik Surma, nasledovala voľba sekretariátu a pracovných komisií. Do sekretariátu, podobne ako na predošlom zjazde, boli zvolené naše krajan-ské učiteľky - Žofia Chalupková, Mária Kačmarčíková a Anna Krištofeková. Členmi jednotlivých komisií sa stali:

Mandátová komisia - Vladislava Bogaczová, Michal Neupauer a Ján Petrášek.

Sčítacia komisia - František Harkabuz, Stanislav Kluska, Bronislav Knapčík, Jozef Kuchta a František Mlynarčík.

Návrhová komisia - Ján Griglák, Ludomír Molitoris, Marek Ślusarczyk a Ján Špernoga.

Kým pracovala mandátová komisia, aby zistila, či je zjazd uznášaniaschopný, slova sa ujal tajomník ÚV Ludomír Molitoris, ktorý predniesol správu ústredného výboru o činnosti v období po 9. zjazde SSP. Hneď

po správe si zhromaždení vypočuli text pozdravu, ktorý k rokovaniam zjazdu poslal veľvyslanec Slovenskej republiky vo Varšave Marián Servátka (uverejňujeme ho v plnom znení na str. 2-3).

Voľba

Konečne nadišiel hlavný moment 10. mimoriadneho zjazdu - voľba predsedu Spolku. Kým však došlo k hlasovaniu, rozprúdila sa búrlivá búrlivá výmena názorov, kto má vlastne kandidovať. Delegáti z Oravy zastávali názor, že v situácii, keď sa volí nástupcu zosnulého predsedu - Oravca, mali by kandidovať len Oravci. Zdôvodňovali to aj tým, že sa v Spolku dlhé roky zaužíval zvyk, podľa ktorého do jednej z dvoch hlavných funkcií - predsedu a tajomníka ÚV - bol volený predstaviteľ zo Spiša a do druhej z Oravy, čo bolo podľa nich spravodlivé. Naproti tomu oponenti zdôrazňovali, že sa nemožno deliť na Spišiakov a Oravcov, lebo to hrozí rozbitím našej organizácie. Aj keď máme dva obvody, Spolok je jeden, preto nie je dôležité, odkiaľ pochádza ten či onen kandidát. Nič o tom nehovorí ani stanov. Podstatné je predovšetkým to, koho demokratickým spôsobom zvolia delegáti. Napokon, po dlhšej debata, boli prihlásení traja

Na zjazde sme videli aj kroje. Zľava: M.Litviaková a J.Greláková z Jablonky, E.Antalčík z Kyčor a J.Pavlaček z D.Zubrice

Voľba predsedu pod dohľadom D.Surmu. Pri urne J.Frankovič a F.Chalupka z Novej Belej. Foto: J.Š.

Oravskí delegáti. Sprava: A.Andrašák z Jablonky, J.Karnaľ z V.Lipnice a J.Sviťentek z Pekelníka

Počas rokovani. Zlava: šéfredaktor Života J.Špermoga, W.Witoch z Varšavy, A.Pivovaričik z Kacvina a B.Knapčik z Mikoľowa

kandidáti: Augustín Andrašák, Jozef Čongva a Robert Kulaviak. Emócie opadli a delegáti pristúpili k hlasovaniu. V súlade so stanovami hlasovalo sa tajne. Preto sa každý, nehľadiac na iných, mohol samostatne rozhodnúť pre toho-ktorého kandidáta, ktorému najviac dôveroval...

Diskusia

Kým sčítacia komisia vo vedľajšej miestnosti vypočítavala výsledky hlasovania, v zasadacej sále sa začala diskusia. Hovoriac všeobecne, odzrkadľovala sa v nej starostlivosť o budúcnosť našej organizácie. Preto nechýbali výzvy ku krajanom o jednotu a súčinnosť v spolčkovej činnosti, čo je podmienkou ďalšieho, úspešného rozvoja.

Veľa pozornosti venovali diskutujúci najmä problémom, ktoré ich už dlhší čas najviac trápia. Šlo medziiným o potrebu zavádzania slovenských bohoslužieb v ďalších obciach, ochrany slovenských nápisov a iných pamiatok v cirkevných objektoch, odolávania útokom neprajníkov našej menšiny, či rýchleho vyriešenia otázky dvojitého občianstva, resp. krajskej karty, na ktorú krajanovia netrpezlivo čakajú. Poukazyvali tiež na nutnosť riešenia niektorých problémov slovenského školstva, zabez-

pečovania krajským uchádzačom študijných možností na Slovensku, a vôbec potrebu národnej výchovy mládeže a jej zapájania do krajského hnutia.

Počas diskusie Jerzy M. Bozyk predstavil návrh urobiť zbierku na odslúženie sv. omše pri príležitosti prvého výročia úmrtia bývalého predsedu E.Mišinca (píšeme o tom na str. 20) a Bronislav Knapčik navrhol postaviť zosnulému pomník na zubrickom cintoríne, čo delegáti jednohlasne schválili.

Nový predseda

Konečne sa do zasadacej sály vrátila sčítacia komisia. Keď jej predseda F. Mlynaričik oznámil, že za nového predsedu Spolku bol zvolený prof. dr. hab. JOZEF ČONGVA, zhromaždení prijali výsledky volieb dlhotrvajúcim potleskom a gratuláciami.

Všetci ho dobre poznajú, preto len pripomenieme, že sa narodil 19.3.1939 v slovenskej rodine v Jurgove, kde vychodil základnú školu. Študoval na gymnáziu v Nowom Targu, potom na Právnickej fakulte Jagelovskej univerzity v Krakove, ktorú absolvoval r. 1962. Na Sliezskej univerzite v Katoviciach začal pôsobiť od jej založenia r. 1968. Tam r. 1971 získal titul doktora

právnych vied a r. 1980 habilitáciu. Ako docent bol r. 1981 poverený vedením Katedry dejín ústavného zriadenia SU, ktorú plní dodnes. Roku 1991 získal hodnosť mimoriadneho a v 1994 riadneho profesora. V súčasnosti prednáša aj na Rzeszovskej univerzite.

Prof. Jozef Čongva je autorom vyše 70 vedeckých prác, v tom 4 kníh. Jeho výskumná tematika zahŕňa niekoľko vedeckých okruhov: právo-politickej ideológie štúrovcov, dejín uhorského práva, sliezskej autonómie v rokoch 1922-39 a dejín Spiša a Oravy. Absolvoval niekoľko zahraničných stáží a bol účastníkom viacerých vedeckých konferencií v Poľsku a v zahraničí. Popri vedeckej práci sa prof. J.Čongva venuje publicistickej činnosti a popularizácii dejín Slovákov v Poľsku o.i. na stránkach Života. Je aktívnym činiteľom Spolku, dlhoročným členom ÚV, od r. 1989 členom predsedníctva a od r. 1995 podpredsedom ÚV, ako aj členom poradného výboru našej redakcie. Za svoju vedeckú činnosť získal dvakrát cenu poľského ministra školstva. Je nositeľom viacerých vyznamenani, v tom aj našej medaily Za zásluhy pre KSSČaS.

DOKONČENIE NA STR.19

Krajan J.Griglák z Varšavy (sprava) v spoločnosti T.Michalaka z M.Lipnice a V.Vengrina z D.Zubrice

Medzi delegátmi nechýbali ženy. Zlava: M.Holová z Lapšanky, a A.Klukošovská, M.Brijová a A.Lorencová z Krepách

NOVOTY V NAŠEJ TLAČIARNI

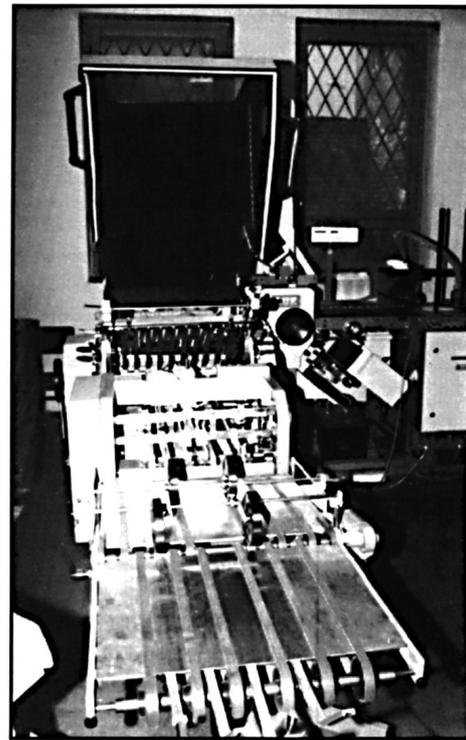
Ako sme už viackrát písali, vďaka pomoci vlád Poľska a najmä Slovenska, ktoré nám poskytlo prostriedky na nákup 2 tlačiarenských strojov a rezačky, mohol Spolok Slovákov v Poľsku zriadiť vlastnú tlačiareň, ktorá začala pracovať v marci 1993. Samozrejme k jej plnému vybaveniu chýbalo ešte hodne zariadení, ktoré ÚV SSP postupne doplňoval. Najciteľnejší bol najmä nedostatok drahého falcovacieho stroja. Pomoc prišla opäť zo Slovenska. Po návšteve ministra kultúry SR Ivana Hudeca na Spiši, Orave a samozrejme na ÚV SSP v Krakove, Ministerstvo kultúry SR priznalo Spolku (v prepočítaní na poľskú menu) 96 701 nových zlotých na nákup falcovačky. Zvyšok - ako povedal tajomník ÚV Ľudomír Molitoris - doložil Spolok a tak za celkovú sumu 149 427 zlotých nám firma Awagraf doviezla 22. decembra 1995 dlho očakávaný stroj. O týždeň firma falcovačku namontovala a tak od nového roku mohla začať pracovať. Samozrejme mnohí sa asi spýtajú, čomu vlastne slúži. Slúži pri zalamovaní a skladaní vy-

tlačených hárkov, čo sa doteraz robilo ručne, a pochopiteľne oveľa pomalšie. Dnes je tlačiareň schopná v pomerne krátkom čase vytlačiť a poskladať hocikáky časopis, ba aj knihu, čo nepochybne prispieje k rozšíreniu služieb tlačiarne a tým aj k zvýšeniu príjmov Spolku. Nový stroj obsluhuje mladý, ale šikovný viazač a rezač Jan Daniel.

Samozrejme okrem falcovacieho stroja sa v našej tlačiarne objavili aj ďalšie novoty, ktoré výrazne zdokonalili jej prácu. Začiatkom tohto roka ÚV SSP kúpil za 5 200 nových zl. nožový ohýbací stroj Angro 504, ako aj zariadenie na umývanie tlačiarenských valcov a knihársky lis.

S pribúdaním strojov sa v tlačiarne zmenšila plocha, preto podľa tajomníka ÚV Ľ. Molitorisa bude treba vyhospodáriť novú miestnosť pre ofsetovú pracovňu. S tým by však nemali byť vážnejšie problémy. Všetkých, ktorí potrebujú tlačiarenské služby, srdečne pozývame.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

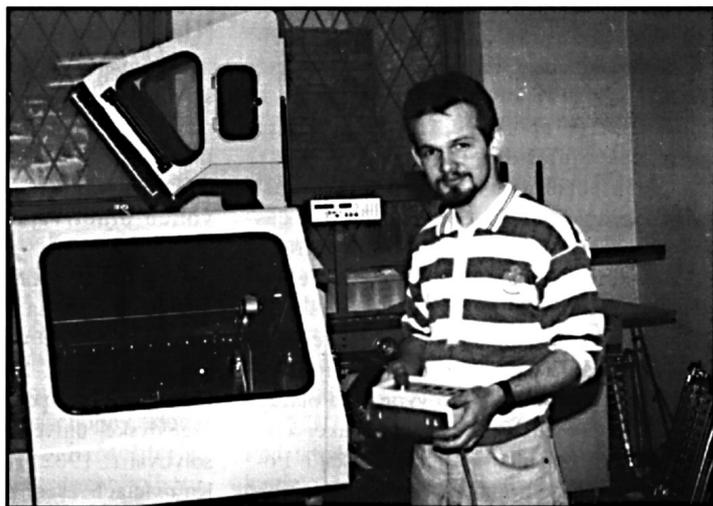

Falcovačka v plnej kráse

Prívoz nového stroja do tlačiarne

Mladý viazač J. Daniel pred spustením falcovačky

NEÚSPEŠNÉ REFERENDUM

Na návrh bývalého prezidenta PR Lecha Wałęsu sa 18. februára tohto roka uskutočnilo celoštátne referendum, ktoré malo rozhodnúť a ďalších osudoch privatizácie národného majetku.

Podľa vyhlásenia Štatnej volebnej komisie sa referenda zúčastnilo len 32,4 perc. oprávnených voličov. V deň referenda sme navštívili tri obce na Spiši, aby sme sa priamo na mieste prizreli, aká bola frekvencia. V Kacvine sa hlasovací obvod nachádzal tra-

dične v hasičskej zbrojnici. Hlasovaciu miestnosť podľa nariadenia otvorili presne o 6. hodine ráno a zavreli o 22. hod. večer, teda o dve hodiny neskôr, ako počas posledných prezidentských volieb. Prvý hlasujúci sa v Kacvine zjavil až okolo deviatej hod. ráno. Trochu lepšia frekvencia bola v Tribši, kde pred 10. hodinou predpoludním sa z 536 oprávnených voličov dostavilo k urnám 62. Podľa predsedu hlasovacej komisie v Tribši, najväčšiu frekvenciu očakávali až po bohoslužbách. Treťou obcou, ktorú sme počas referenda navštívili bola Čierna Hora od Tribša. Hlasovacia miestnosť sa tu takmer vždy nachádzala v miestnej základnej škole. Tentoraz však v škole bol mládežnícky tábor, mládež z mesta tu trávila zimné prázdniny.

Gminný úrad v Bukowine Tatrzańskiej však akosi zabudol pripraviť hlasovaciu miestnosť na inom mieste, a tak mnohí obyvatelia k referendu jednoducho nešli. Ani nečudo, keď najbližší hlasovací obvod bol až v druhej časti obce, vzdialený takmer tri kilometre.

Ako naznačujú oficiálne výsledky, záujem o referendum bol veľmi malý. Prispela k tomu nepochybne slabá informačná kampaň, ako aj nepriehľadná formulácia otázok. Totiž mnohí nevedeli, o čo v referende ide. Podobný názor mal aj predseda hlasovacej komisie kacvinského obvodu A. Molitoris, ktorý nás informoval, že z celkového počtu 763 oprávnených hlasovania sa zúčastnilo len 329 osôb, teda okolo 43%. (jp)

MICHAEL MIŠIN

CELKOM AKO ŽIVÉ

Vždy mi robilo ťažkosť nájsť vhod. Teraz boli dvere v piatej veľkej sklenej tabuli na nerozoznanie od výkladu. Prekonal som ich odpor a vošiel som do obchodu. Hneď som zistil, že sa tu niečo zmenilo. Obzérám sa napravo, naľavo, ale nič nové nevidím. Pokladnice sú na svojich miestach. Vývesky a ponukové plagáty rovnaké ako minule. Jedna z neónových lúčok bliká tiež ako obvyčajne a začína ma - ako obvyčajne znervózňovať. Za pultom stoja v belaslých plášťoch predavačky...

Zrazu som pochopil, čo ma zmiatlo. Predavačky sa usmievajú. Obzrel som sa. Za mnou nikto nie je. Pohľadom kontrolujem svoje oblečenie. Nie, oblek je v poriadku. Znova zdviham pohľad - predavačka sa usmieva a povzbudivo na mňa pozerá. Čo keby som ušiel? - pomyslel som si. Bolo však neskoro. Zamieril som k pultu.

- Dobrý deň, - povedala. - Čím vám môžem poslužiť?

Iste je vám jasné, že po takomto úvode som bol úplne vykoľajený.

- Nech sa páči, - s úsmevom ma pobáda. - Chcel by som, no mydlo, - zmätene som vykotal tupo na ňu hľadiac.

- Prosím, len si vyberte, máme široký sortiment. Želáte si toaletné alebo obyčajné?

- Toaletné, - odpovedal som ako námesačný - alebo obyčajné...

- Môžem vám odporučiť Gajané a Orgován. Mnohým sa páči aj Dalida, ale to už nemá takú jemnú arómu, presvedčte sa...Ktoré si vyberiete?

- Vyberiem si, - pokračujem v rozpakoch, - totiž dajte mi Gajané, Orgován a to...ako sa len volá, Dalida. Po dvoch kusoch z každého.

- Výborne, - povedala. - Buďte taký láskavý a zaplaťte pri pokladnici rubel' deväťdesiatosem. Znova sa usmiala.

Ešte stále sa nechápavo obzérám, kráčajúc k pokladnici.

- Rubel' deväťdesiatosem, - opakuje pokladnička usmievavo. - Prosím, tu je váš lístok a drobné, rubel' a dve kopejky. Ďakujeme vám.

- A to už za čo? - nemohol som potlačiť svoju nechápavosť.

- Za to, že ste u nás nakupovali, - odvetili mi. Zhlboka som sa nadýchol a zamieril som k predavačke.

- Nech sa páči, - s úsmevom mi podáva pekný previazaný balíček. - Je tam všetko, čo ste si vybrali. Dovidenia a prídte k nám znova.

- Áno, zajtra prídem, - vykotal som a zmätene som sa pobral k východu.

Nestíhol som však vyjsť. Nejaký človek ma zastavil a povedal:

- Prepáčte, nešli by ste na niekoľko minút k vedúcemu predajne?

- A prečo by som tam mal ísť? - začudoval som sa.

- Tam vám všetko vysvetlíme, - odpovedal.

V miestnosti vedúceho sedeli dvaja muži.

- Dobrý deň, - pozdravili ma.

- O čo ide? - spýtal som sa.

- Ako ste spokojný s obsluhou v našom obchode?

- V poriadku, - opatrne som odpovedal. - Tu hľa som si kúpil mydlo...

- Vec sa má totiž tak, - začal mi vysvetľovať muž, ktorý ma priviedol do miestnosti, - že vás vlastne obsluhovali automaty.

- Čože?! Ktože ma obsluhoval?!

- Automaty. Predavačky, pokladnička - to všetko sú automatické stroje, ktoré úplne imitujú ľudskú reč. Teraz ich skúsime, a preto sme vás pozvali, aby ste nám povedali o nich svoju mienku.

Zostal som ohúrený.

- To že sú automaty?

- Hej. Tak čo si o tom myslíte? Veľmi sa odlišujú od skutočných predavačiek?

- Ale kdeže! - zahorel som nadšením. - Vôbec nie. Totiž celkove nie. Ibaže ony sa...nuž usmievajú sa. Keď som vošiel, hneď som niečo zašpil...Ba priam som sa trochu vyfakal.

- Čo to vravíte? - pýtajú sa ma so záujmom.

- Vyfakali ste sa?

- Hej, viete, akosi som sa začal cítiť nesvoj, - vysvetľujem im. - Nevedel som si to vysvetliť. Myslel som si, že sa smejú zo mňa.

Vymenili si významné pohľady.

- Nuž, čo sa dá robiť, - povedali a usilovne si robili nejaké poznámky do svojich notesov. - To zaujímavé. V každom prípade vám ďakujeme.

- Niet za čo, - povedal som. - Pre dobrú vec kedykoľvek...

Vychádzajúc z obchodu, obzérám sa ešte k pultu. Predavačka sa usmieva.

O niekoľko dní som prišiel znova do obchodu, pristúpil som k pultu a s úsmevom som začal.

- Dobrý deň. Pamätáte sa ešte na mňa?

Predavačka dozivala a otočila sa.

- Dobrý deň, - zopakoval som hlasnejšie.

Vy sa na mňa už iste nepamätáte.

- My nie sme povinné pamätať si vás všetkých. Vás je kopa, a my sme len jedny.

- Tak vy nie ste automat?! - vykĺzlo zo mňa.

- Počúvajte, občan, myslím, že ja som vás neurazila, - ostro zareagovala predavačka. - Keď ste si vypili, tak sedte doma a neotravujte spokojných ľudí!

Prepáčte, - začal som koktať. - Potrebujem však Gajané a Dalidu.

- Gajané nemáme, - povedala. - Máme detské. Chcete ho?

- A toto je čo? namieril som prst na sklenný pult.

- Nebudem vám snád' vyberať vyložený tovar.

Aký ste múdry!

Išiel som teda zaplatiť k pokladnici za detské mydlo. Pokladnička mi nemala vydať z päťrubľovky a ona tiež povedala, že sme všetci akýsi veľmi múdri...

Pri vchode ma zastavil ten istý muž čo minule - konštruktér automatov.

- No čo poviete? - spýtal sa.

- Akože, čo poviem? -

- Na obsluhu predsa.

- Prečo ste stiahli vaše automaty?

- Aha, - povedal natešený. - To značí, že ste nezbadali?

- Čo som nezbadal?

- Nuž to, - rukou ukázal k pultu, - že to sú predsa automaty!

- Nevravte mi také dačo! - protestoval som.

- Nemajte ma za hlupáka!

- Nič také, - povedal hrdó sa vypínajúc. -

Veruže sú to automaty. Zmodernizovaný model. Teraz ich vôbec nemožno rozoznať od živých. Ani vás už ničím nevyľakali, však?

Obzrel som sa na predavačku. Zdokonalený model si lenivo čistil pilníkom nechty. Skutočne v ňom nebolo nič, čo by mohlo človeka vyľakáť. Doslova nič.

Domová Pokladnica 1978

ZVOLILI SME PREDSEDU

DOKONČENIE ZO STR. 17

Na záver si delegáti vypočuli text uznesenia predošlého, 9 zjazdu KSSČaS, ktoré vtedy, pre príliš predĺžené rokovania a nedostatok času nestihli, schváliť. Urobil to teraz jednohlasne 10. mimoriadny zjazd, ktorý zároveň schválil aj uznesenie z terajších rokovanií.

Možno konštatovať, že sa 10. mimoriadny zjazd, ktorý uzavrel novozvolený predseda, skončil úspešne. Delegáti sa rozchádzali plní dojemov, ale aj očakávaní a nádejí, čo im prinesie budúcnosť.

X X X

V predvečer zjazdu sa v Krakove uskutočnilo plenárne zasadnutie Ústredného výboru SSP, ktoré viedol prof. J.Čongva. Jeho účastníci sa o.i. oboznámili so správou tajomníka ÚV L.Molitorisa o prípravách k zjazdu a prerokovali každý bod jeho programu. Schválili návrh rokovacieho poriadku, Správu ÚV o činnosti SSP a iné materiály na zjazd, ako aj prediskutovali niektoré otázky týkajúce sa Života.

JÁN ŠPERNOGA

Foto: JOZEF PIVOVARČIK

Účastníci sv. omše pri hrobe zosnulého E.Mišinca. Foto: J.Janiczko

SLOVENSKÁ OMŠA V HORNEJ ZUBRICI

Vďaka štedrosti delegátov 10. mimoriadneho zjazdu Spolku Slovákov v Poľsku, ktorí urobili zbierku, krakovská MS a Ústredný výbor SSP zorganizovali v Hornej Zubrici slávnostnú sv. omšu pri príležitosti prvého výročia úmrtia predošlého predsedu Spolku, dr. Eugena Mišinca. Konala sa 25. februára t.r. v miestnom farskom kostole a zúčastnili sa jej predstavitelia ÚV SSP a viacerí krajanovia z Oravy, Spiša, Krakova a Sliecka. Medzi účastníkmi bola prítomná i tajomníčka Veľvyslanectva SR vo Varšave Jana Burianová.

Bola to prvá slovenská sv. omša v Hornej Zubrici. Celebroval ju kňaz Stanislav Capiak, rodák z Chyžného, a liturgické čítania predniesli Anna Capiaková-Lenczowská i Dominik Surma. Na organe hral a spieval slovenské piesne hornozubrický rodák Adam Soľava. Po skončení pobožnosti sa zhromaždení išli pokloniť pamiatke zosnulého a na jeho hrobe položili kytice kvetov. Dodajme, že zozbierané peniaze vystačili aj na druhú, poľskú sv. omšu za dušu Eugena Mišinca, ktorú 19. februára odslúžil v tom istom kostole miestny farár Ludwik Kolacz.

JERZY M. BOŻYK

Z MINULOSTI NOVEJ BELEJ

Od nášho dopisovateľa Jána Frankoviča z Novej Belej sme dostali zaujímavý dokument. Je to odpis starej správy o Novej Belej, napísanej v roku 1772 a uložennej v Štátnom archíve v Budapešti. Správa je písaná starou slovenčinou a poskytuje zaujímavé poznatky o sociálnom postavení i majetkových pomeroch obce a o živote jej obyvateľov pred vyše dvesto rokmi.

ÚJBÉLA - NOVÁ BELÁ

- I. U nás sa žiadne urbáre nenachádzajú.
- II. My od dávnych čias našim pánom podľa obyčaje poslujeme.
- III. Dávaním nájomného a niečo ručnej práce našich pánov odbavujeme.
- IV. Úžitky dosahujeme z toho, že:

1. Máme tretiu časť chotára priemernej úrodnosti; keď ju pohnojíme, na vyše polovici sa žito a jačmeň urodia.
2. Čo nám Pán Boh požehná a je toho viac, ako potrebujeme, môžeme odpredať v mestiečku nazývanom Nowy Targ, ktoré je od nás vzdialené na dve hodiny rovnej cesty.
3. Máme dostatok paše pre náš dobytok.
4. Vodu pre napájanie dobytku máme vhodnú.
5. Drevo na kúrenie, a keď potrebujeme, aj na stavbu riadnych budov, máme vďaka panskej dobrotivosti v chotári, a to blízko.
6. Okrem toho si môžeme zarobiť furmančením. Často si zarábame aj prevážaním vína a tabaku do Poľska.
7. Trikrát do roka sa u nás konajú jarmoky.
8. Poniže dediny máme jeden mlyn, panský, na dva kamene.

Naproti tomu k nevýhodám obce zaraďujeme:

1. Dve časti chotára sú také plané, že na nich sejeme iba ovos.
2. Lúky sú u nás plané a je ich veľmi málo.
- V. U nás sa nenachádza ani jeden majiteľ celej role (celodomník). Role je rozdelená medzi niekoľkých hospodárov. Sú menšie, alebo väčšie role, na ktorých sa vyseje viac-menej 150 gbelov. Otavu nikdy nekosieme.
- VI. So záprahom nerobíme, iba pešo. Na jedného majiteľa štvrtiny role (štvrtník) pripadá v priebehu roka odpracovať 6 dní. Prítom, nepočítajúc príchod a odchod z panského, počas týchto dní máme vďaka panskej dobrotivosti obživu.
- VII. Od nepamäti zo žiadnej úrody deviatok panstvu nedávame, iba pánu farárovi dávame zo všetkého desiatok a niečo záhradných plodín. Nevieme, či na iných panstvách je obyčaj dávania deviatok. Každý „štvrtník“ platí nášmu panstvu nájomné vo výške 5 uhorských zlatých ročne, okrem toho je povinný dať dva funty priadze zo svojho ľanu, jednu sliepku a pol husi. Želiar platí 2 uhorské forinty a dáva pol sliepky a 1 funt priadze zo svojho ľanu. Napokon celá dedina dáva 4 vozy na vinobranie a na lesníka takým istým spôsobom 12 uhorských zlatých.
- VIII. Žiadne prázdne obydlie sa u nás nenachádza.

IX. Považujeme sa za odvekých poddaných. Újbéla, 11. február 1772.

Johannes Gnida, mešťan +
Albertus Jerdunek, mešťan +
Albertus Kurnoth +
Matthias Scurek +
Nicolaus Almassy, verejný pisár
Carolus Grubicsj, zástupca pisára
POKRAČOVANIE NA SLEDUJE

NA MARGO MLÁDEŽE

O mládeži sa v našom Spolku hovorí často. Je to, dalo by sa povedať, večná téma na našich schôdzkach, besedách a iných podujatiach. Nechýbala počas volebnej kampane, ani na IX. zjazde SSP. Prednášame o nej referáty, predkladáme návrhy, schvaľujeme uznesenia s konštatáciami, že je to naša budúcnosť, že ju treba vychovávať, vzdelávať, zapájať do nášho hnutia atď. Mohlo by sa teda očakávať, že po toľkých prejavoch starostlivosti o mladé pokolenie bude napr. v školách plno záujemcov o výučbu slovenčiny a v našich klubovniach sa budú priam hmýriť davy mládeže, plnej elánu, ochotnej nacvičovať divadlá, tancovať v súboch a ináč sa podieľať na krajskej činnosti.

Je tomu naozaj tak? Všetka česť tým miestnym skupinám, ktoré vo svojich radoch mládež naozaj majú, ale väčšina má s tým problémy. V mnohých školách možno žiakov na hodinách slovenského jazyka spočítať na prstoch a súbory nám skoro úplne zanikli. Niektorí môžu namietkať, že v dnešnej, atómovej dobe má mládež iné záujmy, že sa už pominuli časy nezištnej spoločenskej činnosti a ľudia vôbec sú dnes väčšími „materialistami“, ktorí majú na zreteli predovšetkým vlastný prospech a už nič nechcú robiť zdarma. Možno na tom niečo je. Ja si však myslím, že príčina tkvie v niečom úplne inom. Zdá sa mi, že aj keď o mladej generácii a jej zapájaní do krajského hnutia veľa hovoríme, často sa to končí len na hovorení. Pôvodný zápal vyprchá a všetko sa vracia do starých koľají. Dôležitejšie je však to, že mnohí krajanovia podcenili, ba zanedbali národnú výchovu svojich ratolestí. Nemožno sa potom čudovať, že dieťa, ktoré o svojom pôvode nič nevie, ľahko podľahne polonizačným nátlakom a vplyvom, akým je vystavené trebárs v škole, v kostole, na ulici a inde. Všetci vieme, že v školách sa deťom o Slovákoch žijúcich na Spiši či Orave nič nehovorí. Naopak, často sa im zdôrazňuje poľskosť týchto území a tedaj ich obyvateľstva. Keď to deťom nevyvrátia rodičia, keď im nevysvetlia, kým sú a odkiaľ pochádzali ich predkovia, potom sa nečudujeme, že neprejavujú záujem o slovenčinu či o náš Spolok.

Zamyslime nad tým všetci, ako sme k deťom v tejto otázke pristupovali, pozrime sa, ako to vyzerá v jednotlivých miestnych skupinách. Považujeme, čo výbory MS v tejto veci urobili a čo by mohli urobiť. Ako je to s našimi študentmi? Koľkí sa po absolvovaní slovenských vysokých a stredných škôl zapojili do krajskej činnosti? Treba si na to všetko jasne odpovedať a nakoľko to bude možné,

nadrobit' to, čo bolo zanedbané, aby sme nemuseli mať obavy o našu budúcnosť. Keď roľník chce mať nástupcu na svojom hospodárstve, učí syna láske k pôde a vôbec všetkému, čo bude kedysi na gazdovstve potrebovať.

Niektorí krajanští rodičia na to nezabúdajú. Patrí k nim napr. predseda MS vo Fridmane František Pleva, ktorý svojim deťom vstúpil silné národné povedomie. Preto neprekvapuje, že napr. najmladší predsedov syn Adam pomáha otcovi v jeho krajanstvej práci a nezriedka ho i úspešne zastupuje, medziiným v získavaní predplatiteľov Života a doručovaní časopisu odberateľom. Nepochybne aj jeho zásluhou sa počet čitateľov Života v tejto obci z roka na rok zvyšuje. Keď som sa ho svojho času spýtal, ako to robí, počul som prekvapivo dospelú odpoveď: - *S ľuďmi sa treba pozhovárať, požartovať, povedať smelé chlapské slovo, no a umne časopis zareklamovať, aby každý vedel, že za svoje peniaze dostane kvalitný tovar.* Nechcelo sa mi veriť, že to hovorí chlapec v školskom veku, mladý človek, ktorý však vie, kde jeho miesto. Kiežby sme mali takých čo najviac.

ANTON PIVOVARČÍK

RASTIE NÁM NOVÝ KULTÚRNY STÁNOK

Väčšina slovenských klubovní na Spiši a Orave sa nachádza v súkromných domoch, ktorých celková udržba stojí hodne peňazí. Preto už oddávna sa SSP usiloval o výstavbu vlastných klubovní. Zatiaľ sa to podarilo - vďaka obetavosti krajanov vo Vyšných Lapšoch. Snáď onedlho pribudne k nej ďalšia - v Kacvine, kde sa vlni začala výstavba. - *Hľadali sme vhodný stavebný pozemok vo viacerých obciach - spomína dnes tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris. - Uvažovali sme aj o kúpe tzv. Agromovky v Novej Belej. Potom sme spolu s krajanom Andrašákom hľadali vhodný pozemok na Orave, presnejšie v Jablonke. Nepodarilo sa nám to, preto sme napokon v roku 1991 kúpili nevelký pozemok od A. Kuchtu v Kacvine. Onedlho sme získali aj stavebné povolenie. Výstavbu klubovne v Kacvine sme začali*

na jar 1995. Zatiaľ sme zainvestovali 300 miliónov starých zlotých. V tomto roku by sme chceli stavbu ukončiť v hrubom stave, na čo budeme potrebovať okolo 500 miliónov zlotých. Samozrejme jej úplné ukončenie a vybavenie potrebným zariadením bude stáť ešte mnoho peňazí. Predpokladáme, že v budúcnosti bude klubovňa krajanom dobre slúžiť. Snáď sa nám podari zriadiť pri nej aj akúsi malú ubytovňu pre hostí, folklórne súbory a pod.

V stavebných prácach by sa malo pokračovať už na jar, keď bude teplejšie. Na výstavbe kultúrneho stánku sa svojpomocne podieľajú viacerí kacvinski krajanovia. Vedia totiž, že ich práca nevyjde nazmar, že ich spoločné dielo - klubovňa, bude slúžiť dobrej veci.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

VČERA A DNES NA ORAVE

Tohoročná zima bola chladnejšia ako inokedy. Vo februári, na Hromnice, kedy sa svätia hromničné sviece, zmrznutý sneh vŕzgal pod nohami ako nemastené pánty. Hromnica má na dedine významnú úlohu. Zapalujú ju napr. pri úmrtí, alebo počas prudkých búrok. Kedysi sa dokonca verilo, že má moc odstrašovať vlkov, ktoré v minulosti, počas treskúcich mrazov, často ohrozovali dedinu. Naši otcovia neraz spomínali, že ešte sa ani poriadne nezvečierilo, a už sa za humnami ozývalo zavýjanie hladnej vľčej svorky. V jednom ovčinci pohrdli ovce, ba odvážili sa zútočiť i na maštale, kde im za obeť padla jedna krava a iné domáce zvieratá. A práve vtedy ľudia nechávali v obkloch zapálené hromnice.

Samozrejme, kedysi boli zimy oveľa tuhšie ako dnes. Snehu napadalo aj poldruha metra. Teplota často klesala aj na mínus 35° C. Sám sa pamätám, že pri takýchto nízkych teplotách praskalo drevo a klince strieľali (vyskakovali) zo šindľov ako z pušky. Bola to, najčastejšie v noci, hotová kanonáda. Počas takýchto zim boli obloky v domoch celé dni zamrzuté. Ľudia ešte nepoznali ústredné kúrenie. V domoch vládlo šero. Keď sa niekto chcel, aspoň

nakrátko, zbaviť námrazy, kladol na oblok rozpálenú tehlu, alebo hrniec s horúcou vodou.

V starých oravských domoch, kedysi najčastejšie drevených, mali Oravci v čiernej izbe (kuchyni) tzv. poleň, čiže dve hrubé žrde pripevnené k trámom pod povalou, na ktoré v jeseni ukladali surové drevo, aby rýchlo uschlo, teda aby bolo cez zimu čím kúriť. Totiž roľníci vtedy všetky poľnohospodárske práce robili ručne, čo trvalo oveľa dlhšie, preto v lete často nemali dost' času pripraviť si na kúrenie suché drevo. Vodu pre dobytok nosievali v drevených putniach. V maštali ju vylievali do veľkých drevených sudov, aby sa pred napájaním trochu zohrial. V domácnostiach ju skladovali v drevených šaflikoch. Musela vystačiť na dlhšie, aby sa po ňu nemuselo často chodiť, keďže fujavice zasypávali cestu k studniam. Navyše voda v nich rýchlo zamrzala, ťažko sa k nej bolo presekať.

Ľudia si v zime obliekali súkenné nohavice a kožuchy, chodievali v krpciach a namiesto ponožiek nosili onuce. Keď takáto obuv zamrzla, nedala sa z nôh stiahnuť. Muselo sa dlho sedieť pri peci, kým koža rozmrzla, znäkla a uvoľnila nohu.

Takéto tuhé zimy, snehy a mrazy už neexistujú, nepočujeme už praskajúce drevo a strieľajúce klince. Aj zavýjanie vlkov patrí do minulosti. Ja by som však chcel, aby z toho niečo zostalo, alebo sa trochu zmodernizovalo, napr. hromnice. Dnes by sa zišli také s dierkami, aby neodstrašovali svetlom, ale ozvenou, lebo ozajstné vlky síce zmizli, ale namiesto nich sa objavili iné, dvojhohé. Aj keď už niet toľko snehu, ako kedysi, jednako sa vláčia a šarapatia po dedine. Sú nebezpečnejšie ako štvornohé. Dokážu sa vyšplhať na balkón, vojsť do izby, sýpky alebo do garáže, ba napádajú aj na chodcov. Je to pliaga, ktorá sa rozšírila nielen v mestách, ale aj na vidieku. Keď sa to nezmení, budeme sa musieť vrátiť k metódam spred rokov, kedy ľudia v noci obec strážili. Každú noc niekto iný, aby ostatní mohli aspoň pokojnejšie spať. Noční strážcovia mali dobrú zbraň - byvolí roh, ktorého zvuk dokázal vyplašiť každého zlodeja, pardon - dvojhohého vlka. Ozýval sa široko-ďaleko a bol v stave zobudiť celú dedinu. ➤

Krajanovia pri betónovaní základov kacvinskej klubovne. Foto: J.P.

Výsledok vŕhanej práce na novostavbe. Foto: J.Š.

Myslím si, že dnes nočné stráže sú na dedine nevyhnutné. Čoraz častejšie totiž počujeme, že niekomu zmizlo z dvora nejaké zariadenie, inému obilie, niekde vykradli kostol a pod. Takúto občiansku dedinskú stráž by som však vyzbrojil niečím účinnejším, aby v prípade potreby dala nežiadúcemu nočnému návštevníkovi poriadnu príučku. Musíme sa sami brániť. Polícia, ktorá má do niektorých obcí príliš ďaleko, a navyše sa stále „reorganizuje“, nie je v stave zaistiť ľudom bezpečnosť. Sme odkázaní len na seba. Veď aj ľudová múdrosť hovorí: keď si sám nepomôžeš, nikto ti nepomôže.

F.H.

ZA ZUBRICKÝM RODÁKOM

Dňa 2. februára 1996 zomrel významný oravský rodák Jozef Vojčiak - vynikajúci organista, hudobník a skladateľ, dlhoročný učiteľ hudby a riaditeľ Základnej hudobnej školy v Novej Bani.

Narodil sa 10. 3. 1922 v chudobnej slovenskej roľníckej rodine v Hornej Zubrici. Keďže časť Oravy v rokoch jeho detstva a mladosti bola pripojená k Poľsku, mladý Jožko po završení základnej školy išiel študovať na gymnázium v Novom Targu, kde

sa učil aj hre na organ a harmoniku. V štúdiu hry na organe pokračoval potom v Krakove, ale druhá svetová vojna prerušila jeho vzdelávanie. Vrátil sa preto do Hornej Zubrice, kde od jesene 1939 pôsobil ako organista v miestnom kostole sv. Michala prakticky až do odchodu ruských vojsk z Oravy v roku 1945.

Za svoje národné zmýšľanie bol prenasledovaný lúpežnými bandami, preto v obave o život a rodinu odišiel na Slovensko, do Trnavy. Tam sa zúčastnil konkurzu na organistu v Novej Bani, ktorý vyhral, a tak roku 1946 sa aj s rodinou natrvalo presťahoval do tohto mesta.

Ako organista sa Jozef Vojčiak aktívne zapojil do kultúrneho života Novej Bane. Bol iniciátorom a zakladateľom tamojšej hudobnej školy, jej obľúbeným učiteľom a riaditeľom až do svojho odchodu do dôchodku. Už ako penzista vydal knižne učebnicu pre harmonikárov nazvanú Mladý akordeonista. Niekoľko výtlačkov tejto príručky venoval i OV SSP na Orave. Založil tiež a dlhé roky viedol miešaný 80-členný zbor. Jeho žiaci sa veľmi úspešne zúčastňovali mnohých hudobných súťaží, z mnohých vyrástli vynikajúci hudobníci.

Jozef Vojčiak nikdy nezabudol na svoje rodisko a často navštevoval Hornú Zubricu. Zakaždým zašiel do kostola a zahrál svojim rodákom na organe. Zaujímalo ho naše kra-

janské hnutie, pozorne sledoval činnosť Spolku a veľmi mu záležalo na národnom i kultúrnom povznesení Oravcov. Bol stálym a verným čitateľom Života od začiatku vydávania nášho časopisu.

Životná cesta Jozefa Vojčiaka bola prepletená trnami a utrpením. Medziiným totalitný režim ho roku 1959 prinútil rezignovať z práce kostolného organistu a aj neskôr, keď mu zomrel syn Jozef, 33-ročný obľúbený lekár. Plný smútku a horkosti trávil jeseň života v Novej Bani, venujúc svoj voľný čas novej láske - krajinomaľbe.

V zosnulom Jozefovi Vojčiakovi Orava stratila veľkého rodáka, ale aj zástancu našich práv. Odošiel od nás dobrý krajan, vzorný manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v Pokoji!

OV SSP na Orave

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 1. augusta 1995 zomrela v Nedeci vo veku 72 rokov krajanka

ANNA POJEDINCOVÁ
(rodená Ploščicová)

Zosnulá bola dlhoročnou členkou Spolku Slovákov v Poľsku, čitateľkou Života a sólistkou nedeckého folklórného súboru Veselica. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka a babička. Celej rodine vyslovujeme hlbokú sústrasť. Česť jej pamiatke!

MS SSP v Nedeci

x x x

Dňa 4. januára 1996 nás v Kacvine navždy opustila vo veku 66 rokov krajanka

MÁRIA MOLITORISOVÁ
(rodená Vidová)

Zosnulá bola členkou Miestnej skupiny SSP v Kacvine od jej vzniku a dlhoročnou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná, národné uvedomelá krajanka. Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú a úprimnú sústrasť.

Nech odpočíva v pokoji!

MS a OV SSP v Kacvine

x x x

Dňa 16. januára 1996 zomrel v Tribši vo veku 83 rokov krajan

VENDELÍN MIŠKOVIČ

Zosnulý bol jedným zo spoluzakladateľov Miestnej skupiny SSP v Tribši, čitateľom Života a členom tamojšieho hasičského zboru. Navždy nás opustil dobrý krajan a starý otec. Nech odpočíva v pokoji! Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

OV SSP a MS SSP v Tribši

x x x

Dňa 21. januára 1996 zomrel v Hornej Zubrici vo veku 67 rokov krajan

IGNÁC KNAPČÍK

Zosnulý bol verným odoberateľom a čitateľom Života od jeho vzniku, horlivým príslušníkom miestnej krajskej obce. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek. Nech odpočíva v pokoji. Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Hornej Zubrici

x x x

Dňa 27. februára zomrel v Podvlku vo veku 72 rokov krajan

KAROL VALKOVIEC

Zosnulý bol už v prvých rokoch aktívnym príslušníkom nášho krajského hnutia a dlhoročným čitateľom nášho časopisu. Odišiel od nás dobrý človek, vzorný manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Podvlku

Z KALENDÁRA NA APRÍL

V tomto mesiaci sa záhradkári všeobecne ponáhľajú so sejbou a sadením zeleniny do voľnej pôdy, predovšetkým hlbokín, póru, kalerábu a cibule na dopestovanie sadzačky (seje sa husto). Na Spiši a Orave sú však drsnejšie podmienky, časté sú mrazíky, preto sa so sejbou a sadením nemusíme ponáhľať. Treba sa riadiť aktuálnymi poveternosťnými podmienkami, teplotou vzduchu a pod. Kto však vysial skôr, musí o rastliny dbať, aby nevymrzli (napr. prikrývaním), najmä tých, ktoré sú na chlad najcitlivejšie. Pre prípad, že výsevy nevzídu alebo zmrznú, treba si po sejbách čast' semien ponechať.

Koncom apríla, resp. na začiatku mája môžeme siať uhorky, samozrejme do výdatne zavlaženej pôdy. Keďže sú to rastliny citlivé na zimu, hriadky po vysiatí prikrývame fóliou. Po vzídení uhoriek fóliu narežeme, aby rastliny mohli cez otvory rásť ďalej. Od konca apríla až do júna sejeme postupne (každých 10-14 dní) fazuľu, čím si zabezpečíme pravidelnú úrodu počas celého vegetačného obdobia.

Okrem vhodného termínu, dôležitá je aj správna hĺbka a hustota sejby. Všeobecne platí zásada: čím drobnejšie semeno, tým plytkejšia sejba. Oplatí sa siať pomalšie, ale presnejšie, lebo si tak usporíme veľa práce s prenieďovaním riadkov. Mrkvu a petržlen vysievame vždy so značkovacou rastlinou. Treba pamätať, že napr. hlboko zasadený šalát nám nevytvorí pevné hlávky. Nesmieme tiež zabúdať na správne hnojenie hriadok.

V tomto mesiaci treba rozhodne dokončiť vysádzanie ovocných stromov a krov. Hlavnú pozornosť v apríli venujú záhradníci najmä rezu, tvarovaniu a vyvážovaniu kostrových konárov a výhonkov. Pri všetkých druhoch ovocných stromov sa uplatňuje výchovný, udrzovací a zmla-

dzovací rez, hoci v praxi sa tieto zásahy v podstate prekrývajú. Treba však vedieť, že rez na začiatku vegetácie podporuje rast, kým neskorší, letný rez ho obmedzuje, zato zvyšuje rodivosť. Všeobecne možno povedať, že napr. pre čerešne a višne je vhodná dutá koruna s tromi kostrovými konármi. Čerešne tvarujeme len prvé tri roky po vysadení. Založíme prvé poschodie koruny, kým ostatné si utvorí strom sám. Višne tvarujeme až do piateho roku, pričom napr. pri udrzovacom reze treba rešpektovať ich hustejšie koruny. Tak isto do piateho roku tvarujeme slivkoviny. Samozrejme, silno zrezané a ináč oslabené stromy a kry treba pohnojiť zvýšenými dávkami priemyselných, ale hlavne organických hnojív (kompost, hnoj).

Práve teraz, ešte pred kvitnutím, treba bojovať proti chorobám a škodcom, predovšetkým chemickými postrekmami. Samozrejme chemický boj doplníme mechanickým odstraňovaním napadnutých častí, hlavne vrcholcov konárikov. Počas vlhkej jari treba venovať pozornosť najmä chrastovitosti jabloní. Stromy si treba všimnúť, lebo choroba a škodcov je veľa. Spomeňme trebárs moniliózu, kučeravosť, múčnatku, roztočce, obal'ovače, piadivky, piliarky a pod. O voľbe prostriedkov proti chorobám sa však treba poradiť s odborníkom.

V apríli sa v podstate končí liahniarska sezóna. Skúsení chovatelia chovajú každý druh hydiny osve a mláďatá oddelene od dospelej hydiny. Ide o to, aby sa vyhlí nebezpečenstvu vzniku chorôb a hromadnému hynutiu hydiny. Okrem stálej teploty, o čom sme písali v minulom čísle, treba mláďatám, ale aj dospelým vtákom, zabezpečiť podľa možnosti aspoň trochu zeleného krmu. Je to pre zdravie a rýchly rast mladej hydiny veľmi dôležité. Zbierať môžeme skoro všetko - trávu, mladý pýr, lopúch,

čo sa začína tlačiť okolo plotov, púpavu, bodliaky, prhľavu, burinu a pod., keďže obsahujú hodne vitamínov. Samozrejme, zelený krm sa hydine má podávať vždy len svieži.

Stáva sa, že nám sliepky alebo morky začali kvokať aj neskôr, keď už kvočky nepotrebuje. Čo v takomto prípade robíme? Len čo začne sliepka alebo morka kvokať, treba ju ihneď umiestniť do zavesenej klietky s roštovým dnom, kde sa nemôže rozsedieť. Keď sa takto zakročí včas, o pár dní sliepka či morka prestanú kvokať a obnovia znášku vajec.

Včelárom v tomto mesiaci pribúda práca. Naďalej sa musia starať o udržanie tepla v plodisku, lebo apríl je u nás veľmi vŕtkavý. Na druhej strane musia dbať, aby matka mala v plodisku dostatok miesta na kladenie vajčiek. Pripomeňme, že plod v štádiu vajčeka zostáva tri dni. Vtedy sa z neho vyliahne larva, ktorá po 6 dňoch dospeje, vzpriami sa v bunke a prestane poberať potravu. Včely potom bunku zaviečkujú a larva sa začína pretvárať na kuklu a neskôršie na dospelú robotnicu. V larválnom štádiu prijíma tvoriaca sa včela potravu od včiel dojíčiek a krmíčiek. Sú to včely vo veku 3-10 dní. Treba sa starať, aby bolo v úli dostatok potravy. Totiž včely, ktoré sa vyvinú z nedostatocne vyživovaných lavičiek, žijú len krátky čas, nie sú odolné a sú náchylné na rôzne choroby.

V našich podmienkach nie je v apríli príliš veľa zdrojov nektáru, preto rast včelstiev podporujeme podnecovaním. Možno to robiť podávaním riedkeho cukrového roztoku, cukrovomedovým cestom, alebo jednorazovým pridávaním plástu s odviečkovými medovými zásobami. Aby počas podnecovania neuniklo teplo, výhodné je podávanie cukrovomedového cesta, ktoré kladieme v plackách na horné latky rámkov. Včely potrebujú aj vodu. Keď ju nemajú, musia ju prinášať, aj za nepriaznivého počasia. Vtedy veľa lietaviek zahynie. Vodu podávame buď na letáči, alebo priamo v úli. (jš)

NEKROLÓG JALOVCA

Neviem, či si čitatelia všimli, ako sa mení príroda okolo nás, ako niektoré rastliny postupne zanikajú. Zoberme si napr. borievku obyčajnú (*Juniperus communis* L.), ľudovo nazývanú jalovec, ktorá patrí do čelade cyprusovitých. Niektorí si jej názov mýlia s čučoriedkou, ktorú na Spiši volajú taktiež borievka. Jalovec je nevysoký vzácny ker, má stromovitý, kríkovitý alebo poliehavý vzrast, pichľavé ihličie a čierne až modré ovocie - bobule, ktoré dozrievajú v 2. až 3. roku. Jalovec si zvlášť obľúbil slnečné skalnaté miesta a suché stránne. Ešte donedávna bol bohato zastúpený na Spiši i na Orave. Mohli sme ho vidieť prakticky všade. Vo viacerých obciach boli také miesta, ako napr. v Kacvine na tzv. Májovej hore, kde jalovec rástol takmer všade. Dnes ho nachádzame už len sporadicky. Nevieme, čo je príčinou jeho hynutia. Domnievame sa, že veľkú škodu spôsobili umelé hnojivá, ktoré v 70-ych a 80-ych rokoch vo veľkom vysievali naši roľníci. Nepochybne prispeli k tomu aj meniace sa klimatické podmienky, znečistenie ovzdušia a pod.

Borievku pokladali v stredoveku za liečivú, priam magickú rastlinu. Vykurovali ňou obydlia, čím sa bránili pred rôznymi epidémiami, najmä pred morom. Dnes vieme, že to nebolo účinné, aj keď na druhej strane ovocie jalovca pomáha v liečbe reumatických a obličkových chorôb, ba aj onemocnení tráviacich ústrojov. Navyše bobule jalovca zvyšujú chuť k jedlu. Zbierame ich v jeseni, keď sú výrazne zrelé a majú sladkohorkú chuť. Sušia sa len v prievane na zatienenom mieste. Kedysi, keď našim predkom vykypelo mlieko, sypali na plech aromatické zrnká jalovca, aby v izbe nezapáchalo. Využívajú sa tiež - o čom mnohí vedia - pri výrobe obľúbenej slovenskej borovičky a ginu.

Keďže jalovec patrí k najohybnnejším drevinám, mnohí Spišiaci a Oravci ho používali na výrobu košíkov, košín, korbáčov, bičísk a fajok. Ľudovi liečitelia u nás dávali ihličie jalovca aj ako prímes do čajov, keďže vraj očisťoval krv. Bez jalovca sa nezaobišla žiadna zabijačka - slanina, klobásy a iné výrobky, údené na jalovci, boli veľmi chutné.

Bohatý výskyt jalovca na Spiši a Orave pomáhal pretrvať zimu mnohým vtákom, najmä

čv i k o t á m (kvičálám), ktoré sa živili práve bobulkami jalovca a významne pomáhali aj pri jeho rozosievaní. Vtákov bolo kedysi toľko, že ich naši otcovia chytali do ôk, alebo do sietí a predávali na jarmoku v Spišskej Starej Vsi. Keďže dnes je už jalovca málo, zmizli aj čv i k o t y. Vidíme, že v prírode všetko so sebou súvisí. Vynaložme úsilie, aby sa tento vzácny ker opäť k nám vrátil.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

O TROCH GROŠOCH

Kopal raz chudobný človek pri hradskej ceste priekopy. A neviem, ako sa stalo, ako nie, dost' na tom, že sám kráľ šiel kamsi po tej ceste a opýtal sa chudobného človeka:

„Povedzže mne ty, môj drahý, akú máš plácu na deň za túto ťažkú robotu?“

„Hja, najjasnejší kráľu, ja mám na deň tri groše.“

Zadivil sa kráľ nad tým a opýtal sa ho, ako môže z tých troch grošov vyžiť.

„Jaj, Vaša Jasnosť, keby len vyžiť, to by ešte bolo ľahko. Ale ja z tých troch grošov prvý vraciam, druhý požičiavam a iba z toho tretieho sám žijem.“

Ale tu veru kráľ nerozumel, čo to znamená. Trel si rukou čelo, že si rozhúta, čo by to, ako to mohlo byť. No nevyhútať nič, len sa pekné-krásne priznal, že on veru nerozumie, ako by to mohlo byť, z troch grošov i vracat' i požičiavať i vyžiť.

„Nuž, najjasnejší pane“, povie chudobný človek, „to je takto: Chovám si otca už starého a nevládneho; tomu vraciam, bo on ma vychoval. Ale chovám i malého syna; tomu požičiavam, aby mi vrátil, keď ostar-nem. A z toho tretieho groša i sám potrebujem žiť.“

„No dobre, keď je tak,“ zaradoval sa kráľ. „Vidíš, môj drahý, ja mám doma dvanástich radcov, a čím väčšiu plácu im dávam, tým väčšmi sa mi ponosujú, že nemajú z čoho žiť a troviť. Teraz im ja zahadam túto hádku, čo si mi povedal. Ale ak by sa prišli k tebe opytovať, nepovedzže im, čo to znamená, kým len môj obraz nevidíš.“

Ako to povedal, daroval ešte sedliakovi za hrst' dukátov a odišiel domov. Len čo došiel, dal zavolať tých dvanástich radcov pred seba:

„Vy,“ hovorí im, „čo z toľkých peňazí neviete vyžiť? Jestu tu v krajine jeden človek, ktorý má na deň iba tri groše a ešte aj z tých jeden vracia, druhý požičiava a iba z toho tretieho sám žije - a predsa stotočne vyžije. Teraz, keď ste múdri, povedzte mne vy, ako je to možné! Ak mi to do pozajtrajška nepoviete, dám vás všetkých z krajiny vyhnať, aby ste mi darmo chlieb nejedli.“

Pobrali sa slávni radcovia s ovesenými nosmi domov a zasadli do radov, čo, ako by to bolo. Každý chcel byť múdrejší, a ono rozumu prostého človeka ani jeden dostihnúť nemohol. Mínil deň, míňal sa i druhý. Na tretie ráno sa už mali postaviť pred kráľa, a ešte nevedeli odpoved'. Naveľa, naveľa voľakto im pošepol, kde by vyhľadali toho chudobného človeka, že im ten najskôr spod závozu pomôže. I vyhľadali ho a prišli hneď všetci k nemu. Prosbou, hrozbou, zle-nedobre dotierali doňho, aby im povedal, ako je to s tými troma grošmi. Ale on sa ich veru nezľakol. Rozpovedal kráľovský rozkaz, a že iba ešte ak by mu kráľov obraz ukázali, tak že by mohla byť z tej raži múka.

„Kdeže ti my, hriešni ľudia, kráľov obraz ukážeme,“ hovorili títo, „veď kráľ na naše slovo k tebe nepríde a ty ani tak nesmieš pred neho. Len sa daj voľajako inakšie nakriatnuť na tú odpoveď!“

„A keď už ani to neviete, tak z tej múky chleba napečieme!“

Pokúsili sa aj o to ostatné. Nasľubovali mu hory, doly, navláčili mu veľa peňazí, že veď už aj bez kráľovej milosti má z čoho žiť, aby im tú vec len rozpovedal. Ale on nič! Iba keď už peniaze naozaj na hrbu nosili a on sa im už dost' navysmieval, že takí múdri páni si nevedia rady, vtedy vytiahol z vrec-ka jeden z tých dukátov, čo mu kráľ podaroval, a riekol:

„No vidíte, tuná je kráľov obraz, sám mi ho podaroval, vidím ho dobre. Nemám sa čo obávať, že by som prestúpil kráľov rozkaz. A tak vyjaviť môžem, čo chcem.“

A vyjaviť im hádku.

Tu potom, na tretí deň, radcovia sa ľahko rozprávali s kráľom, keď im chudobný človek svojho rozumu požičal. Ale aj kráľ hneď zavolať, čo je vo veci.

Dal si zavolať toho chudobného človeka a opýtal sa ho:

„Povedz mi ty, ako je to, že si ty ináč taký stotočný človek, a teraz si sa predsa previnil proti kráľovskému rozkazu?“

Neprevinil som sa, najjasnejší kráľu, lebo som mlčal ako kameň, kým som nevidel váš spravodlivý obraz. Tu ho mám ešte aj teraz, sami ste mi ho darovali.“

A vytiahol dukát s kráľovým obrazom a rozpovedal mu celú príhodu s tými dvanástimi, i ako hrozili a prosili, i ako ho obdarovali, i ako sa im on vysmieval.

„No,“ povedal nato kráľ, „keď si ty taký múdry, že máš viac rozumu ako moji dvanásti radcovia, nebudeš ty viac priekopy kopať, ale budeš ako veľký pán v mojom dvore prebývať a vedľa mňa v rade zasadať.“

„A vy,“ to zas k tým radcom hovoril. „Či sa vy nehanbite? Čože, akože teraz s vami? Vám nielenže platy nepovýšim, ale vám ešte aj z toho utiahnem, čo máte!“

Neprišli tí viacej kráľa o plácu unúvať.
PAVOL DOBŠÍNSKÝ

Široký potôčik

ľudová

Ši ro ký po tó čik ešte šir ší jarček, kto by ho pre sko čil bol by to šu haj ček,

kto by ho pre sko čil, bol by to šu haj ček

Široký potôčik, ešte širší jarček,
kto by ho preskočil, bol by to šuhajček,
Kto by ho preskočil, bol by to šuhajček.

POVEDAČKY K HRÁM

Aka, fuka, funda luka
funda káva, keven duka,
ak, fuk, funda luk,
funda káva, keven duk.

En ten tiky
dva špendlíky
vyletel čert z električky.

ZLATÉ ZVONKY

Stálo slnko na nebičku,
malo prsteň na maličku,

Fúkol vetrík ponad hoľu,
zlatý prsteň padol dolu.

Letí prsteň: cenki-bonki,
zvoní na ňom zlaté zvonky.

Bez tielka i bez krídelka
zlietli vtáčkom do hrdielka.

Sčúchli vlnky ako tieň,
vetrík zastal udivene.

Jedli šepi v mladom háji:
„Čo to cvendží ako v raji?“

A to naši vtáci mali
zlaté zvonky rozhojdali
a prvý raz zaspievali.

VESELO SO ŽIVOTOM

- Dekagram má desať gramov, kilogram tisíc...Čo ti ten tvoj sused vysvetľuje, Jožko?
- pýta sa učiteľ.
- Navádza ma, aby som sa vás spýtal, koľko gramov má telegram.

Učiteľ sa pýta žiaka:
- Ktorý živočích sa prebúda prvý zo zimného spánku?
- Zmrzlinár.

- Mama, ujo Lojzo je tvoj brat?
- Áno, dcérenka.
- Tak prečo sa nikdy spolu nebijete?

V škole mali kurz prvej pomoci. Učiteľ sa spýtal žiaka:
- Čo by si urobil, keby tvoj mladší brat prehltol kľúčik od bytu?
- Vliezol by som domov oknom...

- No, čo ti chýba, chlapček? - pýta sa lekár.
- Mne nič, ale dedkovi. Zhltol som kôliedko z hodiniek.

ČO JE TO?

Hora hučí, baran bľáči a kôň ťahá.

Čo je to?
(elsuH)
Nerodí sa, nekrstí sa,
a predsa spasené býva.

Čo je to?
(avárT)
Leze, leze po železe,
nájde diery, do nej vleze.

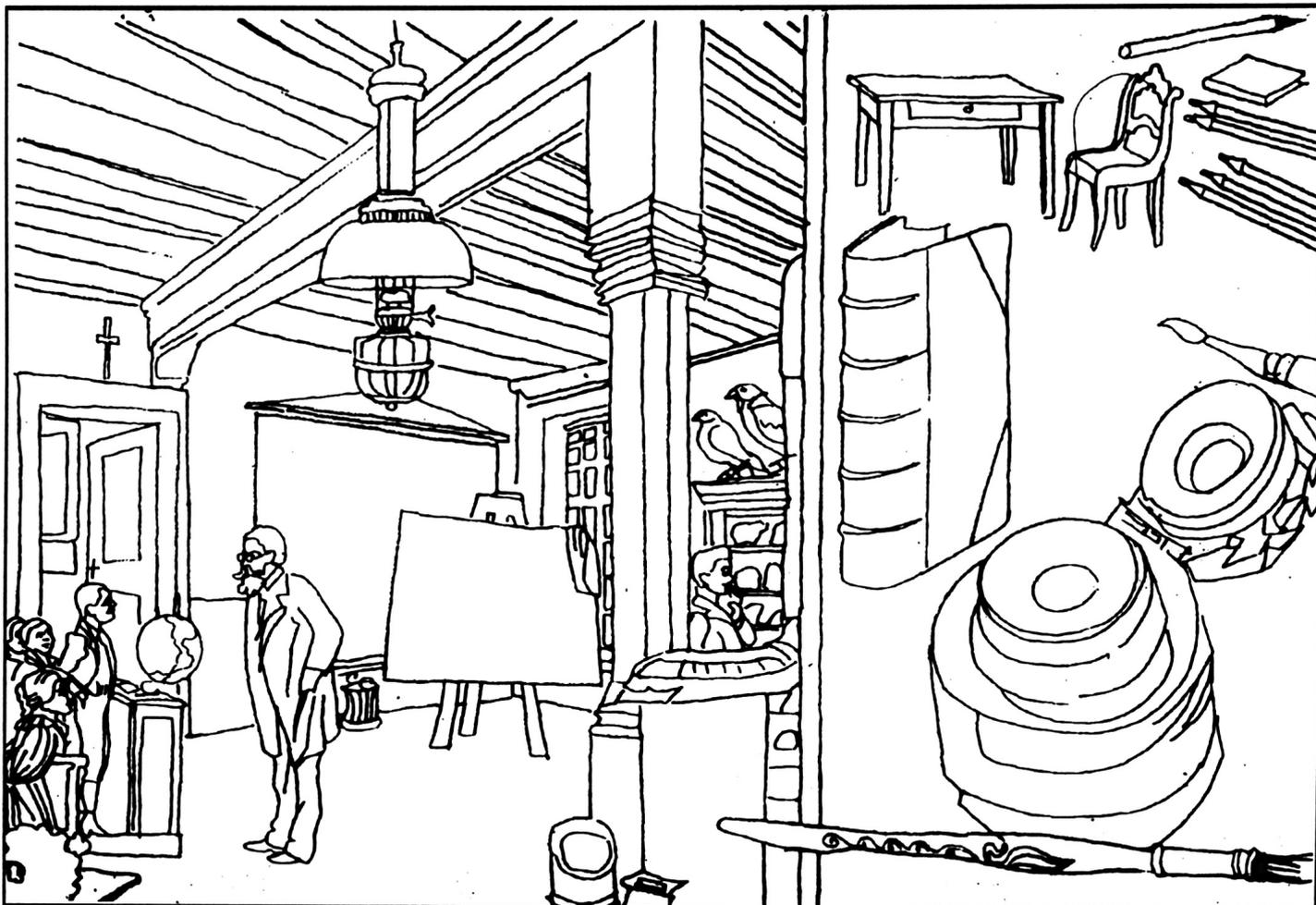
Čo je to?
(čúfK)
Kdekoľvek sa ustáva,
všade si dom so sebou beráva.

(kámilS)
Mám takého kohútika,
čo popod zem kikiríka.
(hulP)
Jedine z pableskov slnečných vyžije
(ahúD)

MALUJTE S NAMI

Radi maľujete?. Dúfame, že áno. Vašou úlohou bude náš dňešný obrázok pekne vymaľovať. Ako? Dávame vám voľnú ruku. Najkrajšie z malieb odmeníme slovenskými knihami.

Zo správnych odpovedí februárového čísla sme tradične vyžrebovali troch výhercov. Sú to Monika Gečašková z Kacvína, Paulína Klukošovská z Novej Belej a Zuzanna Knapereková z Jablonky.

MAJSTER PÄSTÍ

Považujú ho dnes za najlepšieho profesionálneho pästiara na svete. Podľa odborníkov predstavuje obraz ideálneho pästiara, lebo si od všetkých, ktorí sú v boji na päste majstrami, vzal všetko najlepšie. Od Muhammada Aliho - priame údery, od Joe Fraziera - hákové údery, od Mikea Tysona - silu, od Raya Leonarda - ringovú inteligenciu, od Julia Cesara Chaveza - schopnosť koncentrácie, Od Evandera Holyfiel'a - srdce... On však má ešte niečo, čo nemá nikto - nepravdepodobne „rýchle“ ruky. Je to podľa tých, čo túto rýchlosť pocítili na vlastnej koži, jeho základná zbraň. Má 27 rokov, je majstrom sveta v junior polotiažkej váhe (verzia IBF) a volá sa Roy Jones Junior.

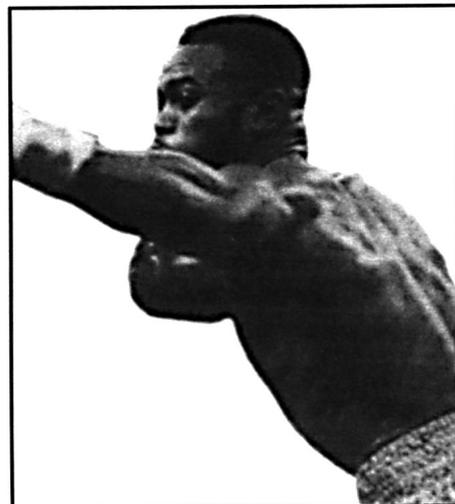
Pästiarske rukavice mu natiahol otec. Veľmi skoro. Preto nečudo, že už ako 11-ročný chlapec vyhral turnaj o „Zlaté rukavice Alabamy“ a získal svoj prvý titul juniorského majstra tohto štátu. Od malička sníval o štarte na Olympijských hrách. Tento sen sa mu splnil roku 1988 v Soule, kde sa ľahko dostal do finále, v ktorom presvedčivo vyhral s Kórejcom P.S. Hunom, ale skorumpovaní rozhodcovia uznali, žiaľ, za víťaza Huna.

Bol to posledný Jonesov zápas medzi amatérmi. Ako profesionál debutoval v decembri 1989 stretnutím s Rickom Randalom, ktorého bleskove porazil už v prvom kole. Do polovice roka 1992 vybojoval na

profesionálnom ringu 21 zápasov. Okrem jedného, všetky vyhral predčasne. Prebíjanie sa k prvému majstrovskému titulu mu o niekoľko mesiacov predlžil úraz - zlomenina ruky. Len čo sa vyliečil, cieľ dosiahol. Po dvanásťkolovom boji s E.Hopkinsom ho pasovali na majstra sveta v strednej váhe.

Tešil sa z víťazstva, jeho meno už niečo znamenalo, no nie toľko, aby ho spomínali s tými najlepšimi. K tomu potreboval víťazstvo nad niekym, kto bol v profesionálnom rebríčku oveľa vyššie ako Hopkins, napr. Toney - supermajster junior polotiažkej kategórie. K stretnutiu Jones-Toney došlo v novembri 1994. Mal to byť „súboj roka“. Aj bol. Toney bol v ňom iba tieňom seba samého. Nie preto, že náhle stratil formu, ale preto, že Roy Jones Junior bol od neho oveľa lepší, silnejší a rýchlejší. Dokazuje to aj bodovanie rozhodcov 119:108, 118:109, 117:110. Zmlátenému Toneyovi zostala len vnútorná útecha, že vytrval celých 12 kôl a majstrovský pás sa dostal lepšiemu. Jones sa odvtedy stal veľkou hviezdou.

Je ňou podnes. Dokázal to aj počas vlnajších zápasov, v ktorých obhajoval svoj titul. Jeden zviedol v Pansacole na Floride, kde sa narodil. Zápas nedopadol najlepšie, najmä pre divákov, lebo svojho súpera A.Byrda knokautoval už v druhej minúte. Cítil sa vinný, preto hneď išiel za fanúšikmi, aby sa im ospravedlnil za príliš krátky súboj. Sľúbil im, že aj druhé stretnutie vyhrá v podobnom štýle. Tak sa aj stalo. Jeho súperom v tomto zápase, ktorý sa uskutočnil v júni 1995 v Atlantic City, bol Vinny Pazienza, znamenitý pästiar s

dušou bojovníka, veľmi vytrvalý a odolný na údery, ktorý patril k samej špičke v tejto hmotnostnej kategórii. Ani on nič nezmožol. Vytrval len do 6. kola, kedy bol knokautovaný. Po stretnutí povedal: Jones strieda údermi ako z guľometu.

Okrem pästiarskeho, ktoré je jeho profesiou, veľa času venuje Jones basketbalu. Možno dokonca povedať, že je veľmi nadaným basketbalistom. K tomuto športu, aj keď je len jeho koníčkom, pristupuje veľmi seriózne a často basketbal trénuje. Je tak schopný, že ho nedávno zaradili do družstva Florida Reachdogs, ktoré hrá v súťaži CBA, dalo by sa povedať - v druhej profesionálnej lige. Zatiaľ hráva pre zábavu, ale keď raz zavesí rukavice na kliniec, možno sa stane profesionálnym basketbalistom a uvidíme ho v NBA. Kto to vie?

J.Š.

Hviezdy svetovej estrády

SUMMER

Znamenití hudobníci a zakladatelia skupiny Snap - Michael Münzing a Luca Anzilotti sú všeobecne známi objavovaním nových talentov. Ich zásluhou môžeme dnes obdivovať také hviezdy ako napr. Turbo B., Jackie Harrisová, Theo Austin, Niki Harris, Penny Ford a ďalší. Ich posledným objavom je nadaná vokalistka a tanečnica Summer, vlastným menom Paula Brownová.

Paula, narodená v decembri 1967, mala hudbu a najmä tanec priam v krvi. Ako žartovne hovorí jej matka, ináč riaditeľka súkromnej tanečnej školy, kým sa Paula naučila chodiť, vedela už tancovať. Iste na tom niečo bude, lebo už ako 13-ročná dostala štipendium v slávnej newyorkskej škole City School Of Ballet. Po jej absolvovaní svoje hudobné schopnosti zdokonalila v známej Duke Ellington School Of

Performing Arts. Preto neprekvapuje, že s takým vzdelaním nemala s prácou v šoubiznise žiadne problémy.

Prvé dva roky vystupovala v televíznej opere *Fame* a spievala - s rôznymi umelcami - pri nahrávaní platní. Upozornila na seba také známe hviezdy ako Prince, Paula Abdul alebo Janet Jacksonová, ktorí využívali jej talent pri realizovaní vlastných umeleckých programov. V súčasnosti spolupracuje so spomínanou skupinou Münzinga a Ancilottiho *Snap*. Medziiným spieva v piatich nahrávkach znamenitého albumu *Welcome to Tomorrow*, ako aj na singli majúcom taký istý názov. Možno aj vďaka nej sa obe platne, napriek vysokému nákladu, veľmi dobre predávajú.

Summer je ambiciózna, nechce byť len tou druhou, „pomocničkou“, preto sa mieni osamostatniť a vystupovať s vlastnou skupinou. Je už známa a iste jej nebude ľahko presadiť sa. Okrem toho si uvedomuje, že hľadačská národa jej objaviteľov sa nezmenila a v skupine *Snap* sa môže objaviť nový talent. Hádám sa jej to po-

darí a o nedlho budeme môcť počúvať nahrávky pod hlavičkou Summer. (jš)

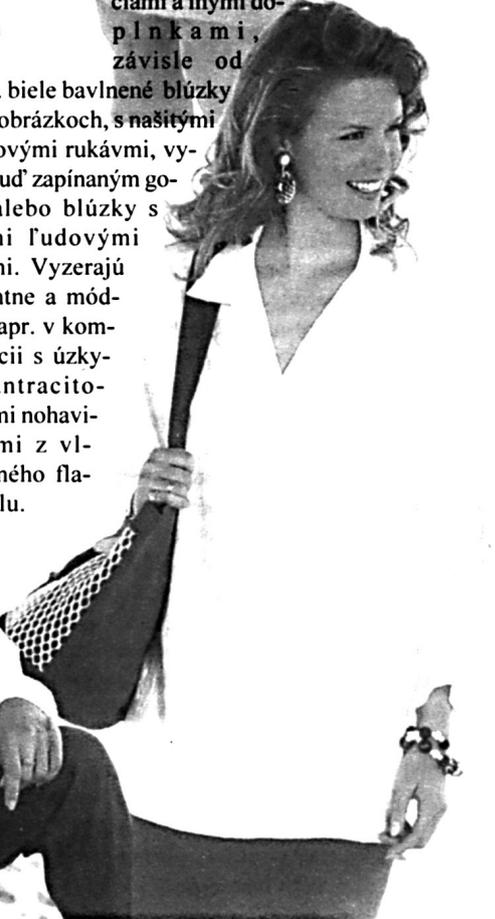
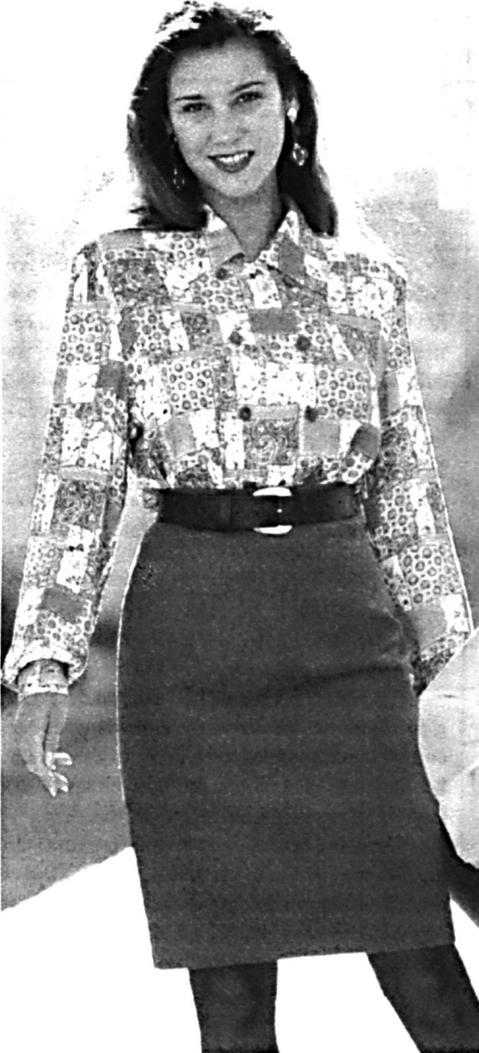

BLÚZKY

Sú neodmysliteľnou súčasťou ženského oblečenia. Nenadarmo sa hovorí, že nič tak ženu nezdobí, ako pekná blúzka. Možno ich nosiť prakticky k všetkému, k nohaviciam, sukňam, kostýmom a pod. Hodia sa pre mladé dievčatá i staršie ženy: jedno- i viacfarebné, od bielych po tmavé, vyšívané, s krátkymi a dlhými rukávami, jednoduché a rafinovanejšie, s rôznymi aplikáciami a inými doplnkami, závisle od

nápaditosti. Veľmi pekné sú napr. biele bavlnené blúzky košeľového strihu, ako na našich obrázkoch, s našitými čípkovými páskami, resp. s ažúrovými rukávami, vykladaným buď zapínaným golierom, alebo blúzky s našitými ľudovými prvkami. Vyzerajú elegantne a módne, napr. v kombinácii s úzkymiantraciovými nohaviciami z vlneného flanelu.

WETERYNARZ

PIELĘGNOWANIE ZWIERZĄT W OKRESIE CIĄŻY

Zwierzęta ciężarne wymagają specjalnie troskliwej opieki. Jakość pomieszczeń, pielęgnowanie i żywienie mają ogromny wpływ na przebieg ciąży. Nieumiejętne obchodzenie się z ciężarnymi samicami przynosi nie raz znaczne szkody w hodowli. Zwierzęta ciężarne muszą mieć zapewnione wygodne stanowisko. Powinno ono być tak urządzone, aby chroniło samice przed innymi zwierzętami. Kopnięcie, uderzenie, skakanie jednego zwierzęcia na drugie - mogą spowodować poronienie. Ważne jest również, aby podłoga w stanowisku ciężarnego zwierzęcia nie była zbyt pochyla, to znaczy aby nie stało ono zadem niżej niż przodem, gdyż wtedy płód uciska na szyjkę macicy i pochwę, wskutek czego w końcowym okresie ciąży może nastąpić wypadnięcie pochwy. Trzymanie zwierząt na zimnym i brudnym legowisku może spowodować przeziębienie oraz uszkodzenie wymienia. Dlatego legowisko powinno być czyste i obficie wysłane świeżą słomą.

Bardzo korzystnie na przebieg ciąży wpływa ruch ciężarnej samicy na świeżym powietrzu. Ciężkie porody rzadko występują u zwierząt, które w okresie ciąży przebywają dużo na pastwisku. W okresie zimowym zwierzęta ciężarne powinny być wypuszczane codzienne co najmniej na jednogodzinny spacer na świeżym powietrzu. Zwierzęta pociągowe w pierwszych miesiącach ciąży mogą być w pełni używane do pracy. Należy jednak zwracać baczna uwagę, aby samica w okresie ciąży nie upadła, nie potknęła się, ani nie została silnie uderzona, zwłaszcza w okolice brzucha. Tego rodzaju wypadki są szczególnie niebezpieczne w ostatnich miesiącach ciąży. Często przyczyną poronień jest przeziębienie. Niewskazane jest używanie wysoko żrebných klaczy do takich ciężkich prac, jak wywózka drzewa z lasu, ciągnięcie maszyn do mlócenia czy wielokilometrowy klus.

Ważne jest codzienne i staranne czyszczenie zwierząt, ponieważ oddychają one nie tylko płucami, ale i skórą. Przez skórę wydzielają się również produkty niepotrzebne dla organizmu. Brud pomieszany z potem zasycha i utrudnia zwierzęciu oddychanie przez skórę. Nieodzownym warunkiem dobrego utrzymania zwierząt jest pielęgnowanie wymienia i utrzymywanie go w czystości, gdyż zapobiega to jego schorzeniom. Pierwiastki okazują nieraz nadmierną wrażliwość na dotyk wymienia i nie dopuszczają doń później noworodka. Takie zwi-

erzęta trzeba przyzwyczaić przez częste łagodne masowanie wymienia przed porodem, wpływa to także dodatnio na późniejszą jego wydajność mleczną. Brak pokarmu lub niedopuszczenie przez matkę noworodków do wymienia powoduje nieraz ich śmierć głodową. W niektórych okolicach stosowane jest w okresie ciąży upuszczanie krwi ciężarnym zwierzętom. Zabieg ten jest jednak bardzo szkodliwy, samica odżywia płód własną krwią i każde zmniejszenie ilości krwi w organizmie zmniejsza ilość pokarmu dla znajdującego się w łonie matki płodu. Odżywianie samicy w okresie ciąży decyduje o rozwoju płodu, o przebiegu porodu i o jej samopoczuciu. Płód rosnąc zużywa dużo białka do budowy swego organizmu, żelaza do wytwarzania krwi oraz wapnia i fosforu do rozwoju kości. Substancje te muszą być dostarczone samicy w większej ilości w okresie ciąży niż w innych okresach. Jeżeli w paszy nie ma tych składników, to płód czerpie je z organizmu matki, wyniszcza go i jest to przyczyną ciężkich porodów, zalegań przed porodem i po porodzie, wypadnięcia macicy oraz innych schorzeń okresu ciąży i porodu. Najodpowiedniejszym żywieniem w okresie ciąży jest żywienie na pastwisku w okresie lata a w zimie zadawanie dobrego siana. Brak dobrego siana można uzupełnić dodatkiem koniczyny i otrąb pszennych. Brak soli mineralnych i żelaza wyrównać można dodatkiem mieszanek mineralnych, które są do nabycia w G.S. O porady w sprawach ży-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

VELKONOČNÁ ROLÁDA. Rozpočet: 600 g hovädzieho mäsa, 300 g bravčového z pliecka, soľ, rasca, mleté čierne koren timer, 4 prelisované strúčiky cesnaku, 3 natvrdo uvarené vajcia, 50 g sterilizovanej kápie, hladká múka na obalenie, 2 vajcia, 1 rajčinový pretlak, 80 g cibule, olej, celé čierne koren timer, bobkový list.

Umyté mäso zomelieme, osolíme, okoren timer, posypeme rascou a zmiešame s prelisovaným cesnakom. Premiešame a na strúhanke rukou urovnáme zomleté mäso do tvaru obdlžnika. Do stredu uložíme 3 natvrdo uvarené vajcia, kusky kápie a zvinieme do rolády. Obalíme ju v hladkej múke, rozšľahaných vajciach a strúhanke. Na oleji dosklovita opražíme nadrobno pokrájajú cibul'u, pridáme soľ, koren timer a bobkový list. Zalejeme asi 2 dl vody rozmiešanej s rajčinovým pretlakom. V mise z jenského skla rozohrejeme trochu oleja, na ktorom roládu zo všetkých strán opražíme. Potom ju zalejeme rajčinovou zmesou, prikryjeme a dozlatista upečieme v rúre. Podávame so zemiakovým pyré alebo nastudeno.

DEDINSKÁ PANVA NA BLESKOVO. 300 g malých zemiakov, 120 g kápie v sladkokyslom náleve, 150 g bravčovej pečene buď mäsa, 1 lyžica posekaného petržlenu, 1 lyžička horčice, 1 lyžička rasce, 2 lyžice jogurtu, soľ, čierne koren timer.

Zemiaky uvarené v šupke za tepla olúpeme, pokrájame na plátky, podľa chuti osolíme a opražíme dochrumkava na rozohriatom tuku. Kápiu necháme odkvapkať a pokrájame na tenké prúžky. Upečené mäso alebo pečeň pokrájame na väčšie kusky. Všetko spolu premiešame, pridáme posekaný petržlen a pikantne dochutíme horčicou, čiernym koren timer a rascou. Do stredu pokrmu umiestnime kopček bieleho jogurtu a ozdobíme vetvičkou petržlenu. Výborne chuti s miešaným zeleninovým šalátom.

KURACÍ ŠPÍZ NA ANANÁSE. 4 kuracie prsia, 450 g sterilizovaného ananásu, 6 polievkových lyžice oleja, soľ, mletá rasca, mleté čierne koren timer, rozmarín, 1-2 papriky, 8 stredne veľkých šampiňónov.

Umyté mäso pokrájame na stredne veľké kocky, pridáme trochu ananásovej šťavy, olej, soľ, koren timer, rozmarín, všetko dobre premiešame a necháme na 24 hodín odležať. Na druhý deň napichujeme na špíz alebo drevené špajdle mäso, kusky ananásu, húb a papriky. Vložíme do grilu, podlejeme šťavou z mäsa a

grilujeme 20 minút. Počas grilovania podlievame marinádou. Servírujeme napr. s dusenou ryžou.

PLNENÉ VAJCIA: 8 vajec, 2 polievkové lyžice slnečnicového oleja alebo masla, 2 polievkové lyžice pikantného kečupu, kari koren timer, soľ, mleté biele koren timer, plnené olivy na ozdobenie.

Natvrdo uvarené vajcia olúpeme, pokrojíme a pomocou malej lyžičky vyberieme žltka, ktoré vyšľaháme s olejom, kečupom, koren timer a trochou soli na penu. Takto pripravenou plnkou naplníme vaječné bielka a ozdobíme olivou.

ŠALÁTY

PIKANTNÝ FAZUĽKOVÝ ŠALÁT. 500 g fazuľkových sterilizovaných strukov, 250 g ementálu, 5 strúčikov cesnaku, mleté čierne koren timer, soľ, ocot, cukor, kvalitný olivový olej, nadrobno posekaná pažitka alebo petržlen.

Fazuľové struky pokrájame, pridáme na kocky pokrájajú syr (môžeme ho aj nahrubo postrúhať), prelisovaný cesnak a zalejeme nálevom z vody, octu, soli a cukru. Zľahka premiešame, pridáme kvalitný, najlepšie olivový olej a po povrchu ozdobíme nadrobno nasekanou pažitkou alebo petržlenovou vňaťou.

wienia i pielęgnowania ciężarnych samic można się zwracać do regionalnych zootechników.

ROBACZYCA ŻOŁĄDKA KACZEK

Na robaczycę żołądka chorują 6-14 tygodniowe kaczki najczęściej w okresie letnim - od lipca. Przyczyną choroby jest mały robak, którego larwy żyją w organizmie rozwielitek. Rozwielitki rozmnażają się w zamulonych stawach lub w innych wodach stojących. Kaczki zarażają się zjadając rozwielitki lub jedząc karmę czy pijąc wodę zanieczyszczoną odchodami chorych sztuk. Chore kaczki stają się smutne, mają pragnienie tracą apetyt, chodząc zataczają się. Z oczu i dzioba wycieka wydzielina. Chore sztuki szeroko otwierają dziób, chowają głowę pod skrzydło i chętnie przebywają na wodzie. Padają prawie wszystkie chore sztuki przed padnięciem głowę zarzucają na grzbiet. W żołądku padłych sztuk można znaleźć klęby robaków. Chore sztuki należy wybić, gdyż leczenie nie daje żadnych wyników. Pozostałe sztuki nie wykazujące objawów chorobowych nie puszcza się na stawy. Ponieważ źródłem robaków są rozwielitki żyjące w stojących zamulonych wodach, należy co pewien czas stawy osuszać i wapnować ich dna. W okresie występowania choroby, lipiec - wrzesień, kaczki należy trzymać z dala od stawów.

HENRYK MAĆZKA

MÚČNIKY

VELKONOČNÉ HNEZDO. Cesto: 250 g horkej čokolády, 60 g masla, 6 vajec, 250 g práškového cukru, 125 g zomletých mandlí, 90 g maizény.

Horkú čokoládu rozpustíme s maslom vo vodnom kúpeli. Potom odstavíme z tepelného zdroja a postupne po jednom primiešavame vaječné žltka, práškový cukor, zomleté mandle, maizénu a dohľadka vymiešame. Bielka vyšľaháme na tuhý sneh a po lyžiciach zľahka primiešame do cesta. Cesto nalejeme do vymastenej a múkou vysypanej formy a upečieme vo vopred vyhriatej rúre. Vychladnutú bábovku polejeme trochu rozpustenej čokoládovej polevy (50 g čokolády, 35 g stuženého pokrmového tuku) a posypeme nastrúhanou čokoládou. Po stuhnutí dovnútra vložíme marcipánové vajíčka.

Marcipánové vajíčka. 250 g olúpaných mandlí, 300 g práškového cukru, 20 g kokosovej múčky.

Olúpané, dvakrát zomleté mandle rozmiešame s 250 g preosiateho práškového cukru. Dáme variť na slabý plameň a za stáleho miešania varíme dovtedy, kým sa masa nespojí a neprestane sa lepiť. Potom ju na doske spracujeme s 50 g práškového cukru a rukou vytvárame vajíčka, ktoré obalíme v kokosovej múčke.

PRAWNIK

ZMIANY DOTYCZĄCE BEZROBOTNYCH

Od 1. marca weszły w życie zmienione przepisy ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Zwracamy uwagę na istotniejsze kwestie.

* Zasiłek dla bezrobotnego wynosi teraz miesięcznie 260 zł. Dotychczas jego wysokość wyznaczało przeciętne wynagrodzenie; równał się 36 proc. tego wynagrodzenia i 28 proc. dla bezrobotnych absolwentów. Obecna kwota zasiłku będzie waloryzowana co kwartał stosownie do wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w poprzednim kwartale (waloryzacja cenowa).

* Zasiłek równy 160 proc. zasiłku podstawowego - czyli obecnie 416 zł - otrzymają bezrobotni zwolnieni z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, którzy mają prawo do zasiłku do czasu uzyskania uprawnień emerytalnych, mieszkający w dniu utraty pracy i okresie pobierania zasiłku w gminach uznanych za zagrożone szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym.

Nadal zasiłek przysługuje zasadniczo przez dwanaście miesięcy, z tym że osoby, które nabyły do niego prawo wyłącznie z racji zatrudnienia przy pracach interwencyjnych, otrzymają go tylko przez okres równy temu zatrudnieniu, ale nie dłuższy niż dwanaście miesięcy.

* Nie ma zasiłku dla absolwentów szkół. Ci, którzy zarejestrowali się do 29 lutego, korzystają z tego świadczenia na dotychczasowych zasadach.

Uznano, że zasiłek dla bezrobotnych absolwentów oznacza w istocie przedłużenie wakacji na koszt budżetu o dziewięć miesięcy (otrzymywali je począwszy od czwartego miesiąca po zarejestrowaniu). Jednakże w zamian wprowadzono przepisy o aktywizacji zawodowej absolwentów, w tym stypendia dla tych, którzy zostaną przez urząd pracy skierowani na szkolenie. Stypendium wynosi 1/40 zwykłej kwoty zasiłku na każdy dzień (od marca 6,5 zł). Szkołacy się będzie mógł je otrzymywać dłużej niż trwa okres statusu absolwenta (tj. dwanaście miesięcy od dnia określonego w dyplomie, świadectwie, ukończenia szkoły, zaświadczeniu o ukończeniu kursu).

* Takie same stypendium przysługuje absolwentowi skierowanemu do odbycia stażu u pracodawcy. Ma to być nowa forma nabywania umiejętności praktycznych niezbędnych do danej pracy, bez nawiązania stosunku pracy. Słowem, absolwent będzie się uczył przez pracę, ale bez statusu pracownika. Warunki i program takiego stażu ma określać umowa między rejonowym urzędem pracy i pracodawcą.

Urząd ten będzie mógł przez dwanaście miesięcy refundować pracodawcy ze środków Funduszu Pracy wyplacane absolwentowi wynagrodzenie, nagrody, składki na ubezpieczenie - w wysokości uprzednio uzgodnionej, ale nie wyższej niż zasiłek.

Zwrot wskazanych wydatków wchodzi w rachubę tylko wówczas, gdy absolwent zatrudniany jest w pełnym wymiarze czasu pracy. Dodatkowo pracodawca będzie zwolniony od płacenia składki na Fundusz Pracy od wynagrodzenia absolwenta. Wyznaczona przez pracodawcę osoba nadzorująca odbywanie stażu przez absolwentów może otrzymać z urzędu rejonowego wynagrodzenie do wysokości 10 proc. łącznej kwoty stypendium przysługującej jej podopiecznym.

* Można zatrudniać absolwentów - za ich zgodą - w połowie wymiaru czasu pracy na zasadach robót publicznych do sześciu miesięcy w instytucjach użyteczności publicznej oraz w organizacjach zajmujących się sprawami kultury, oświaty, sportu i turystyki, opieki zdrowotnej oraz społecznej, przy pracach nie mających związku z wyuczonym zawodem. Również w tych wypadkach instytucja zatrudniająca może liczyć na to, że urząd pracy zwróci jej przynajmniej część kosztów związanych z tym zatrudnieniem.

* Młodzi ludzie z regionów uznawanych za zagrożone szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym, którzy w ciągu sześciu miesięcy po utracie statusu absolwenta podejmą dalszą naukę w szkole ponadpodstawowej dla dorosłych, mogą liczyć na przyznanie przez rejonowy urząd pracy stypendium w wysokości 60 proc. zasiłku (156 zł miesięcznie) przez maksimum dwanaście miesięcy.

* Dopiero po dziewięćdziesięciu dniach będą mogli otrzymać zasiłek dla bezrobotnych ci, którzy przestali pracować u ostatniego pracodawcy wskutek rozwiązania umowy o pracę za wypowiedzeniem z własnej inicjatywy, oczywiście jeżeli spełniają inne warunki. Ci natomiast, którzy spowodowali, że ostatni pracodawca rozwiązał z nimi umowę o pracę bez wypowiedzenia (tzw. zwolnienie dyscyplinarne), będą mogli uzyskać zasiłek po stu osiemdziesięciu dniach (dotychczas po dziewięćdziesięciu dniach).

* Za odpowiednie zatrudnienie uważa się obecnie nie takie „do którego bezrobotny ma przygotowanie zawodowe”, ale takie „do którego bezrobotny ma wystarczające kwalifikacje”.

* Do okresu zatrudnienia warunkujące prawo do zasiłku zalicza się nie tylko m. in. okresy bezpłatnych urlopów dla matek opiekujących się małymi dziećmi, ale i inne okresy niewykonywania pracy spowodowane opieką nad dzieckiem w wieku do czterech lat - do trzech lat na każde dziecko, jednakże nie więcej (bez względu na liczbę dzieci) niż sześć lat, a z racji opieki nad dzieckiem, na które przysługuje zasiłek pielęgnacyjny - dodatkowo trzy lata na każde dziecko.

HVIEZDY O NÁS

BÝK (21.4.–20.5.)

V tomto mesiaci si ty a tvoje konanie v strede pozornosti svojho okolia. Dáva ti to veľa spokojnosti, zadosťučinenia, že všetko, čo robíš, ktosi pozorne sleduje. V najbližšom čase ťa však čaká dosť neprijemné a navyše zbytočné nedorozumenie, ktorému budeš sám na vine. Snaž sa všetko podľa možnosti čo najrýchlejšie vysvetliť.

BLÍŽENCI (21.5.–21.6.)

Nový nepokoj a obavy, do značnej miery neodôvodnené, čakajú ľudí narodených v tomto znamení. Čoskoro sa však pred tebou otvorí neočakávané perspektívy, najmä v citovom živote. Uvedomiš si, že nie si ľahostajný istej osobe, o ktorú si sa už dlhší čas zaujímal, ale tento záujem si nedokázal prejaviť. Len do toho!

RAK (22.6.–22.7.)

Všetko nasvedčuje tomu, že udalosti, ktoré spočiatku nevyzerali zaujímavo, sa začnú priaznivo vyvíjať. Navyše môžu priniesť určité kladné zmeny v tvojom postavení v zamestnaní. Nebráň sa pred tým, ničomu sa nevyhýbaj, keďže spomínané udalosti nemôžeš absolútne ovplyvniť. Naopak, snaž sa ich využiť vo svoj prospech.

LEV (23.7.–23.8.)

Zdá sa, že máš sklon k prílišnému mudrovaniu, obracaniu každého problému na všetky strany, ba dokonca zbytočnému vyhľadávaniu ťažkostí, ktoré fakticky neexistujú. To ti samozrejme neľahčuje život. Nezabúdaj, že aj ten najlepší nápad nebude mať žiadnu hodnotu, keď sa ho nepokúsiš uskutočniť v praxi.

PANNA (24.8.–23.9.)

Je to pre teba dobrý mesiac, konečne sa zbavíš pochybností a neistoty, ktoré ťa už oddávna veľmi trápia. Vysvitne, že tvoje rozhodnutie, ku ktorému si v poslednom čase dospel, bolo napriek istému počiatočnému váhaniu správne. Len sa nedaj vyvieť z rovnováhy poznámkami rôznych „dobrych priateľov“ a konaj podľa vlastného uváženia.

VÁHY (24.9.–23.10.)

V najbližšom čase ťa pravdepodobne čaká cesta, síce krátka, ale plná dobrodružstiev a zaujímavých zážitkov. V tvojom osobnom živote nastanú nevelké, ale určite dôležité zmeny. Vďaka nim budeš mať viac času pre seba, pre svoje záujmy a záľuby, ktorým si sa doteraz nemohol venovať. Neočakávaný úspech ti vráti sebaistotu.

ŠKORPIÓN (24.10.–22.11.)

Neustále finančné ťažkosti ťa konečne prinútiť k opatrnejšiemu plánovaniu výdavkov v najbližšom období. Už bol najvyšší čas, aby si sa trochu uskromnil. Nieкто blízky ti spôsobí starosti, ale rýchlo si s nimi poradíš. Pravdaže pod jednou podmienkou: musíš sa premyslene rozhodnúť a svoje rozhodnutie dôsledne realizovať.

STRELEC (23.11.–21.12.)

Všeobecne povedané, teraz sa začína pre teba dobré obdobie, predovšetkým preto, že sa zbavíš doterajších starostí a prekonáš ťažkosti. Čím väčšie boli tvoje doterajšie problémy, tým radostnejšia bude pre teba nová situácia. Samozrejme nemôžeš zastat' na polceste a uspokojiť sa dosiahnutým. Využi priaznivú situáciu a konaj!

KOZOROZEC (22.12.–20.1.)

Predovšetkým nemôžeš nechať otázky dlho bez odpovede, najmä tie, ktoré sa týkajú najdôležitejších osobných záležitostí. Pokúšaš sa vyhnúť ťažkostiam, najmä na pracovisku, a nesnažíš sa zaujať voči nim zodpovedné stanovisko, ale okolnosti ťa prinútiť k rozhodnému slovu. Keď to urobíš s rozvahou, šťastie ti bude priat'.

VODNÁR (21.1.–18.2.)

V tomto období budeš mať príležitosť vyskúšať sám na sebe pravdivosť ľudovej múdrosti, že radosti sú povrchné, ale neprijemnosti siahajú vždy hlboko. Na šťastie ti rýchle životné tempo nedovolí dlho sa tým trápiť. V najbližšom čase môžeš najpravdepodobnejšie očakávať isté zlepšenie finančnej situácie, čo ti iste zlepši náladu.

RYBY (19.2.–20.3.)

Podľa všetkých predpokladov práve teraz nadíde obdobie určitého uvoľnenia a odpočinku, po ktorom tak túžiš. Nebude síce dlhé, ale určite ti prinesie nové sily a chuť do práce. Zlepší sa aj tvoja rodinná situácia, stretneš sa s prejavmi úprimnej srdečnosti a pochopenia, čo značne uvoľní doteraz napäté rodinné vzťahy.

BARAN (21.3.–20.4.)

Neľadaj radu u iných, celkom dobre si poradíš sám. V poslednom čase sa okolo teba rozmnožili nevítaní a neúprimní poradcovia. Nedávaj na ich slová, sám máš dosť rozumu. Po krátkej kríze, ktorú si prežíval, sa tvoja nálada opäť zlepší. Všetko závisí len a len od teba. Preto neváhaj a pust' sa s novou energiou do práce.

NÁŠ TEST

Ste šetrní?

- Keby ste vyhrali v lotérii, povedali by ste to svojim priateľom?
a/ Len tým najlepším - 3; b/ Áno, oslávili by sme to - 1; c/ Nie, nikomu - 5.
- Uprednostňujete obchody, v ktorých majú nižšie ceny?
a/ Vždy - 4; b/ Nie, nestojí mi to za námahu - 0; c/ Len pri väčších nákupoch - 3.
- Chodíte radi do lunaparku?
a/ Áno - 1; b/ Len s blízkymi ľuďmi - 3; c/ Nie - 5.
- Čím sa riadite pri výbere oblečenia?
a/ Podľa najnovšej módy - 1; b/ Vyberám to, v čom sa najlepšie cítim - 3; c/ Pozerám sa najmä na cenu - 5.
- Závidíte ľuďom, ktorí sa vozia v drahých autách?

a/ Nie, som spokojný s mojim autom - 1; b/ Po takom luxuse netúžim - 4; c/ Áno, ale raz si to budem môcť dovoliť aj ja - 3.

6. Čo si myslíte o dlhoch?

a/ Nemali by byť prehnané - 2; b/ Nemám ich, sú z nich stresy - 4; c/ Dnes ich má skoro každý, aj ja - 1.

7. Odkladáte si peniaze na starobu?

a/ Áno, nechcem byť chudobný(á) - 5; b/ Trochu - 3; c/ Nie, dôchodok mi postačí - 2.

8. Prekvapí vás, keď týždeň pred výplatou zistíte, že už nemáte peniaze?

a/ Dosť často - 0; b/ Neprevapí ma to - 2; c/ To sa mi nestáva - 4.

9. Čo si myslíte o ľuďoch, ktorí chodia často jesť do reštaurácie?

a/ To by som rád(a) aj ja - 1; b/ Je to mámotratné - 4; c/ Asi si to môžu dovoliť - 2.

10. Páčilo by sa vám, keby na vašu počesť usporiadali veľkú slávnosť?

a/ Áno, veľmi - 1; b/ Nepáčilo by sa mi to - 4; c/ Menšia oslava by stačila - 2.

MENO VEŠTÍ

- Obidu sa aj bez svedkov.

- Kazio ťa včera nazval absolútnym idiotom.

- A čo ty na to?

- Povedal som mu, že na svete nič nie je absolútne

Američanka vychvaľuje dcéru bohatého nápadníka.

- Ale, mamička, - protestuje dcéra. - Veď je starý, tučný, ťhakatý a plechavý!

- To je pravda, - odvetí matka, - ale nesmieš zabúdať, že mal už dva infarkty.

- Oliver, prečo toľko piješ? - dohovára majster učňovi.

- Mám starosti.

- Lenže ty piješ toľko, že všetky starosti si už musel utopiť.

- Neverte, pán majster. Ony sa beštie, naučili plávať.

Masztalski prosí v stratách a nálezoch, aby vydali oznam, v ktorom sľubuje pol milióna zlotých za nájdenie svojho kocúra.

- Moja stará bola do toho kocúra zamilovaná.

- Chápem. Ale predsa len, nie je priveľa peňazí za jedného kocúra?

- Je to bez rizika, - vysvetľuje Masztalski. - Sám som ho utopil.

VÝSLEDKY

Do 20 bodov: Máte malý zmysel pre šetnosť a vychutnávaté život plnými dúškami. Preto neraz pred výplatou zistíte, že ste opäť minuli viac, než ste si mohli dovoliť. Neznepokojuje vás to, lebo máte istotu, že na začiatku ďalšieho mesiaca budete mať opäť peniaze. Časť z nich však musíte vrátiť veriteľom a tak sa ocitáte v bludnom kruhu. Ak sa nenaučíte lepšie hospodáriť, nikdy sa z toho nedostanete.

21 až 32 bodov: Viete odhadnúť, aké zaťaženie si môžete dovoliť pre svoju peňaženku. Ak ste vo finančnej tiesni, nedáte sa ničím zlákať, lebo sa chcete vyhnúť väčším dlhom. Keď to však vaša finančná situácia dovoli, doprajete si aj trochu luxusu. Takáto opatnosť vás doteraz ušetrila pred tým, aby ste žili nad svoje pomery. Ak si ju v budúcnosti zachováte, nebudete mať s peniazmi problémy.

Nad 33 bodov: Míňate peniaze len vtedy, ak je to nevyhnutné. Vďaka svojej skromnosti a šetnosti ste sa vyhli nielen dlhom, ale získali ste aj malý majetok. Dávajte však pozor na to, aby vaše premyslené zaobchádzanie s peniazmi nechápali vaši blízki ako lakomosť. Buďte trochu veľkorysejší(i).

Sekretárka sa pýta riaditeľa:

- Prečo je tvoja žena na mňa taká žiarlivá, kocúrik?

- Lebo aj ona bola kedysi mojou sekretárkou.

- Prosím si polievku a pstruha na modro.

Po chvíli čašík predloží hosťovi pstruha.

- Prečo ste mi neprinesli najprv polievku?

- Lebo kuchár povedal, že ten pstruh už nemôže čakať.

Veštkyňa predpovedá Willymu:

- Nieкто vás oklame a okradne...

- To je zvláštne, - preruší ju Willy, - tento pocit mám odkedy som vkročil do vášho bytu.

Maryjka Masztalská sa s'ázuje lekárovi:

- Bolí ma brucho a kole ma v boku.

- Dobré. Vyzlečte sa, prosím.

- A načo vyzliecť? Vari mi neveríte?

- Prepáčte, pán doktor, že vás obťažujem, ale nezostala náhodou u vás moja spodnička?

...

- Nie? Tak skúsím ešte u zubného.

VOJTECH - veselý, láskavý, šibalský, ale všeobecne dobré meno, ktoré si v poslednom čase opäť získalo obľubu. Je to najčastejšie tmavý blondín, alebo brunet s hnedými, častejšie však s čiernymi očami a jemnými, mäkkými vlasmi. Máva podlhovastú a trochu chudú tvár, zato pekný, rovný, aj keď trochu výdatnejší nos a spravidla tmavý pleť. Je veľmi driečny, vysoký a má súmernú postavu. Najčastejšie sa ponáša na svoju jemnú, citlivú a múdru matku, ktorej vďačí za svoju krásu, schopnosť, charakter, temperament, vzťah k svetu a ľuďom. Od narodenia je vlastne miláčikom matky, ktorá syna síce veľmi miluje, ale ako rozumná žena, kladie mu aj reálne požiadavky. Je to napokon v jeho prospech.

Vojtech je od malička veľmi živý, bystrý, pohyblivý, vitálny, šľachetný a dobrosrdečný, skrátka typ človeka, ktorý sa vie starať o slabších. Je súčasne veľmi zdvorilý a šarmantný voči dievčatám a ženám, solidný a pracovitý, dôkladný a rýchly v práci a rozhodovaní. Na pracovisku, ale aj v celom okolí je obľúbený ako človek povahove veselý, láskavý a usmiaty, ktorý dokáže všetkých nakaziť svojou dobrou náladou.

Človek s týmto menom máva spravidla vlohy pre prírodné vedy, ale zhumanizované, čo ešte viac potvrdzuje, že je to typ ozajstného muža, poctivca a dobráka. Šíri okolo seba radosť, pohodu, je priateľský, kamarátsky a dobroprajný. Všeobecne možno o ňom povedať slovami istého spisovateľa, že keď sa usmieva, nebo sa otvára. Má pochopiteľne množstvo kamarátov a priateľov.

V škole sa učí dobre, ale len niekedy študuje na strednej a len zriedkavo na vysokej škole. Často pracuje ako údržbár, mechanik, stavbár, šofér, niekedy aj ako roľník. Máva však aj herecké a parodistické nadanie. V práci je veľmi solidný a dôkladný. Nadriadení a kolegovia si ho všeobecne vážia a majú ho radi. Neznáša klebety, žaloby, intrigy, rád pomáha iným. Lásku berie veľmi vážne. Obyčajne sa zamiluje a žení s nevelmi peknou, ale zato s inteligentnou, múdrou a dobrou ženou, s ktorou je veľmi šťastný. Majú najčastejšie dve a niekedy tri deti, v tom aspoň jedného chlapca, ktorý sa ponáša na otca. (jš)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to ostatne iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Radosť veľkú pocitovať - úspech v povolani.

Rudu kopať - dozvieš sa tajomstvo; veľký kus vidieť - nedostaneš očakávanú pomoc.

Sekera, vidieť ju - zlo, nešťastie; pracovať ňou - dobré pokračovanie v podnikaní; drevo ňou rúbať - vnútorné rozpoltenie.

Seno vidieť - dostaneš dobrú správu; ležať v ňom - všeobecná spokojnosť.

Sito, nabrať ním vodu - vedieš mámotratný život; kupovať - nešťastie v manželstve.

Soľ jesť - úspešne zdoláš ťažkosti; tlieť - stará žena vylieči tvoju chorobu; v nádobe vidieť - budeš niečo ťuovať.

Strieborné nádoby - zlepšia sa tvoje majetkové pomery, kupovať - zažiješ veľkú zmenu; kupovať na dražbe - počítaj s väčšou sumou peňazí; dostať do daru - preukážeš niekomu veľkú láskavosť.

Strieľať vidieť - máš pred sebou dobrý cieľ; počuť - nebezpečenstvo; sám strieľať - dostaneš dobrú správu.

Sup, vidieť ho - vysoko postavení ľudia sa budú o teba zaujímať.

Suchár vidieť - musíš sa pripraviť na ťažkosti; jesť - dobré príjmy.

Svah homatý - starosti; zelený - pokoj a spokojnosť; zalesnený - čakajú ťa prekážky v práci.

Svadobný závoj nosiť - splnia sa ti nádeje.

Svietnik s horiacimi sviečkami - radostná správa; bez sviečok - nevelké starosti.

Svetlo - radosť; vo veľkej vzdialenosti - máš dobrých priateľov; zapaľovať - nájdeš to, čo si stratil; zhasnúť vidieť - máš zlé predsavzatia; vidieť ako iný zhasína - pravdepodobne zlé správy, strata, smola a pod. (jš)

AKO SA VOLAJÚ? Na Západe, najmä v Spojených štátoch, si herci a estrádni umelci na začiatku kariéry menia často priezviská. Na krajšie, nevšedné, alebo skrátka anglické, namiesto slovanských či španielskych. Kedysi u nás, ale dosť často aj v iných krajinách, používali umelci pseudonymy. Dnes sa už na to zabudlo.

Známy americký časopis *World Almanac* uvádza niekoľko pravdivých mien hercov a spevákov, ktoré širšia verejnosť nepozná. Týka sa to aj dávnych hviezd. Tak napr. Greta Garbo sa volala Greta Gustafsson a Rita Hayworth mala

španielske priezvisko Margarita Cansino. Nikoho by nenapadlo, že Camille Javal je pôvodné meno Brigitte Bardotovej. Richard Burton sa narodil ako Richard Jenkins a Kirk Douglas, syn ruských emigrantov, je vlastne Issur Danelovič Demský. Woody Allen sa ako dieťa volal Allen Konigsberg a David Bowie - David Robert Jones. Elton John sa kedysi nazýval Reginald Dwight a slávny magik Copperfield - David Kotkin. Don Johnson sa narodil ako Donald Wayne, Sophia Lorenová sa pôvodne volala Sophia Scicolone a Jane Seymourová, ktorú poznáme z amerického seriálu *Dr. Quinnová*, sa nazýva Joyce Frankenbergová.

Niektoré hviezdy mali kedysi priezviská poľského pôvodu. Tak napr. Stephanie Powersová sa kedysi nazývala Federkiewiczová, Charles Bronson mal priezvisko Buszyński, Nastasja Kinski a jej otec Klaus mali spočiatku v preukaze priezvisko Nakszyński a Danny Kaye to je nikto iný, len Daniel Kamiński. Na snímke: Camille Javal, čiže Brigitte Bardotová.

MAO V HITPARÁDE. Nikto by sa mohol domnievať, že je to nejaký žart. Nie je. Na čínsky trh prichádza totiž nahrávka *Malý červený album*, ktorý naspieval Mao Xinyu, 25-ročný vnuk veľkého Mao Tse Tung. Je na ňom niekoľko piesní venovaných spomienke na starého otca, vrátane takých evergreenov, ako *Východ je červený*. Staré

piesne dopĺňajú dve dielka z pera mladého Mao. Jedna pieseň sa volá *Tadeto* prešiel kedysi starý otec Mao a druhá má názov *Okopávanie*. Všeobecne sa očakáva, že album sa rýchlo vypredá a zisk bude vysoký. Na snímke: Mao Xinyu.

ANNA NICOLE SMITHOVÁ, mladá predavačka z obchodného domu v neveľkom mestečku v Texase, oddávna snívala o tom, aby sa stala slávna a bohatá. Podarilo sa jej. Najprv sa stala „dievčaťom *Playboya*“ a fotografie polovyzlečenej Anny sa dlhší čas ukazovali na stránkach tohto časopisu. Potom sa stala modelkou, zahrála aj vo filme, aby sa napokon vydala za 90-ročného nastrového magnáta Howarda Marschalla. Odvtedy sa jej život so starým milionárom stal obľúbenou témou bulvárnej tlače. Hoci Anna, 60 rokov mladšia od manžela, stále opakovala, že ho naozaj miluje, nikto jej neveril. Každý si myslel, že sa vydala kvôli peniazom.

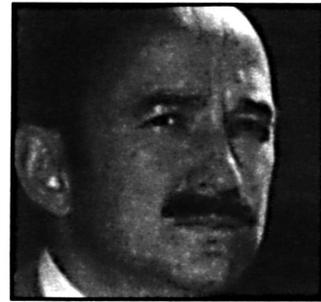

Marschall bol k svojej mladkej manželke veľmi dobrý. Problémy sa začali až po jeho nedávnej smrti. Rodina zomrelého tvrdila, že Anna prinútila už detinského manžela, aby

jej v testamente zapísal polovicu svojho obrovského majetku. Marschallovi synovia sa rozhodli závet zrušiť súdnou cestou. A tak mladá vdova nedostala zatiaľ ani centa a jej konto bolo rozhodnutím súdu blokované. Druhý úder jej zasadila pestúnka jej dieťaťa, ktorá ju obžalovala zo sexuálneho obťažovania a na súde žalobu vyhrala. Anna jej musela zaplatiť odškodné vo výške 850 tis. dolárov. Kalich horkosti prekypel, keď bývalý ochranár A. Smithovej prezradil verejnosti senzačnú historiku o jej sklonoch k perverzite.

Finančne zničená, potupená Anna upadla do depresie. Útechu našla v alkohole a drogách. Raz večer predávkovala uspávacie prášky. Mala však viacej šťastia, ako kedysi Marilyn Monroeová. Našli ju zavčasu a lekárom sa ju podarilo zachrániť v poslednej chvíli... Na snímke: Anna N. Smithová.

PREZIDENT OBCHODNÍKOM DROGAMI. 120 miliónov mariek bolo uložené na dnes už zmrazených švajčiarskych kontách, ktoré pod falošným menom založil brat bývalého mexického prezidenta Carlosa Salinas de Gortariho. V Zurichu a Ženeve sa mali vyprať peniaze, ktoré pochádzali z obchodu s kokainom. Raul Salinas, ktorý sedí už od minulého roku za mrežami, je obžalovaný z prania špinavých peňazí, korupcie a vraždy. Jeho brat Carlos,

ktorého prezidentské funkčné obdobie vypršalo v roku 1994, popiera, že by bol do týchto afér zapletený, ale málokto mu verí. Dva týždne po zatknutí svojho brata bývalý prezident radšej z Mexika ušiel a teraz údajne žije pod nepravým menom v Kanade alebo na Kube. Asi na podozrení z obchodovania drogami niečo bude. Na snímke: bývalý mexický prezident C. Salinas.

NÁSTUPCOVIA THE BEATLES. Z jedenástich detí slávnych Beatlesovcov sa väčšina rozhodla nasledovať svojich rodičov. Julian Lennon (32), syn prvej manželky Johna Lennona - Cynthia, nahral nedávno už tretí album, na ktorom spieva a hrá na gitare. Je to zatiaľ najväčší úspech betlesovských nástupcov. Julianov nevlastný brat Sean Lennon (20), syn Yoko Ono, práve začína kariéru. Zatiaľ spieva v malých newyorských podnikoch. Dhani Harrison (16), jediné dieťa Georgea Harrisona, hrá na gitare a na klavíri, a vystupuje najčastejšie na otcových koncertoch. Zak Starkey (29), syn Ringo

Starra a o dva roky mladší od Zaka Jason sú bubeníkmi. Naproti tomu James (18), syn Paula McCartneya, hrá na gitare, kým jeho sestra Mary (25) pracuje ako manažérka vo výrobní platní. Na snímke: Ringo Starr so synom Zakom.

MADONNA (36), známa americká speváčka, sa až po viacnásobnom upozornení dostavila ako svedkyňa na súdny proces s Robertom Hoskinsom. Hoskinsa súdia za to, že slávnu speváčku obťažoval a vyhrožoval sa, že ju zabije. Zatiaľ nevedno prečo. Madonna nemala vôbec chuť byť s ním v jednej miestnosti, aj keď to mala byť súdna pojednávací sála. Ináč speváčka je známa z rôznych výstredností. Prednedávnom sa napr.

v jednom americkom časopise objavil jej inzerát, že hľadá vhodného kandidáta, ktorý by mohol zostať otcom jej dieťaťa. Aj keď suma, ktorú mal budúci otec dostať, bola vysoká, zatiaľ sa nikto neprihlásil. Na snímke: Madonna.

Recitujú mladé Jablončanky

Krempašská školská kapela na krajanskom oblátkovom stretnutí

ZO ŽIVOTA DETÍ

Foto: J. Špernoga, J. Pivovarčík

Vyšňolapšanské žiačky pred klubovňou MS SSP

Belianske dievčatá na divadelnom predstavení

Malé Jurgovčanky na scéne miestnej klubovne

Tribšský miništranti

Slovenská kaplnka v Lapšanke s pekným výhľadom na Tatry. Foto: J.P.

**DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW WYKONUJE:
jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości w formatach A-2 i B-3
(prospekty, etykiety, akcydensy, ulotki, książki itp.)**

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE: Biuro Zarządu Głównego TSP, 31-150 Kraków,
ul. św. Filipa 7/4, tel./fax 34-11-27
nr konta: BDK w Lublinie II O/Kraków 333401 - 2017 - 132

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW poleca do nabycia następujące publikacje:

- * *Almanach Słowacy w Polsce cz. I*, (rocznik), Kraków 1993 3,00 zł
- * *Almanach Słowacy w Polsce cz. III*, (rocznik), Kraków 1995 3,50 zł
- * J. Ciągwa, J. Szpernoga, *Słowacy w Powstaniu Warszawskim*, Kraków 1994 2,50 zł
- * Zbigniew Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 5,00 zł